

T.C
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE BAĞIMSIZ DEĞİŞKEN
OLARAK YEREL TARİH TEKNİĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Semra ULUTAŞ

Malatya-2018

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ BİLİM DALI

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE BAĞIMSIZ DEĞİŞKEN
OLARAK YEREL TARİH TEKNİĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Semra ULUTAŞ

Danışman: Doç. Dr. Recep DÜNDAR

Malatya-2018

T.C.
İnönü Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı
Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı

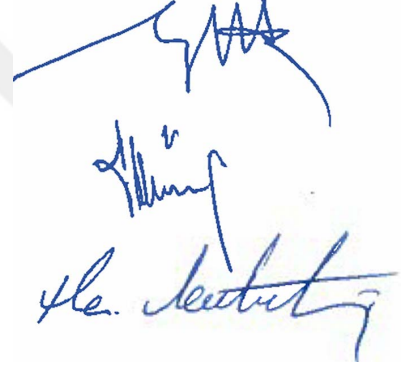
Semra ULUTAŞ tarafından hazırlanan Sosyal Bilgiler Öğretiminde Bağımsız Değişken Olarak Yerel Tarih Tekniği başlıklı bu çalışma, 02.07.2018 tarihinde yapılan sınav sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan: Prof. Dr. Mesut AYDIN

Üye : Doç. Dr. Recep DÜNDAR

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Birol BULUT

O N A Y

...../...../2018

Doç. Dr. Niyazi ÖZER
Enstitü Müdürü

ONUR SÖZÜ

Doç. Dr. Recep DÜNDAR'ın danışmanlığında yüksek lisans tezi olarak hazırladığım **“Sosyal Bilgiler Öğretiminde Bağımsız Değişken Olarak Yerel Tarih Tekniği”** başlıklı bu çalışmanın bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlandığım bütün yapıtların metin içinde ve kaynakçada uygun bir biçimde gösterildiğini belirtir, bunu onurumla doğrularım.

Semra ULUTAŞ

ÖN SÖZ

Tarihin yalnızca büyük şahsiyetlerin etrafında şekillenmediğine vurgu yapan yerel tarih, merkezine sıradan insanı alır. Öğrencinin tarihe ve çevresine karşı algısının yeniden şekillenmesine katkıda bulunur. Öğrenciye yakından uzağa, bilinenen bilinmeyene, somuttan soyuta ve basitten karmaşığa ilkelerinden hareketle öğrendiklerini transfer etme olanağı sağlar. Böylece öğrenciye zaman, mekân, değişim ve sürekliliği algılama becerisi kazandırarak güncelle bağlantı kurma olanağı verir.

Gelişen ve değişen dünya koşullarına göre şekillenen eğitim programlarında öğrenci merkezli etkinliklerin esas alınması okul programlarında yerel tarih etkinliklerinin daha fazla yer edinmesini sağlamıştır. Ancak uygulama da istenilen seviyeye gelinememiştir. Sosyal bilgiler öğretiminde yerel tarih tekniğine dayalı etkinliklerinin uygulanmasının önemini belirlemek, nasıl uygulanabileceği ve uygulama sırasında karşılaşılan güçlüklerle işaret etmek çalışmamızın genel amacını oluşturmuştur.

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında birçok kişinin emeği bulunmaktadır. Öncelikle çalışmamın her aşamasında bilgisinden, desteğinden ve engin tecrübesinden yararlandığım, zaman ve mekân tanımadan her daim yardımını esirgemeyen, öğrencisi olmaktan gurur duyduğum değerli danışmanım ve saygıdeğer hocam Doç. Dr. Recep DÜNDAR'a saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

Lisans ve Lisansüstü eğitimim süresince ilgi ve desteğini hiçbir zaman esirgemeyen fikirlerinden her zaman yararlandığım saygıdeğer hocam Prof. Dr. Mesut AYDIN'a, Fikirleriyle çalışmamın şekillenmesine katkıda bulunan saygıdeğer hocam Yrd. Doç. Dr. Erol KOÇOĞLU'na saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

Araştırmanın veri toplama sürecinde bana her türlü kolaylığı sağlayan Polis Amca İmam Hatip Ortaokulu ve Sümer Ortaokulu yönetimi, öğretmenleri ve öğrencilerine teşekkürlerimi sunarım. Uygulama aşamasında benim için değerli zamanlarını ayıran çalışma süreci boyunca yardım ve desteklerini esirgemeyen değerli ablam Birsen ULUTAŞ ve değerli arkadaşım Sıdika Berin KINIK'a teşekkürlerimi sunarım.

Bu günlere gelmemde çok büyük emekleri olan yardım ve desteklerini her daim hissettiğim annem, babam ve kardeşlerime minnet ve şükranlarımı sunarım.

ÖZET
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE BAĞIMSIZ DEĞİŞKEN OLARAK YEREL
TARİH TEKNİĞİ

ULUTAŞ, Semra

Yüksek Lisans, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Sosyal Bilgiler Eğitim Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Recep DÜNDAR

Haziran 2018, XIII+79

Bu araştırma, sosyal bilgiler öğretiminde yerel tarih tekniği uygulamasının öğrenci başarısına ve sosyal bilgiler dersine yönelik tutumuna etkilerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmada nicel yöntemlerden ön test- son test eşleştirilmiş kontrol gruplu desen kullanılmıştır. Araştırmada, ortaöğretim 5. sınıf öğrencileri üzerinde uygulanan nicel veri toplama araçlarından “Güzel Ülkem” ünitesinin belirlenen kazanımları üzerine hazırlanan “Akademik Başarı Testi” ile “Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutum Ölçeği” kullanılmıştır.

Araştırma 2017-2018 eğitim öğretim güz döneminde Malatya Sümer Ortaokulu ve Malatya Polis Amca İmam Hatip Ortaokulu 5. sınıf öğrencileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. İki okuldan deneysel çalışma için 100 deney grubu ve 100 kontrol grubu olmak üzere toplam rastgele seçilmiş 200 öğrenci ile araştırma gerçekleştirilmiştir.

Deney grubunda, dersler iki buçuk hafta süreyle yerel tarih tekniğine dayalı etkinlikler aracılığıyla işlenirken kontrol grubunda ise mevcut yöntemle işlenmiştir. Veri toplama araçları olan Akademik Başarı Testi ve Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutum Ölçeği’nden elde edilen veriler SPSS paket programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Nicel

veri analizinde kullanılan tek faktör üzerinde tekrarlı ölçümler için bağımsız gruplar t-testi ile bağımlı gruplar t-testi kullanılmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre, yerel tarih tekniğine dayalı etkinliklerle işlenen derslerde öğrencilerin akademik başarıları ile sosyal bilgiler dersine yönelik tutumları, mevcut yöntemle işlenen derslere göre anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Buna göre yerel tarih tekniğine dayalı etkinliklerle işlenen derslerde deney grubu öğrencilerinin akademik başarı düzeyleri arttırdığı ve sosyal bilgiler dersine karşı olumlu tutum geliştirdiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca elde edilen bulgular ile izlenimler doğrultusunda Milli Eğitim Bakanlığı, öğretmenler ve öğretmen yetiştiren kurumlara itafen yerel tarihe dayalı çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Sosyal Bilgiler Öğretimi, Yerel Tarih Tekniği, Akademik Başarı, Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutum

ABSTRACT

LOCAL HISTORY TECHNIQUE AS AN INDEPENDENT VARIABLE IN TEACHING SOCIAL STUDIES

Master of Science, Inonu University Institute of Educational Science

Department of Social Education

ULUTAŞ, Semra

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Recep DÜNDAR

June 2018, XIII+79

This research, has been carried out for the purpose of determining the student's success and attitude toward social studies course in the application of local history technique in teaching social studies. In the research, control group design paired with pre-test and post-test was used on of the quantitative methods. In the research "Academic Achievement Test" and "Attitude Scale Towards Social Studies Course" were used on the 5th grade students of secondary school from quantitative methods prepared for the achievements of "Güzel Ülkem" unit.

The research was conducted on Malatya Sümer Ortaokulu and Malatya Polis Amca İmam Hatip Ortaokulu 5th grade students who were studying in the fall semester of 2017-2018 education. A total of 200 randomly selected students, including 100 experimental groups and 100 control groups, were used for the experimental study from two schools.

In the experimental group, the lessons were processed through activities based on local history technique by two and a half weeks time while in the control group the current method was used. By SPSS packed program were analyzed Data obtained from the Attitude Scale towards Academic Achievement Test and Social Studies from data collection tools. Independent groups t-test and dependent groups t-test were used for repeated measures on one factor, which were used in quantitative data analysis.

According to the results of the research, the courses covered through the activities based on local history technique have been seen a significant difference in the academic achievements and attitudes of the students towards Social Studies course than

the current method. Accordingly, it has been concluded that courses covered with the activities based on local history resources increase students' academic achievements and towards the course have a positive attitude. In addition, according to the findings and impressions obtained, various suggestions were made to the Ministry of National Education, teachers and teacher training institutes based on local history.

Key Words: Teaching Social Studies, Local History Technique, Academic Success, Attitude Towards Social Studies

İÇİNDEKİLER

ONUR SÖZÜ	iv
ÖN SÖZ.....	v
ÖZET	vi
ABSTRACT.....	viii
TABLOLAR	xii
KISALTMALAR	xiii
1. BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Problem Cümlesi.....	2
1.3. Alt Problemler	2
1.4. Araştırmanın Amacı	3
1.5. Araştırmanın Önemi.....	3
1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları	4
1.7. Araştırmanın Varsayımları.....	5
1.8. Tanımlar	5
2. İKİNCİ BÖLÜM.....	6
KURAMSAL BİLGİLER ve İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	6
2.1. YEREL TARİH.....	6
2.1.1. Yerel Tarihin Tanımı ve Konusu.....	6
2.1.2. Yerel Tarihin Kapsamı ve Dünyadaki Gelişimi	8
2.1.3. Yerel Tarihin Türkiye'deki Gelişimi.....	12
2.1.4. Yerel Tarih Kaynakları	18
2.2. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE YEREL TARİH	20
2.2.1. Sosyal Bilgiler ve Önemi.....	20
2.2.2. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih	22
2.2.3. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Uygulanabilecek Yerel Tarih Etkinlikleri	36
2.2.4. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarihin Sınırlılıkları ve Karşılaşılan Güçlükler	40
2.3. İlgili Araştırmalar	43
3. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	47
YÖNTEM.....	47
3.1. Araştırmanın Modeli	47

3.2.	Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	47
3.3.	Verilerin Toplama Aracı	49
3.4.	Verilerin Analizi.....	51
4.	DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	53
	BULGULAR VE YORUM.....	53
4.1.	Başarı Testlerinden Elde Edilen Bulgular ve Yorumlar	54
4.2.	Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	54
4.3.	İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	54
4.4.	Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	55
4.5.	Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	56
4.6.	Beşinci ve Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	56
4.6.1.	Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Farklılık Analizi	56
4.6.2.	Gruplara Göre Oluşturulan Sınıflar Arasındaki Farklılık Analizi	58
5.	BEŞİNCİ BÖLÜM	60
	SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	60
5.1.	Sonuç	60
5.2.	Tartışma	62
5.3.	Öneriler	63
	EKLER.....	71
	EK.1.....	71
	EK.2.....	73

TABLÖLAR

Tablo 1. Sosyal Bilgiler Programında Yerel Tarih Uygulamalarına Yönelik İlköğretim 4. Sınıf Öğrenme Alanı ve Kazanım Örnekleri	30
Tablo 2. Sosyal Bilgiler Programında Yerel Tarih Uygulamalarına Yönelik İlköğretim 5. Sınıf Öğrenme Alanı ve Kazanım Örnekleri	31
Tablo 3. Sosyal Bilgiler Programında Yerel Tarih Uygulamalarına Yönelik İlköğretim 6. Sınıf Öğrenme Alanı ve Kazanım Örnekleri	33
Tablo 4. Sosyal Bilgiler Programında Yerel Tarih Uygulamalarına Yönelik İlköğretim 7. Sınıf Öğrenme Alanı ve Kazanım Örnekleri	35
Tablo 5. Araştırmaya Katılan Kişilere Ait Özellikler (n=200)	48
Tablo 6. Akademik Başarı Testi Güvenilirlik Analizi	49
Tablo 7. Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutum Ölçeği Güvenilirlik Analizi.....	51
Tablo 8. Skewness ve Kurtosis Değerleri (n=200)	53
Tablo 9. Grupların ön-test başarı puanlarının karşılaştırıldığı t-testi sonuçları	54
Tablo 10. Grupların son-test başarı puanlarının karşılaştırıldığı t-testi sonuçları.....	55
Tablo 11. Başarı Testi Arasındaki Farklılık Analizi – Deney Grubu (n=100).....	55
Tablo 12. Başarı Testi Arasındaki Farklılık Analizi – Kontrol Grubu (n=100).....	56
Tablo 13. Değişkenlere Ait Betimsel Bulgular (n=100)	57
Tablo 14. Gruplara Göre Farklılık Analizi (n=200).....	58

KISALTMALAR

Akt:	Aktaran
C:	Cilt
Çev:	Çeviren
Ed:	Editör
Haz:	Hazırlayan
MEB:	Milli Eğitim Bakanlığı
MÖ:	Milattan Önce
S:	Sayı
ss:	Sayfa sayısı
TDK:	Türk Dil Kurumu
vb:	Ve benzeri
vd:	Ve diğerleri
vs:	Ve saire

1. BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, araştırmanın amacı, önemi, sınırlılıkları, varsayımlar ve tanımlar yer almaktadır.

1.1.Problem Durumu

Tarih, geçmişte yaşamış insanların veya olayların hikâyelerini zaman ve mekân bağlamında ele almaya çalışır. Geleneksel tarih “insan” dan kasıtlı kahramanlar, krallar, sultanlar veya büyük komutanlar gibi önder kişileri, “olay” dan kasıtlı ise savaşlar, zaferler, yenilgiler veya devletlerin birçoğunu etkileyen olguları konu edinmektedir. 20. yüzyılın başlarına kadar tarih yazımına hakîm olan geleneksel tarih anlayışı, toplumların büyük bir bölümünü etkileyen olaylar sonrası sorgulanmış ve değişime uğramıştır. Artık tarih yalnızca önder kişilerin hayatları ve siyasi başarılarını değil aynı zamanda toplumsal odaklı konulara eğilmiş ve sıradan insan faaliyetleriyle de ilgilenmeye başlamıştır. Merkezine insan ve insan faaliyetlerini alan yerel tarih, araştırmalarında artış görülmüştür. Bilhassa II. Dünya Savaşı sonrası yaşanan büyük toplumsal olaylar yerel tarih araştırmalarının dönüm noktası olarak değerlendirilebilir.

Devletlerin ulusal ve uluslararası askeri, siyasi ve diplomatik münasebetleri nasıl ki tarihin bir parçası olarak değerlendiriliyorsa sıradan insanların hayatları da tarihin bir parçasını oluşturur. Yerel tarih belirli bir bölgedeki insanlar ile bu insanların o yöredeki izlerinin tarihi olarak karşımıza çıkar. Her ne kadar genel tarih ve yerel tarih karşı karşıyaymış gibi görünseler de aralarındaki ilişki Plymouth (1933)’ün belirttiği üzere “*ağaca bakarak ormanı görmek*” biçiminde betimlenmiştir (Aslan, 2000:201). Somel (1999)’unda ifade ettiği gibi yerel tarih konuları ulusal tarihin yapı taşlarını oluşturur bu nedenle yerel tarih çalışmalarından yoksun bir ülkede ulusal tarih yetersiz kalır (Işık, 2008:292).

Yerel tarih, tarihi dışarıdan seyrettiğimiz bir film değil de içinde rol aldığımız mahallemizin, kasabamızın, köyümüzün tarihi olarak karşımıza çıkar. Doğduğumuz evden başlayarak büyüdüğümüz mahalleye ve yetiştiğimiz çevreye sahip oluruz. Kimliğimiz ve kişiliğimiz içinde yaşadığımız yerel çevrenin sosyal, kültürel, fiziki ve doğal unsurları tarafından şekillenir. Yerel tarih kendimizi, içinde yaşadığımız çevrede görmemizi sağlayarak çevremize yönelik farkındalığımızı ve hissiyatımızı artırır.

Bugün ile geçmiş arasındaki zaman ve mekân algısını güçlendirir, kendi çevremizden hareketle geçmişten günümüze değişim ve sürekliliği algılamamıza kaynaklık eder.

Eğitimde yerel tarih aktiviteleri, öğrenci merkezli yaklaşımın bünyesinde yer alması ve sosyal bilgiler öğretiminde tarih konularının yerel tarih etkinliklerine uygun bir zemin oluşturması nedeniyle tercih edilmektedir. Sosyal bilgiler öğretiminde yerel tarih aktiviteleri öğrenciyi birçok yönden etkin kılarak aktif öğrenme ortamları oluşturmaktadır. Ancak derslerde yerel tarih tekniğinin öğretmenler tarafından çok fazla tercih edilmediği görülmüştür. Bu nedenle çalışmamızda yerel tarihin ne olduğu ile kapsamının ve konusunun içeriğine yer verilmiştir. Yerel tarihin sosyal bilgiler öğretimine ve öğrenciye faydalarının neler olduğu, sosyal bilgiler dersi öğretmenlerinin okul içi ve okul dışı uygulayabilecekleri yerel tarih aktiviteleri ile uygulama sırasında karşılaşılan güçlükler tespit edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca çalışmamızın alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.2.Problem Cümlesi

Araştırmanın problem cümlesi Ortaöğretim 5. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi “Güzel Ülkem” ünitesinin işlenişinde yerel tarih tekniğinin kullanımının öğrencilerin akademik başarılarına ve sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarına etkileri nasıldır?

1.3.Alt Problemler

1. Ortaöğretim 5. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi “Güzel Ülkem” ünitesinin işlenişinde yerel tarih tekniğinin uygulandığı deney grubu öğrencileri ile mevcut yöntemin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin akademik başarı test puanlarında deney öncesinden sonrasına görülen değişim anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
2. Ortaöğretim 5. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi “Güzel Ülkem” ünitesinin işlenişinde yerel tarih tekniğinin uygulandığı deney grubu öğrencileri ile mevcut yöntemin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin akademik başarı son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
3. Ortaöğretim 5. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi “Güzel Ülkem” ünitesinin işlenişinde yerel tarih tekniğinin kullanıldığı deney grubu öğrencilerinin ön başarı ve son başarı testleri üzerinde anlamlı bir farklılık var mıdır?
4. Ortaöğretim 5. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi “Güzel Ülkem” ünitesinin işlenişinde mevcut yöntemin kullanıldığı kontrol grubu öğrencilerinin ön başarı ve son başarı testleri üzerinde anlamlı bir farklılık var mıdır?

5. Ortaöğretim 5. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi “Güzel Ülkem” ünitesinin işlenişinde yerel tarih tekniğinin kullanıldığı deney grubu öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumunu nasıl etkiler?
6. Ortaöğretim 5. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi “Güzel Ülkem” ünitesinin işlenişinde mevcut yöntemin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumunu nasıl etkiler?

1.4.Araştırmanın Amacı

Araştırmamızın amacı, sosyal bilgiler öğretiminde yerel tarih etkinliklerine dayalı ders işlenmesinin öğrenci başarısına ve sosyal bilgiler dersine yönelik tutumuna etkilerini saptamaktır.

1.5.Araştırmanın Önemi

Eğitim, bireyin doğumdan başlayarak ömrünün sonuna kadar gerçekleştirdiği planlı bir dizi edinim sürecidir. Bireyin içinde bulunduğu topluma ayak uydurması, toplumun da bireyden beklediği tutum ve davranışları sergilemesi eğitim vasıtasıyla gerçekleşir. Sosyal bilgiler bireyin toplumsallaşması yönünde önemli işlevlere sahiptir. Bireyin toplumsallaşma yolundaki önemli gereksinimlerden bir tanesi yaşadığı yöreye ait aidiyet hissidir. Birey geçmişini, bugünü ve geleceğini değerlendirirken ait olduğu toplumla bağ kurmak ister. Tabi ki bu bağ tarih aracılığıyla gerçekleşir. Ancak günümüz tarih anlayışı devletlerin siyasi, askeri, iktisadi unsurlarını konu edindiğinden öğrenci uzak olandan yakın olana yani içinde yaşadığı çevreye öğrendiklerini transfer edememekte güncelle bağlantı kuramamaktadır. Yerel tarih bu noktada öğrencinin yardımına yetişerek yakından uzağa ilkesinden hareketle günceli yakalayabilmektedir.

Yapılandırmacılık yaklaşımına göre şekillenen yeni sosyal bilgiler öğretim programlarında yaparak ve yaşayarak öğrenmeleri destekleyen öğrenci merkezli öğretim esas alınmaktadır. Bu doğrultuda yerel tarih tekniğine dayalı işlenen sosyal bilgiler dersiyle, dersin hedef ve kazanımlarının elde edilmesine katkıda bulunacaktır. Günümüzde birçok farklı ülkede okullarda yürütülen yerel tarih çalışmaları nicelik ve nitelik olarak artış sergilemektedir (Aktekin, 2009:331). Öğrencileri sınıf içi ve sınıf dışı etkinliklerde aktif kılması, öğrencilerin çeşitli duyularını harekete geçirmesi, bir dizi düşünsel eylemi içerisinde barındırması, dersi geleneksel anlatımının sıkıcılığından

kurtararak eğlenceli hale getirmesi nedenleriyle yerel tarih tekniği değerli bir yöntem olarak görülmektedir.

Öğrenmede ders kitaplardan kaynaklı sorunların aşılmasında veya kitaplardaki eksikliğin giderilmesinde yerel tarih yöntemi, aktif görev üstelenebilir. Yerel tarih aktivitelerinde yer alan aile tarihi ve sözlü tarih gibi etkinliklerle öğrencilerin birçok kişiyle muhatap olması iletişim becerisini geliştirmesine yardımcı olur. Öğrencilerin yaşadığı çevreyi incelemeleri gözlem becerilerini, yaşadığı çevreyi geçmişten günümüze sosyo-kültürel özellikleri açısından ele almaları ise problem çözme, değişim ve sürekliliği algılama, zaman ve mekânı algılama, eleştirel düşünme ve empati becerilerinin gelişmesine katkı sağlayacaktır. Sosyal bilgiler öğretiminde öğrenciye kazandırılacak birçok beceri açısından yerel tarih tekniği uygun öğrenme ortamı oluşturmaktadır.

Öğretmenlerin yerel tarihe dayalı etkinliklere derslerde çok fazla yer vermeme sebepleri arasında derslerde uygulanacak yerel tarih etkinliklerine dair bilgi ve donanım eksikliği başta gelmektedir. Öğretmenlerin yerel tarih kaynaklarına tamamen hâkim olmaması, yerel tarih etkinliklerinin nasıl uygulanacağını bilmemesi ile yerel tarihe dayalı etkinliklerin ekstra zaman ve enerji gerektirmesi diğer sebepler arasında gösterilebilir. Bu doğrultuda çalışmamızda karşılaşılan bu sorunların çözümüne yönelik katkı sağlayacağı düşüncesinden hareketle çalışmamız önemli görülmektedir.

1.6.Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma;

1. 2017-2018 eğitim öğretim yılında Malatya Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı Yeşilyurt İlçesindeki Sümer Ortaokulu 5. Sınıfa devam eden 100 öğrenci ile,
2. 2017-2018 eğitim öğretim yılında Malatya Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı Yeşilyurt İlçesindeki Polis Amca İmam Hatip Ortaokulu 5. Sınıfa devam eden 100 öğrenci ile,
3. Veri toplama aracı olarak Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutum Ölçeği ve Ön-Son Akademik Başarı Testi ile,
4. Çalışma konumuzla ilgili tez, makale ve kitaplarla sınırlıdır.

1.7.Araştırmanın Varsayımları

1. Araştırmaya katılan çalışma grubu veri toplama araçlarına içtenlikle cevap vermişlerdir.
2. Deneysel uygulama süresince deney grubu ve kontrol grubu öğrencileri uygulamayla ilgili etkileşime girmemişlerdir.
3. Deneysel uygulama süresince deney grubu ve kontrol grubu öğrencileri müdahale dışı çevreden eşit derecede etkilenmişlerdir.

1.8.Tanımlar

Eğitim: Taşpınar (2006:9)'a göre *“Eğitim bireyin yaşam içinde sahip olması gereken davranışları kazandığı ve bu davranışların oluşumunda kendine özgü nitelikleriyle aktif rol aldığı, yaşam boyu devam eden bir süreçtir”*.

Öğretim: Öğrenme, büyüme ve organizmada çeşitli etkilerle oluşan geçici değişimler bir yana yaşantılar yoluyla oluşan davranışta veya potansiyel davranıştaki kalıcı izli değişimlerdir (Senemoğlu, 2007).

Yerel Tarih: Rogers (1977)'e göre yerel tarih, *“belirgin bir yerel birimin bir topluluk olarak gelişiminin tarihini kendi bağlamı içinde ve benzer başka birimlerle karşılaştırılmalı olarak incelemek”* olarak tanımlamıştır (Aktekin, 2010:87).

Bağımsız Değişken: Araştırmanın amacına bağlı olma koşuluyla araştırmacı tarafından kontrol edilebilen, farklı değerler yüklenebilen, farklı kategori veyahut farklı seviyeleri belirlenebilen değişkenlere bağımsız değişken denir (Baştürk, 2011:34).

Başarı Testi: belli bir programa dayalı öğretim sonrası öğrenci veyahut öğrenci gruplarının bilgi, beceri, kavram ve anlayış yönünden ortaya koydukları akademik gelişimini test etmek amacıyla hazırlanan testlerdir (Yıldırım, 1999:15)

Tutum: Kağıtçıbaşı (2010:127) tutumu; *“Bir bireye atfedilen ve onun bir psikolojik objeyle ilgili düşünce, duygu ve davranışlarını düzenli bir biçimde oluşturan bir eğilimdir”* şeklinde tanımlamıştır.

2. İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL BİLGİLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1.YEREL TARİH

2.1.1. Yerel Tarihin Tanımı ve Konusu

“Yöresel” (TDK:1998) şeklinde ifade edilen “yerel” ifadesi çeşitli bilim dallarınca farklı manalar üstlenmiştir. Coğrafyacılar ile çevre bilimciler tarafından küresel teriminin karşıtı olarak atfedilen yerel ifadesi; tarihçiler açısından, tarihin geleneksel formlarına egemen olan ulusal ve uluslararası etkilerden farklı olma anlamı taşır (Aslan, 2000:195). Bu bakımdan, tarihçilerin yerel ifadesine yaklaşımı bölgesel manadan ziyade tek çatıda birleştirdikleri genel tarih yazımının karşıtı sayılabilecek bir anlayış olarak değerlendirilebilir. Tarihi bütüncül olarak ele alan genel tarih anlayışına nispeten yerel tarih anlayışı ulusaldan ziyade bölgesel veya yöresel tarih üzerine eğilim gösterir.

1950’li yıllardan itibaren ilgi odağı haline gelen yerel tarih; “aşağıdan tarih”, “sessiz yığınların tarihi”, “insanlık tarihi”, “yanıbaşımızdaki tarih”, “yöre tarihi”, “mikro tarih” ve “bölgesel tarih” gibi değişik ifadelerle betimlenmiştir (Danacıoğlu, 2001:2, Aslan, 2000:196, Aydın vd., 2016:524). Betimlenen ifadeler yerel tarihin merkezine aldığı ana tema ile incelediği bölgenin sınırlarını teşkil etmektedir.

Calkin (1942:53), yerel tarihi ülkenin genelinin veya büyük bir kısmının ele aldığı tarihin karşıtı olarak ifade etmiştir. Esasen yerel tarih anlayışı merkezine aldığı konu, kurum veya kişilerle genel tarihten farklı seyretmekte birlikte aynı zamanda genel tarihi tamamlayan ve destekleyen bir alandır. Ulusal tarihe kıyasla mikro tarih olarak adlandırılan yerel tarih, ailemizin, mahallemizin, kasabamızın, kentimizin öyküsünü derler ve önümüze serer (Aydın vd., 2016:525, Işık, 2008:291). Keskin (2009:211) ise yerel tarihi, yerelden genele bir sonuç çıkarma aracı olarak tanımlar. Yerel tarih araştırmalarıyla edinilen bilgiler genel tarih çalışmalarına ışık tutar. Yalnız yerele gereğinden fazla yoğunlaşan araştırmalar, yerelin abartılmasına ve araştırmanın amacının sapmasına neden olabilir.

“Yerel tarih dediğimizde öncelikle sınırları belli bir coğrafi alanı mekânsal bir sabitliği kastediyoruz; yerel tarih, tarihin bir fiziğe kavuştuğu bir alan, ama bu yerelin tanımının sadece

bir parçası. Çünkü mekân tek başına pasif bir cüz; dolayısıyla yerel tarih iki temel cüzün, yani insanın ve mekânın bir araya geldiği bir bütünlüğü ifade ediyor”(Danacıoğlu,2001:6).

Yerel tarih, insan ile mekânı merkeze alarak tarihin vücut bulduğu, şekillendiği bir alan olarak karşımıza çıkar. Mekândan kasıtle mahalle, köy, kasaba, şehir vb. gibi yaşama alanlarını, insandan kasıtle bu alanlarda yaşayan kadın, erkek, çocuk, esnaf, çiftçi, işçi, memur gibi sıradan insanların hayatlarını, yaşama biçimlerini karşılıklı etkileşim bağlamında ele alır. Stephens (1977), yerel tarihi kasaba, kırsal, kenar mahalleler veyahut şehri çevreleyen mahalleler gibi küçük birimlerin tarihi olarak tanımlar (Aktekin, 2010:87).

Bir yörenin, sınırları belirli bir mekânın veya siyasi iktidar odaklı yerel yönetim biriminin, geçmişten günümüze değişiminin tarihi ile o yörede oluşturduğu mazisine dair izlerinin kendine has özellikleri, yörenin yerel tarihini meydana getirir (Işık, 2008:291, Danacıoğlu, 2001:6). Bu bakımdan yerel tarih bir yörenin diğer yörelere kıyasla karakteristik özelliklerini geçmişten günümüze değişim süreci bağlamında ele alır. Yerellik ifadesi yörenin ayırt edici etiketi olarak değerlendirilebilir.

Aslan (2000:195) yerel tarihi, belirli bir yerde yaşayan veya yaşamış belirli toplumların, kökenlerini, sosyal, siyasi, ekonomik gelişmeleri ile zaman içindeki değişimlerini, yaşam biçimlerini ve tüm bu etkenlerin yaşam biçimleri üzerindeki etkilerini konu edinen alan olarak ifade etmiştir. Bireyin içinde yaşadığı çevreye kattıklarıyla ve çevresinden aldıkları arasındaki etkileşim sonucu ortaya çıkan yaşam tarzının hikâyesidir. Bununla birlikte yerel tarih yalnızca geçmişte yaşamış bireyleri değil günümüzde yaşayan bireylerin de hikâyesini konu edinir (Özbalkan, İrik, 2003:62-63). Genel tarih de geçmiş ve günümüzde yaşayan insanları konu edinir. Ancak yerel tarih, “*insan*” dan kasıtle bir bölgede bir yörede yaşayan “*herhangi bir insanı*” ve hikâyesini merkeze alarak anlatır. Yerel tarihçilik merkezine insanı alarak, insanın yaşadığı tecrübeler ile bu tecrübelerin hikâyesini işleyen alandır (İlyasoğlu, 2001:38).

Yukarıdaki tanımlamalardan bahisle yerel tarih, belirli bir yerde yaşamış veya yaşayan belirli insanların geçmişten günümüze sosyal, kültürel, ekonomik gelişim ile değişimlerinin diğer yerlere nazaran kendine özgü niteliklerinin hikâyesidir diyebiliriz.

2.1.2. Yerel Tarihin Kapsamı ve Dünyadaki Gelişimi

Tarih deyince aklımıza savaşlar, kahramanlıklar, antlaşmalar, büyük devlet adamları, devrimler gibi ulusların tarihlerinin şekillenmesinde rol oynayan büyük şahsiyet veya büyük olaylar gelmektedir. Genel tarih olarak da bilinen bu tarih anlayışı 19. yüzyıla kadar devam ederek arşiv ve belge kaynaklı hareket etmiştir. Yerel tarih çalışmalarına 16. yüzyılda rastlanmasına rağmen bu alan 20. yüzyılın ikinci yarısında önem kazanmıştır. 19. yüzyılda ve 20. yüzyılın ilk yarısında dünyada meydana gelen, ulusların büyük bir kısmını kapsayan Birinci Dünya Savaşı, İkinci Dünya Savaşı nedeniyle genel tarih ön plana çıkmış fakat bu savaşlar sonrası ortaya çıkan toplumsal olaylar tarihin yönünün değişmesine neden olmuştur. Bilhassa İkinci Dünya Savaşı sonrası çevreye karşı duyarlılığın artması ve maddi-manevi kültürün korunması isteği, 1950'lerden başlayarak yerel tarih çalışmalarına hız kazandırmıştır (Danacıoğlu, 2001:2-4, Aslan, 2000:196-197).

Tarih yalnızca büyük şahsiyetlerin yön verdiği siyasi ve askeri alanla ilgili olan değil aynı zamanda dünyada meydana gelen sosyal, ekonomik ve kültürel gelişimlerin, değişimlerin de tarihidir (Işık, 2008:292). Yerel tarih gündelik hayattan sıradan insanları konu edinir. Bu insanlar esnaf, işçi, memur, kadın, erkek, çocuk gibi genel tarihin seyrini değiştiren şahsiyetlerden çok belirli bir yörede yaşayan sıradan vatandaşlardır. William Shakespeare'in "*her insanın hayatında bir tarih vardır*" söylemi doğrultusunda, her birey tarihe tanıklık ederken aynı zamanda tarihin bir parçasını oluşturur. Bir ülkenin başındaki yetkili tarafından alınan bir karar veya imzalanan bir antlaşma genel tarihin ilgi alanına girerken, bu durumun arka planda bir yörede yaşayan bakkal, memur, işçi gibi insanların yaşamları üzerindeki etkileri yerel tarihin ilgi alanına girer (Kyvig ve Marty, 2000:4-5). Bu duruma örnek olarak nüfus mübadeleleri verilebilir. İki devlet arasındaki antlaşmaya bağlı olarak belirli bir yörede yaşayan insanların göç unsuruna maruz kalması nedeniyle yaşamlarındaki etkileri yerel tarihin konu alanına girer. Yerel tarihin edindiği bulgular ve bilgiler doğrultusunda ülkenin ulusal tarihi hakkında değerlendirmelerde bulunulabilir. Bu bağlamda genel tarih ve yerel tarih arasındaki ilişkiyi bir trene benzetebiliriz. Genel tarih trenin tamamını oluştururken yerel tarih trenin vagonlarını oluşturur. Aynı amaç doğrultusunda hareket eden bu iki alan birbiriyle etkileşim içinde hareket eder.

Yerel tarih, tarihçiler açısından genel tarihin bütüncül anlatımından ziyade bölgeden bölgeye çeşitlilik arz eden küçük birimlerin anlatım zenginliğini içerir (Aslan, 2000:196). Bir yörenin, kasabanın veya mahallenin sosyal, ekonomik, topografik, demografik, kültürel kalıntılarının üzerinde incelemelerde bulunur ve çeşitli yorumlamalar geliştirir. Yine inceleme alanına yöreye ait kültürel değerleri, okul, belediye binası gibi kurumları, çeşme, değirmen, köprü, hamam, cami, kilise vb. gibi yapıları, yörede yaşayan insanların aile yapıları, yörenin coğrafi yapısı ve son olarak mimari özelliklerini de dâhil eder. Kısaca o yöreye ait tüm unsurları göz önünde bulundurarak hareket eder. Çünkü bir yöredeki canlı ve cansız tüm unsurlar o yöredeki bireylerin hayatlarının şekillenmesine kaynaklık eder. Bireyin veya yörenin mazisi ele alınırken bu unsurlardan hareket edilir.

Tarih yazımının hâkim olduğu genel tarih veya ulusal tarih anlayışının geçmişten günümüze geçirdiği yolculukta yerel tarih de arka koltukta kendini gösterir. Yerel tarih çalışmaları 19. yüzyıla kadar genel tarih çalışmalarına göre geride kalmış ve 20. yüzyılda toplumları etkileyen gelişmelerin zuhur bulmasıyla tekrar fark edilerek önem kazanmıştır. Bu dönemde insanın ve insani değerlerin önem kazanması tarihin yönünün değişmesine neden olmuştur. Toplumsal olaylara maruz kalan sıradan insanın hayatı konu edinilmeye başlanmıştır. Yerel tarih her ne kadar fark edilerek ve incelenmeye değer bir alan olarak görülse de beklenen düzeyde gelişme göstermemiştir. Günümüzde uluslar, küreselleşmenin olumsuz sonuçlarını önlemeye yönelik yerel ve yerele dair unsurlara ilişkin eğilim göstermiştir. Yerelin kendine özgü karakteristik özelliğinin kaybedilmesi tehdidine karşı yerel tarih çalışmaları yapılmaktadır.

Yerel tarih çalışmalarının ilk örneklerine antik Yunan döneminde tesadüf gelmektedir. M.Ö. 350-250 tarihleri arası Atina ve Argos gibi şehir devletlerinde tarihsel sıralamaya göre mitolojik kültürler ile politik kurumlara yönelik kentin yerel tarihlerini yazmışlardır. Bu çalışmalarda her ne kadar üst tabakanın aile öykülerinden bahsedilse de kentin yerleşim planı ve topografik yapısını içerir bilgilerde mevcuttur (Avcı Akçalı, 2007:39). Bu bilgiler doğrultusunda o yörenin yerel tarihi hakkında bilgi edinilebilmektedir.

Tarihin genel tarih anlayışından nispeten ayrı olarak belirli bir yörenin veya belirli bir yerin tarihi olarak değerlendirilmesi 16. yüzyılın sonlarına doğru iki temel etkene bağlı olarak başlamıştır. Ortaçağ Avrupa'sında 16. ve 17. yüzyılda örneklerine

rastladığımız yerel tarih yazımının arkasındaki etkenlerden ilki, kendi tarihini yazdırmak isteyen bir aristokrasi, bir dini güç veya kent meclisleri aracılığıyla örgütlenmiş bir burjuvazinin mevcudiyetidir. Kontlukların aile tarihlerini veya bölgelerinin tarihlerini ele alan çalışmaları yerel tarih çalışmalarının ilk örneklerdendir. İkincisi ise bilhassa 16. ve 17. yüzyılda kendini gösteren dünyayı keşfetmeye, anlamlandırmaya yönelik büyük istek veyahut büyük tutkudur (Danacıoğlu, 2001:3-4). Coğrafi keşifler aracılığıyla seyyahlar veya kâşifler gezdikleri ve gördükleri yerlerin topografik haritalarını çizerek yerel tarih çalışmalarının ilk örneklerini sergilemişlerdir.

1950’li yıllarda yoğun bir ilgi odağı haline gelerek yeni aşamalar kaydeden yerel tarih, İngiltere de köklü bir geçmişe sahiptir. 16. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar geçen süre zarfında tarih yazıcılığının kaynaştırılmasıyla oluşan yerel tarih araştırmaları günümüz İngiltere’indeki yerel tarih incelemelerinin şekillenmesine kaynaklık etmiştir. İngiltere de topografi alanının öncüsü sayılan Worcester’li William’ın gezi notlarında yer alan Bristol’un 1470’deki görünümüne dair caddeler, sokaklar, binalar, yer isimleri, kent dokusu, ayrıntılı arkeolojik ve yer yapısına dair bilgiler, Bristol’un yereline ilişkin birçok bilgi edinmemizi sağlamıştır (Aslan, 2000:196, Avcı Akçalı, 2007:40). Bu çalışmanın amacı her ne kadar yerel tarih maksadıyla yapılmamış olsa dahi elde edilen bilgilerle yerel tarihe dair değerlendirmelere ulaşılabilmektedir. Bu nedenle o dönemde yapılan topografik araştırmalar yerel tarihin kurumsallaşmasındaki ilk kıvılcıklar olarak değerlendirilebilir (Aslan, 2000:196).

İngiltere de yerel tarihin kurumsallaşmasını sağlayan önemli gelişme kontlukların aile-hanedan tarihleri veyahut bölge tarihlerini içeren çalışmalardır. Bu çalışmalar 1570’li yıllara kadar devam etmiş ve bölgenin yerel dokusu hakkında birçok bilgi edinmemize kaynaklık etmiştir. Bilhassa William Lambarde’nin 1576 yılında kaleme aldığı ve aynı zamanda ilk kontluk tarihi olan “*The Perambulation of Kent*” isimli çalışması dikkate değer topografik bilgiler içermektedir (Aslan, 2000:196). 16. yüzyılda pek çok kontluk tarihi çalışmasına rastlanılmaktadır bu çalışmalardan dikkat çeken bir diğeri ise William Dugdale’in *Antiquities of Warwickshire* isimli incelemesidir. Çalışmasında kontluk bölgesine dair aile tarihi, hanedan tarihi, armalar, mezarlıklar, kalıntılar, yörede meydana gelen önemli ulusal olayları belgelere dayanarak yazmıştır. Bu nedenle bu çalışma yerel tarihçiler tarafından dönüm noktası olarak kabul edilmiş ve yerel tarih çalışmaları için standartlar geliştirmiştir (Aslan 2000:196). Yörede

yalnızca topografik unsurları değil aynı zamanda diğer unsurları da inceleme alanına eklemesi bu durumda etkili olmuştur diyebiliriz.

İngiliz tarihine duyulan ilgi, Victoria döneminde yerel tarihle ilgili önemli gelişmeleri de beraberinde getirerek arkeoloji, kraliyet tarihi, mimarlık tarihi gibi birçok kurumun kurulmasını sağlamıştır. Bu kurumlardan yerel tarih açısından en etkilisi olarak değerlendirebileceğimiz sonuncusu çalışma olan “*Victoria Country History*” 1899 yılında kurulmuştur. 1989 yılında 200. cildini tamamlayan bu kurum, İngiltere’nin tüm orta ölçekli yerleşim birimlerinin demografik hareketlerini, tahrir kayıtlarını, zirai ve zanaat faaliyetlerini betimlemiştir (Danacıoğlu, 2001:4). Yerel tarih yazımının gelişmesini sağlayan bir diğer önemli eserde John Stow’un 1598 yılında kaleme aldığı “*Survey of London*” isimli eseri olan kent tarihi çalışmasıdır (Aslan, 2000:197).

Genel tarihin ön plana çıktığı dönemlerde yerel tarih arka plana itilmiş veyahut ikincil bir çalışma alanı olarak bırakılmıştır. Tosh (1997)’un da belirttiği üzere 19. yüzyıl ve 20. yüzyılın ilk yarısında genel tarih alanında meydana gelen olayların sahneye çıkmasıyla yerel tarih figüran konumuna düşmüştür (Aslan, 2000:197). Özellikle İkinci Dünya Savaşı’nı takip eden yıllar ile 1960’lı yılların sonrasında insan ve insana dair olguların önemini arttırması sebebiyle tarih çalışmaları yönünü değiştirmeye başlamıştır.

İngiltere’de yerel tarihin akademik bazda ele alınması 1948 yılında Leicester Üniversitesi bünyesinde “*The Department of English Local History*” (İngiliz Yerel Tarih Bölümü) kurulmasıyla sağlanmıştır. Bu bölümün akademik öncüleri olarak bilinen Finberg ve Hoskins yerel toplulukların doğuşu, gelişimi, yükselişi ve düşüşünün tarihini araştırmayı yerel tarihin konusu ve inceleme alanı olarak ifade etmişlerdir (Aslan, 2000:198). Beckett (2008:354)’e göre İngiltere’de yerel tarih araştırmalarının geçirdiği aşamalar şöyle betimlenmiştir. İlki yerel tarihe hevesli yeni grupların bir araya gelerek oluşturdukları “*Standing Conference for Local History*” (Daimi Yerel Tarihi Birliği) olup amacı bülten, dergiler, çeşitli araştırmalarla tarihe katkıda bulunmaktır. İkincisi 1952 yılında kurulan “*Amateur Historian*” dergisi ile üçüncüsü olan Leicester Üniversitesi bünyesinde İngiliz Yerel Tarihi Bölümü’nün kurulmasıdır (Avcı Akçalı, 2013:47).

İngiltere de yerel tarih 19. yüzyıldan 20. yüzyıla sistemli bir yol izlerken Fransa’da ise 19. yüzyılda burjuvalar, din adamları, öğretmenler tarafından kurulan

dernekler aracılığıyla yerel tarih çalışmaları yapılmış ve 20. yüzyıla gelindiğinde tarihçiler siyasi, idari, dini yönden genel tarihi konu edinmiştir. Bu nedenle Fransa’da yerel tarih, sivil ve amatörlerin ilgilendiği bir alandan öteye gidememiştir. Amerika’ya gelindiğinde ise ulusal tarih yazımına öncelik verilmiş ve tıpkı Fransa gibi yerel tarih ikincil bir inceleme alanı olarak görülmüştür. Amerika da yerel tarih çalışmaları ve yazımındaki önemli artış ise 1876 yılında meydana gelmiştir. (Danacıoğlu, 2001:4-5).

Özellikle 1960’lı yıllardan sonra sivil toplum örgütlerinin hayatın her alanında kendini göstermesi sonucu yerel tarih bu örgütler aracılığıyla ele alınan bir disiplin haline gelmiştir. Günümüz dünyasında yerel tarih incelemeleri geleceğe bırakılması gereken maddi ve manevi izlerin korunması isteği üzerine bir araya gelen çeşitli sivil girişimler vasıtasıyla ele alınmaktadır (Danacıoğlu, 2001:5). Okullarda yerel tarih eğitime katkısı nedeniyle tavsiye edilmekte iken üniversitelerde ise istenilen düzeyde değildir. Yerel tarih çalışmaları günümüzde daha çok gönüllü kişiler veya kuruluşlar aracılığıyla yürütülmektedir.

2.1.3. Yerel Tarihin Türkiye’deki Gelişimi

Türkiye’de yerel tarih çalışmaları dünyadaki gelişimine nispeten daha geç dönemde ele alınmıştır. Genel tarihten ziyade amatörlerin ilgilendiği ikinci bir alan olarak kalmıştır. 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren örneklerini göreceğimiz kent tarihi çalışmaları, kente dair tarihi ve coğrafik bilgiler vermesi nedeniyle yerel tarih yazımının ilk ürünleri olarak değerlendirilmektedir. Osmanlı Devleti döneminde de tarih yazımı daha çok genel tarih eksenli olmuş, tarihçiler yoğun olarak devletin siyasi, askeri, idari ve iktisadi durumu üzerine çalışmışlardır. Devlet-i Ali’nin girdiği savaşlar, zaferleri, mağlubiyetleri, diğer devletlerle olan siyasi, iktisadi, ilişkileri, idari yapısı gibi konular genel tarih hatta saray tarihçiliği adı verilen bir yol izlemiştir. Araştırmalarında belge kaynaklı hareket eden tarihçiler yerel tarih açısından zengin kaynaklara sahip Anadolu topraklarını bilhassa kırsal kesimi göz ardı etmişlerdir.

Yerel tarihin Türkiye’de ilk örneklerinden birisi 18. yüzyılın sonu ile 19. yüzyılın başlarında Mustafa Vazih el-Amâsî’nin Amasya Müftülüğü döneminde ele aldığı el-Belâbilü’r-Râsiye fî Riyâzi Mesâli’l-Amasiyye isimli bir nevi fetevâ defterini anımsatan eseridir. Eserinde birkaç bölümü “Fasl-ı fî Makâlâti’l Amasiyye” başlığı içerisinde Amasya tarihine ayırmıştır. Bu bölümde Amasya’nın şehir tarihi, örf, adet ve gelenekleri, dini hayatı, toplum yapısı ve sosyo-kültürel değerlerine dair bilgilere

ulaşabilmektedir (Aydın vd., 2011:47-79, Aydın ve Dündar, 2013:976-977). 1870’li yıllardan itibaren yerel tarih çalışmalarında artış gözlenmiştir. Bu dönemdeki yerel tarih çalışmaları daha çok bölge veya kent tarihleri şeklinde kendini göstermiştir. Kent tarihi yazımını tetikleyen sebepler ise şöyle sıralayabiliriz. Belediyelerin vuku bulmasıyla kentlerin kişilik kazanması, vilayet matbaaların kurulması, vilayet salnamelerin yayınlanmaya başlanması, seyyahların gezdikleri gördükleri yöreler hakkındaki izlenimleri ve Batı dünyasındaki kent tarihi çalışmalarının Osmanlı Devleti üzerine etkileri gibi faktörler gösterilebilir. Kent tarih yazımı bahsi geçen dönemden sonra nicelik olarak artış göstermiştir (Aslan, 2000:199, Danacıoğlu, 2001:13, Avcı, 2015:135).

19. yüzyılın sonlarına doğru kaleme alınan İsmail Beliş Efendi’nin “*Tarih-i Bursa*” (1871), Lami Çelebi’nin “*Şehrengiz-i Bursa*” (1871), Şakir Şevket’in “*Trabzon Tarihi*” (1873), Lütfi’nin “*Şam Tarihi*” (1883) vb. gibi eserleri kent tarihçiliği için verilebilecek diğer önemli eserlerdir. Seyyahların sayısında 20. yüzyılın başlarında meydana gelen artış nedeniyle kent rehberlerine gereksinim duyulmuştur. Yine bu dönemde Mustafa Ziya’nın “*Rehnumay-ı Bağdat*” (1896), Mustafa Suad’ın “*Haritalı İstanbul Rehberi Yahut İstanbul Tarihçesi*” (1898), “*Musavver Rehber-i Seyyahin Bursa ve Civarı*” (1903) gibi kent rehberleri yayınlanmıştır (Aslan, 2000:200, Danacıoğlu, 2001:13, Tekeli, 1986:246).

Kentsel araştırmaların gelişimini üç dönemde değerlendiren Tekeli (1986:246-266), birinci dönemi Tanzimat ve İkinci Meşrutiyet arası dönem (1839-1908) olarak ifade etmiş ve yukarıda da belirttiğimiz üzere vilayet matbaalarının kuruluşundan kent rehberlerine kadar olan kısmı dâhil etmiştir. Bu dönemdeki çalışmalar sayı bakımından çok olmasına rağmen nitelik olarak yüzeysel tasvirlerden öteye gidememiştir.

İkinci döneme, ikinci meşrutiyetten 1930’lu yıllara kadar olan kısmı dâhil etmiştir. Kent tarihi ile kent rehberleri sayısı bu dönemde de artış göstermiş ve kentlerle ilgili istatistikî verilere de rastlanılmıştır. Celal Esat (Arseven)’in “*Eski Galata ve Binaları*” (1913), Halit Ethem’in “*Kayseri Şehri*” (1918), Mehmet Ziya’nın 2 ciltlik “*İstanbul ve Boğaziçi*” (1920-1928), İsmail Hakkı Uzunçarşılı’nın “*Karesi Vilayeti Tarihçesi*” (1925), Raif Nezihî’nin “*İzmir Tarihi*” (1926) vb. eserler bu dönemde kaleme alınan kent tarihi çalışmalarıdır.

Üçüncü döneme ise 1930'lardan 1950'lere kadar olan kısmı dâhil etmiştir. Bu dönemde kent planlamaları ve toplum bilimleri açısından ilerlemeler kaydedilmiş ve kent sosyolojisi üzerine yazılar yazılmıştır. Türk Tarih Tezinin etkisinde kalan kent tarihi yazımına Mimar Şahabettin Uzluk'un Türk kentleri üzerine yaptığı çalışmalar ile Kazım Mirşan'ın "*Orta Asya Türk Şehirleri*" konusundaki çalışması bu dönemdeki çalışmalara örnek olarak gösterilebilir.

Cumhuriyet döneminde Halkevlerinin kurulmasıyla birlikte yerel tarih yazımında ciddi artış gözlemlenmiştir. Özellikle Halkevlerinin basın ve araştırma faaliyetleri aracılığıyla bölge ile yerleşim yerlerinin tarihine ilişkin yazılar, çıkarılan kitaplar bu artışta önemli rol oynamıştır (Aslan, 2000:200). Halkevlerinin dokuz adet çalışma kolu bulunmaktaydı. Bu kollardan folklorla ilgili faaliyetler sergileyen "Dil, Edebiyat ve Tarih", "Müze ve Sergi", "Güzel Sanatlar", "Spor", "Köycülük", "Temsil", "Kütüphane ve Neşriyat" kolları amatör bir ruh olarak ele alınırken, yerel tarih ve kültür birikiminin değerli ve korunması gereken bir alan olarak algılanmasına önemli katkıları olmuştur. Bu şubelerin folklorlardan etnografyaya, yer adlarından arkeoloji çalışmaları ve bölge tarihlerine kadar yerel tarih araştırmalarının başvurabileceği önemli derlemeleri mevcuttur (Ortakçı, 2014:184, Danacıoğlu, 2001:13). Halkevlerinin yayınladığı kent tarihi çalışmaları içerisinde Çağatay Uluçay ile İbrahim Gökçen'in birlikte düzenlemiş oldukları "*Manisa Tarihine Genel Bir Bakış*" (1939) isimli çalışma ciddi yankı uyandıran çalışmalar arasındadır (Güneş, 2007:66).

Günümüzde son yıllarda çeşitli kurum ve kişilerce hazırlanan kent tarihi çalışmalarını veya yerel tarih çalışmalarını Tekeli (1998:148-152), tarihe yaklaşımları ile inceleme alanları doğrultusunda kategorize ederek yedi farklı grupta toplamıştır. Birinci gruba Osmanlı dönemine eğilim gösteren tarihçilerin bu dönemdeki düzeni daha iyi anlamak amacıyla hazırladıkları yerel tarih çalışmalarını dâhil etmiştir. Bu çalışmaların yararlandığı esas kaynaklar arşiv malzemeleridir. Döneme ait tapu tahrir defterleri, evkaf, mühimme, ruûs, maliye defterleri, şeriyye sicilleri gibi kaynaklara yönelerek Osmanlı döneminin taşradaki uygulama biçimlerini saptayıcı incelemelerde bulunmuşlar ve Osmanlı taşra düzenini anlamaya çalışmışlardır. Bu gruptaki araştırmalara örnek olarak Refet Yinanç ile Mesut Elibüyük'ün 1988 yılında yayınladıkları "*Maraş Tahrir Defteri (1563)*", Zeki Arıkan'ın 1988 yılındaki "*XV. Ve XVI. Yüzyıllarda Hamit Sancağı*" ve Feridun Mustafa Emecen'in 1989 yılında yayınladığı "*XVI. Asırda Manisa Kazası*" gibi eserler gösterilebilir. İkinci gruba dâhil

ettiği yerel tarih çalışmaları ise bölgenin Türk denetimine girmesi ve Türklük süreci üzerine yoğunlaşan çalışmalar olarak göstermiştir. Bu gruptaki çalışmalar hem amatörlerce hem de tarihçiler tarafından yapılmış ve bu çalışmaların yapılabilmesine önkoşul olarak bölgenin Türklük süreci etkili olmuştur. Üçüncü gruba dâhil çalışmalar daha çok sanat tarihi disiplini akademisyenlerince hazırlanmış ve kenti tarihi eserler topluluğu olarak değerlendirmişlerdir. Dördüncü gruba dâhil çalışmalar ikincil kaynaklardan faydalanan amatör tarihçilerin çalışmalarıdır. Yer yer yerelle ilgili tarihsel boşluğu dolduran bu çalışmalarda ele alınan yerelin tarihi ve hangi konuda öne çıktığına dair bilgilere yer verilmiştir. Tarihsel binaların tanıtımı, folklorik öğeleri, yörede yaşayan tanınmış kişiler ele alan bu çalışmalarda aynı zamanda yörenin İstiklal Harbi dönemindeki tarihi ile katkısına ayrıca değinmişlerdir. Bu çalışmalarda Atatürk'ün yöreyi ziyaretlerine üzerine özel bir yaklaşımla değinmişlerdir. Beşinci gruptaki çalışmaları dolaylı kent tarihi yazımı olarak ifade ederek nedenini kentin direk tarihini yazmak yerine kentin başında bulunan bir kişinin veyahut bir durumun tarihinin çalışılması olarak göstermiştir. Altıncı gruba dâhil ettiği çalışmalar ise kentin ekonomik ve toplumsal yapısındaki değişimler ile fiziki yapısındaki değişimleri bütün olarak değerlendiren araştırmaları ekleyerek kısmen tarih olmak üzere mimar bölümü akademisyenlerin hazırladığı çalışmaları bu gruba eklemiştir. Yedinci gruba da altıncı grupta yer alan çalışmaların daha merkezi konuma getiren kent planlamalarını eklemiştir.

Türkiye'de kent tarihi yazımı Batı'yla karşılaştırılamayacak düzeyde olsa da 1980'lerden itibaren nitelik ve nicelik açısından gelişme göstermiştir (Avcı, 2015:136). Kentsel araştırmalar zaman zaman kesintiye uğrasa da meslek odaları, dernek, vakıf, yerel yönetimler ve üniversiteler tarafından ele alınmıştır.

Yerel tarih çalışmaları günümüzde Tarih Vakfı'nın 1999 yılında başlattığı Rockefeller Vakfı'nın da desteğiyle "*Yerel Tarih Grupları Projesi*" ekseninde yaşanan bölgenin tarihi dokusuna, kültürel mirasına sahip çıkabilen, yaşadığı bölgenin tarihini merak eden, farklı meslek grup ve uzmanlık alanından bir araya gelmiş topluluklar aracılığıyla yürütülmektedir. Danacıoğlu (2001:14)'a göre bu projenin amacı; "*Coğrafyaya bağlı iyelik duygusunu, kent ve kentli olma bilincini geliştirmek ve kültür mirasına sahip çıkma güdüsüyle etkin olmak isteyen kişilerin bir araya gelmeleri, kendi yaşam çevrelerinde bu bilincin yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmalar yapabilmeleri için destek verebilmek*" şeklinde betimlenmiştir. Bu proje kapsamında Yerel Tarih

Grupları oluşturularak ait oldukları kentlerde yerel tarih çalışmalarına dair etkinlikler sürdürülmeye devam edilmektedir. Günümüzde akademisyenler ve eğitimcilerin yanı sıra herhangi bir meslek grubuna dair insanlarda bu gruplara gönüllü olarak katılmaktadır. Kendi tarihini merak eden öğretmen, öğrenci, işçi, memur vb. bu gruba örnek verilebilir.

Türkiye’de yerel tarihin gelişim serüvenini yukarıda belirtilen bilgiler ışığında değerlendirdiğimizde; yerel tarih Türkiye’de de dünyada olduğu gibi genel tarihin arka planında kalmıştır. Ancak dünyada yerel tarih araştırmaları Türkiye’ye nazaran daha erken dönemde fark edilerek üzerinde durulmuştur. Yerel tarih yazımı kent tarihi yazımıyla değerlendirilmiş ve amatör bir üslup izlemekle beraber gönüllülük esasına dayanmıştır. Profesyonel tarihçilerden de bireysel bazda yerel tarihle ilgilenen olmuştur. Türkiye’de geriye dönük bakıldığında araştırmaların veya çalışmaların içerisinden “yerel tarihe dair” unsurlar seçilerek değerlendirmeler yapılmıştır. Doğrudan yerel tarih amaçlı çalışmalara Halkevlerinin faaliyetlerini gösterebiliriz. Fakat bu çalışmalarda Halkevlerinin kısa süreli ömrüyle sınırlı kalmıştır. Günümüzde valiliklerin ile belediyelerin şehrin tanıtımını yapmak amacıyla çıkardıkları il yıllıkları, şehrin folklorik ve tarihsel dokusunun korunmasına dair geliştirdikleri projeler yerel tarih çalışmaları için kaynak oluşturmaktadır.

Türkiye’de yerel tarih çalışmalarının neden gelişmediği veya yerel tarih çalışmalarının karşılaştığı sorunlar araştırıldığında şu değerlendirilmelerde bulunulabilir:

Neumann (2000:106-107)’nda ifade ettiği üzere Osmanlı İmparatorluğu’nda yazının etkili bir kültür unsuru olarak işlev görmediği ve daha çok elit kültürün uğraş alanı olması kentlere dair yerel tarih yazımını sekteye uğratmıştır. Küçük yerleşim birimlerinde insanların yazıya hâkim olmaması nedeniyle bu yörelerdeki o döneme ait bilgilere ulaşılamamaktadır. Osmanlı Devleti’ndeki kullanılan yazıdan Harf İnkılâbıyla yeni döneme geçilmesi, geçmişle aradaki bağın kurulmasında çeşitli güçlüklerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Harfi İnkılâbından önceki dönemle ilgili araştırmalarda bu güçlük kendini göstermektedir.

Göç ve nüfus mübadeleleri de ortaya çıkan diğer bir güçlüktür. İnsanların yaşadıkları yöreleri terk etme mecburiyetinde kalmaları göç ettikleri yöreye dair aidiyet problemi yaşamalarına sebep olmuştur. Bu bağlamda insanların yerel tarihe yönelim

nedenleri sorgulandığında bireyin kendi tarihine duyduğu ilgi veya merak, kendini yöreyle bütünleştirme isteği başta gelmektedir. İşte bu istek, bireyde toplumsal katılıma içten gelen zorlayıcı bir güç olarak kendini gösterir. Anadolu toprakları Osmanlı Devleti'nin 18. yüzyıldan itibaren küçülmesiyle birlikte büyük göç dalgalarına maruz kalmıştır. Cumhuriyet Dönemi'nde nüfus mübadeleleri ile yer değişikliğine birçok insan mecbur bırakılmıştır (Danacıoğlu, 2001:18-19). İnsanların yeni yerleşim alanlarıyla bağ kurup yerelle ilgilenmesi oldukça güç olmuş aidiyet ve toplumsal katılım etkisiz kalmıştır.

Danacıoğlu (2001:16), Anadolu'nun heterojen yapısından hareket ederek yerel tarih çalışmalarının güçlüğüne vurgu yapmıştır. Osmanlı İmparatorluğu'ndaki gayrimüslim toplulukların kent ve kırsal yaşamda arka planda kalmaları nedeniyle geriye dönük yapılan bir yerel tarih araştırması parçaları eksik bir puzzle gibi yarım kalacaktır. Sadece milliyetçilik anlayışıyla yapılan yerel tarih çalışmaları bütünü tam anlamıyla yansıtamayacaktır. Bir arada yaşamış farklı etnik gruba dâhil topluluklar arası ilişkileri incelemek, oldukça güç olmasına rağmen yürütülecek yerel tarih çalışmalarıyla o yörede iz bırakan farklı kültürler hakkında da büyük boşlukları doldurabilecektir.

Osmanlı tarih yazıcılığı devlet tarihçiliği ekseninde şekillenmiş ve daha çok yöneticilerin hayatı, siyasi ve askeri başarılarını konu edinmiştir (Köprülü, 1984:5). Genel tarih anlayışının da tutumu olan bu yaklaşım tarih araştırmalarını süregelen problemi olarak karşımıza çıkar. Araştırmaların geneli devlet ve devleti oluşturan kurumlar üzerine yoğunlaşmıştır. Ayrıca Osmanlı Devleti'nin yıkılışından sonra yeni kurulan ulus devletinin yerellikten itina ederek ortak bir tarih bilinci oluşturma isteği yerel tarih araştırmalarını sekteye uğratmıştır (Danacıoğlu, 2001:11-12). Uluslaşma sürecinde yerelliğin getirdiği çeşitlilik engel olarak görülmüş ve bu nedenle ülke genelinde oluşturulacak ulusal tarihe öncelik tanınmıştır.

Yerel tarih çalışmalarına engel olabilecek bir diğer durum yer adları problemidir. Türkiye'de bir yerleşim yerinin tarihi üzerine incelemeler yapılmaya başlandığında öncelikli karşılaşılan sorun yerleşim yerinin adıdır. Bu problemin temelinde 1940'lı yıllardan itibaren Türkiye'de yerleşim yerlerinin (kent, kasaba, köy, mahalle, sokak vs.) isimlerinin düzenli olarak değiştirilmesidir (Danacıoğlu, 2001:33). Bir yerleşim yerinin ismini değiştirmek o yörenin tarihsel izini yok saymakla eşdeğer bir sonucun ortaya

çıkmasına neden olur. Çünkü yer isimleri yörenin ve yörede yaşayan bireylerin hakkında birçok bilgiye ulaşmamızı sağlar.

2.1.4. Yerel Tarih Kaynakları

Geçmişin hikâyesi olarak ifade edilen tarihe dair bilgilere ulaşabileceğimiz her türlü materyal kaynak olarak tanımlanır (Martal, 2000:249). Tarih araştırmaları, yakın geçmişte bulunan eserlerden uzak geçmişe ait eserlere kadar, geçmişten günümüze kadar gelmiş her türlü araç, gereç, kıyafet, gelenek, destan vs. birçok bulguyu içermektedir. Ayrıca gerek genel tarih amaçlı araştırmalarda olsun gerek yerel tarih amaçlı araştırmalarda olsun geçmişe dair yararlanılan kaynaklar farklılık göstermez. Yerel tarihin araştırma alanı yakın çevremiz olması münasebetiyle çevremizde veya okul çevresinde bulunan birçok kaynaktan istifade edilebilir. Bu nedenle çevremizde, yöremizde bulunan camiler, köprüler, çeşmeler, mezarlar, anıtlar, kütüphaneler, müzelerdeki sergilenen eşyalar, imarethaneler, şifahaneler, kervansaraylar, hanlar, hamamlar, kiliseler, kaleler, saraylar, su kemerleri, kapalı çarşılar vb. unsurlar yerel tarihe kaynaklık etmektedir (Işık, 2008:293-294). Birey veya öğrenci yaşadığı yörede bahsi geçen kaynaklardan birkaç tanesine muhakkak rastlar. Yerel tarih kaynakları bireye kolay erişilebilirlik ve yerinde gözlem yapma imkânı sunar.

Sosyal bilgiler öğretiminde öğrenciye kazandırılacak kazanımlarda tarihsel mekânlar ile geçmiş döneme ait her türlü materyal öğretim vasıtası olarak kullanılabilir. Bu materyaller aracılığıyla öğrencinin birçok duyu organına hitap edilerek kalıcı öğrenmelerin gerçekleşmesine katkıda bulunulabilir. Bu bağlamda yerel tarih kaynakları kalıcı ve etkin öğrenmenin gerçekleşmesinde önemli roller üstlenir. Uluçay (1958:6), eski döneme ait yazmalar, hatıralar, haritalar, albümler, mektuplar, siciller ve fotoğrafların birçok şehrimizde yerel tarih kaynağı olarak kullanılabilmesine değinmiştir. Bu kaynaklara müzelerden ve özel koleksiyonculardan ulaşılabileceğinden bahsederek ev eşyaları, silahlar, elbiseler, tarım aletleri, paralar ile sayılabilecek birçok materyalin öğrencinin bölge hakkında fikir edinmesine ve çeşitli çıkarımlarda bulunmasına kaynaklık edecektir. Tunç Şahin (2011:454) ise yakındaki bir kütüphane, şehir meydanı, belediye binası, evler ve ana caddenin tamamını yerel tarihe kaynaklık edebileceğini belirterek öğrencinin her gün önünden geçtiği evlerin, caddelerin, binaların ve bunların isimleri, bulunduğu toplum ile ait olduğu döneme dair bilgiler sunması itibarıyla yerel tarih için önemli görmüştür.

Yerel tarih yaşadığımız çevredeki tüm unsurları kapsadığından kaynak bakımından oldukça zengin içerik sunar diyebiliriz. Kyvig ve Marty (2011) yanibaşımızdaki tarihe dair başvuru kaynaklarını; yayımlanmış belgeler (kitaplar ve makaleler, yüksek lisans ve doktora tezleri, gazeteler, resmi belgeler, kısa ömürlü yayınlar ticaret ile ilgili tarihçeler, şehir rehberleri, haritalar), yayımlanmamış belgeler (arşivler ve yazma koleksiyonları, nüfus sayımı kayıtları, federal kayıtlar, yerel kayıtlar) sözlü ve görsel belgeler, insan yapımı nesnelere, çevre binalar şeklinde betimlemiştir. Danacıoğlu (2001)'de yerel tarih kaynaklarını yazılı kaynaklar (ansiklopediler, bibliyografyalar, kataloglar, kütüphaneler, tezler, dergiler, gazeteler, resmi yayınlar, ticaret yıllıkları ve rehberler, seyahatnameler, haritalar), arşivler (devlet arşivleri, kurum arşivleri, yanibaşımızdaki arşivler), fotoğraflar, sözlü tarih ve ürünler olarak sıralamıştır.

Gerek genel tarih olsun gerek yerel tarih olsun geçmişten günümüze kadar ulaşılmış her türlü materyali kaynak olarak değerlendirilmektedir. Yerel tarih incelemelerinde ve öğretiminde yararlanılabilecek kaynakları başlıca şöyle derleyebiliriz (Demircioğlu, 2005);

- **Kitaplar ve Diğer Yazılı Kaynaklar:** Genel eserler, yerel bibliyografya ve tarihler, periyodik yayınlar, rehber kitapları, hatıralar, gazeteler ve nutuklar.
- **Haritalar:** Modern haritalar, tarihsel haritalar, ilçe haritaları ve kırsal kesime ait haritalar.
- **Jeolojik ve Coğrafik Unsurlar:** Kayalar, şekiller, kalıntılar, drenajlar, iklim, toprak ve bitkiler.
- **İsimler:** Soyadları, bina, kasaba, köy, mezra, cadde isimleri.
- **Arkeolojik Kalıntılar:** Taşınabilir materyaller ve saha kalıntıları.
- **Binalar:** Bina grupları, bina amblemleri, sınır yapıları, okullar, evler, hanlar ve dini yapılar.
- **Arşivler:** Basılı yazımlar, orijinal dokümanlar, arşiv depolarındaki kayıtlar, ailelerin ellerinde bulunan belgeler, ilçelerdeki resmi yazılar ve şirket arşivleri.
- **Resim ve Diğer Görseller:** Tablolar, portreler, gravürler, fotoğraflar vb.
- **İnsanlar:** İşçiler, askerler, yerel tüccarlar, doktorlar, öğretmenler, vb.
- **Yollar, Kanallar, Demir Yolları:** Tarihi yollar, kanallar ve demir yolları.
- **Endüstri Kuruluşları:** Fabrikalar, atölyeler vb.

- **Televizyon ve Radyo Programları:** Radyo programları, televizyon programları, belgeseller vb.

Yukarıda bahsedilen kaynaklara ek olarak Kütükoğlu (1998) sözlü kaynakları (tarihi şiirler, hikâyeler, mitler, menkıbeler, destanlar, efsaneler ve atasözleri), kütüphane malzemesi (takvimler ve yıllıklar, şecereler, vekâyinameler vb.) müze envanterleri (heykeller, kitabeler, zafer takları, lahit ve mezar taşları, madalyalar, tahnitlenmiş-mumyalanmış insan vücudu ve kalıntıları, örf ve adetlere ilişkin maddi kalıntılar, dil, para, arma ve mühürler) dâhil etmiştir. Bu doğrultuda çevremizde bulunan her türlü maddi ve manevi unsur yerel tarihe şahitlik etmekte aynı zamanda hem geçmiş hem de gelecek için yürütülecek yerel tarih incelemelerinde kaynak olarak değerlendirilmektedir.

Bir yerin veya yörenin tarihine ilişkin ilk başvuru kaynağımız o yöreye ait yazılı kaynaklar ve arşiv malzemesidir. Yöreye ait net bilgiler elde edebileceğimiz yazılı kaynakların yetersiz olduğu veya eksik kaldığı noktalarda sözlü tarih tamamlayıcı rol üstlenir. Yerel tarih çalışmalarında sözlü tarih etkin kullanılmaktadır. Müzeler yerel tarih kaynakları içerisinde önemli işlevlere sahiptir. Yer aldıkları yörenin geçmişine yönelik birçok materyal barındırarak yerel tarih öğretiminde öğrencilere birebir gözlem yapma imkânı sağlar. Öğrencinin zihninde geçmişten günümüze yörenin sosyal, ekonomik ve kültürel dokusundaki değişimin şekillenmesine yardımcı olur. Bulduğu yöreyle diğer yöreler arasındaki farklılığı algılayarak karşılaştırmalar yapar ve aynı zamanda çevresindeki yerel tarihe ait kaynaklara ilişkin farkındalığını geliştirir. Öğrencide çevresindeki tarihi kalıntılara karşı kültürel mirası keşfederek koruma eğilimi geliştirir.

2.2.SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE YEREL TARİH

2.2.1. Sosyal Bilgiler ve Önemi

İnsanoğlu var olduğu günden itibaren bilme ihtiyacını karşılamaya yönelmiş ve elde ettiği bilgileri sistematize ederek bilimi ortaya koymuştur. Bilim, merkezine aldığı konuya bağlı olarak sınıflandırılmıştır. Bu bağlamda insan ve insanın oluşturduğu olguları konu edinen disiplinler bütünü sosyal bilimleri oluşturur. Bu disiplinleri hukuk, tarih, coğrafya, psikoloji, sosyoloji, eğitim, antropoloji, ekonomi, siyaset bilimi, dil bilimi, yönetim bilimi vb. gibi sıralayabiliriz. Demir ve Acar (1997:205), bilimsel perspektifte yaklaşarak sosyal bilimleri "*İnsanı, toplum ve ağırlıklı olarak insan-insan,*

insan-eşya ilişkilerinin sistemli bir biçimde incelenmesini amaçlayan, bilimsel yöntemle uygun düzenli bilgiler” şeklinde tanımlamıştır. Erden (tarihsiz) ise sosyal bilimlere geçmişten günümüze insanın; insanla, çevresiyle ve kurumlarla münasebetini inceleyen bir çalışma alanı olarak ifade etmiştir. Sosyal bilimler insanı, toplumu, çevreyi merkezine alarak bu üç unsuru aynı zamanda birbirleri ilişkisi bağlamında konu edinir. Toplumun bireyden beklentileriyle bireyin toplumsal ihtiyaçları arasında karşılıklı dengeyi sağlayarak bireye, çeşitli bilgi, beceri, tutum ve davranış kazandırılmasına olanak sağlar.

Sosyal bilgiler sosyal bilimlerin eğitime uyarlanmış hali olarak okul sıralarında karşımıza çıkar. Sosyal bilgiler hakkında literatürde birçok tanıma ulaşmak mümkündür. Bunların içinde en kapsamlı tanımı, Milli Eğitim Bakanlığı’na 2005 yılında yeniden düzenlenen sosyal bilgiler programını hazırlayan komisyon tarafından yapılmıştır diyebiliriz. Komisyona göre sosyal bilgiler;

“Bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset, hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan, öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren, insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelediği, toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilk ve ortaokul dersi olarak tanımlanmaktadır” (MEB Sosyal Bilgiler Öğretim Programı,2005:2)

Doğanay (2004:17), sosyal ve insanla ilişkili diğer bilimlerden yararlanarak, insanın fiziksel ve çevresiyle etkileşimini zaman ve disiplinler arası bir yaklaşımla ele alan, temel demokratik değerlere sahip bireyler yetiştirmeyi hedefleyen çalışma alanı olarak sosyal bilgileri tanımlamıştır. Sosyal bilgiler bireyi yaşama hazırlarken bu durumu çeşitli disiplinlerden harmanladığı bilgiler aracılığıyla gerçekleştirir. Bu bakımdan sosyal bilgiler geniş bir yelpazeye sahiptir diyebiliriz. Öztürk (2006:24) etkin vatandaş yetiştirmeyi vurgulayarak her yönüyle değişen ülke ve dünya şartlarında bilgiye dair karar alabilen ve problem çözebilen, etkin vatandaş yetiştirmeyi amaç edinmiş, sosyal ve beşeri bilimleri harmanlayarak uygulamaya sunan bir öğretim programı olarak sosyal bilgileri tanımlamıştır.

Sosyal bilgiler eğitimi yerel ve ulusal kavramış, evrensel değerlere saygılı vatandaş profili çizer (Kabapınar, 2009:3). Etkili vatandaş yetiştirmeyi prensip haline getiren sosyal bilgilerin evrensel amaçlarını National Council for Social Studies (NCSS) 1970 yılında yayınladığı öğretim kılavuzunda bilgi edinme, beceri, tutum-değer ve

sosyal katılım olarak belirtmiştir. Bu amaçlarla bireyin dünü, bugünü ve geleceği hakkındaki bilgi edinme becerisini geliştirme, bilgiyi kullanabilmesi için gerekli becerilere sahip olma, inanç ve değerleri yorumlayabilme ve son olarak bir vatandaş olarak bilgiyi uygulamada sosyal katılımı gerçekleştirme hedeflenmiştir (Öztürk, 2012:7-8).

Sosyal bilgilerin genel geçer amaçlarının yanı sıra çağın gelişen ve değişen koşullarına bağlı olarak zamanla bu amaçlarda hem nicelik hem de nitelik olarak değişiklikler görülmüştür. Günümüzde bilimin ve teknolojinin baş döndüren gelişimi bireyden beklenen tutum ve davranışları da etkileyerek yeniden yorumlanmasına olanak sağlamıştır. Bu değişim ve gelişimle birlikte birey profili; bilgiyi üretebilen, ürettiği bilgiyi hayata geçirebilen, problem çözebilen, yaşadığı olaylar karşısında eleştirel bir tavır sergileyebilen, girişimci, kararlı, iletişim becerilerine sahip, empati yapabilen vb. beceriler doğrultusunda şekillenmiştir (MEB, 2017:3). Merkezine insanı alan sosyal bilgilerin insanı etkileyen gelişmeler ve değişimler karşısında çağın gerekliliğine uygun olarak yenilenmesi kaçınılmazdır.

2.2.2. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih

Bireyi hayata hazırlamada önemli işlevlere sahip olan sosyal bilgiler, eğitimde sosyal bilimlerin temel kazanımlarının çeşitli yöntem ve tekniklerle öğrencilere aktarılmasında etkili bir öğretim programıdır. 2005-2006 eğitim öğretim döneminde uygulamaya giren yapılandırmacı yaklaşımla öğrenciyi kenara iten öğretim anlayışı yerine öğrenciyi etkinlik içine çeken, aktif katılımı destekleyen bir anlayış tercih edilmiştir (Aydın ve Balım, 2005:150). Öğrenci merkezli veyahut etkinlik merkezli bu yaklaşımda sosyal bilgiler öğretiminde bilgi ve beceriyi dengeleyen, bireyin kendi yaşantısı ile bireysel farklılıklarını göze alarak çevresiyle etkileşime girebilen bir anlayış oluşturulmaya çalışılmıştır (MEB, 2005:50). Benimsenen bu yeni yaklaşıma istinaden yerel tarih çalışmaları ve etkinlikleri okul programlarında daha yoğun olarak ele alınmaya başlanmıştır (Demircioğlu, 2005:71). MEB'in 2005 ve 2007 sosyal bilgiler öğretim programlarında yerel tarih konularına yer verilerek öğretmenlerin dersleri yürütürken çevrenin yerel tarih unsurlarından (tarihi yapı ve alanlar, müzeler, anıtlar vb. gibi) faydalanmaları üzerinde durulmuştur.

Kabapınar (2009:158), okul düzeyinde uygulanabilecek yerel tarih öğretim yaklaşımını şöyle ifade etmiştir;

“Okul düzeyinde kullanılacak yerel tarih öğretimi yaklaşımı, öğrencinin yaşam alanı içerisinde yer alan tarihsel bir eserin/şahsiyetin, geçmişinin birinci ve ikinci elden eserler kullanılarak araştırılması ve sınıf arkadaşlarına, öğrenci velilerine ya da yaşanan bölge insanına sunulması etkinlikleri bütünüdür”.

Okul düzeyinde yürütülecek yerel tarih öğretimiyle öğrencinin yaşadığı çevreye yönelik yaklaşımı değişir, küçük bir tarihçi gibi hareket ederek çevresindeki tarihi unsurları gözlemlene imkânı yakalar. Ayrıca yerel tarih etkinlikleri öğrencinin yakın çevresine dair araştırmaları kapsadığından kolay ulaşılabilir ve uygulanabilir bir özelliğe sahiptir. Öğrenci yerel tarih etkinlikleriyle dersi uygulamalı olarak öğrenir. Gerçekleşen aktif öğrenme ortamı neticesinde öğrendiklerini içselleştirerek etkili ve kalıcı öğrenmelere davetiye çıkarır. Yine bu etkinlikler aracılığıyla öğrenci kendi tarihini baz alarak genel tarih hakkında çıkarımlarda bulunabilir. Levstik ve Barton (2001)’e göre sosyal bilgiler öğretiminde yer alan yerel tarih etkinlikleriyle öğrenciler tarihe karşı farklı bakış açıları edinir (Tunç Şahin, 2011:454). Bu farklı bakış açıları öğrenciye empatik duyarlılık kazandırarak, öğrencide içinde yaşadığı toplumdaki farklılıklara karşı saygılı olma eğilimi geliştirebilir.

İlköğretim ve ortaöğretim düzeyinde öğretim programı oluşturulurken dikkat edilmesi gereken unsurlar basitten karmaşığa, somuttan soyuta, bilinenden bilinmeyene, yakından uzağa, açıklık, hazırbulunuşluk ilkeleridir (Kabapınar 2009:157, Işık, 2008:96). Sosyal bilgiler dersi amaçları ve içeriği göz önünde bulundurulduğunda yerel tarih yöntemi bu ilkeler doğrultusunda hareket etmesine uygun zemin oluşturmaktadır. Aynı zamanda sosyal bilgilerin temel amaçlarını ifade eden toplumsallaşmayı sağlama, etkili vatandaş yetiştirme, bilimsel düşünme yöntemi, zaman boyutu gibi davranışların edinilmesine olanak sağlamaktadır (Öztürk, 2007:103).

Genel tarih anlayışı doğrultusunda işlenen bir sosyal bilgiler dersinde beyliklerden imparatorluklara uzanan tarih içerisinde krallar, sultanlar, padişahlar siyasi tarih kapsamında anlatılırken, esasen öğrenciye zaman ve mekân yönünden uzak olana değinilmiştir. Öğrenci uzak olanı yakına transfer etmede güçlük çekerek, günlük önünden geçtiği çeşmenin, kasrın, caminin, köprünün, anıtın yani yanbaşındaki tarihin farkına varamamaktadır (Aslan, 2000:203). Bu nedenle öğrenci yakın çevresindeki tarihsel izleri fark edemez, anlayamaz ve kendisine verilen genel tarihe dair bilgileri ezberden öteye götüremez (Kabapınar, 2009:157). Derste öğrendiklerini bir müddet sonra unutulabilir ve derse karşı ilgisizliği oluşabilir. Yerel tarih etkinlikleriyle öğrenci

yaşadığı yöreye ait birçok bilgi edinir. Öğrendiği bu bilgiler vasıtasıyla öğrencinin çevresine karşı dikkati ve ilgisi artar böylece çevresinde yer alan tarihsel unsurlara dair farkındalığı gelişerek içinde yaşadığı zaman ve mekânı algılama becerisi edinebilir.

Yerel tarih, okul ve okul dışı dünya arasındaki duvarı kaldırır. Öğrencinin yakın çevresine dair bildiği, tanıdığı isimlerin yalnızca harita üzerinde olmadığını algılamasına yardımcı olurken geçmiş ve bugün arasındaki mekânsal boşluğun daralmasını sağlar (Yeşilbursa, 2015:145). Öğrencinin yaşadığı çevredeki doğal, sosyal, ekonomik ve kültürel konuların sınıf ortamında ele alınması, hem çevresini tanınmasına vesile olurken hem de çevresindeki problemlere karşı bilinçli hareket etmesini sağlar (Çalık, 1964:6). Bu bakımdan yerel tarih sosyal bilgilerin etkin vatandaş yetiştirme anlayışı doğrultusunda hareket ederek bu amacın gerçekleşmesine katkıda bulunabilir.

Sosyal bilgiler dersinde uygulanabilecek yerel tarih öğretiminin faydalarını Douch (1972b), eğitimsel, tarihsel ve psikolojik olmak üzere üç alanda ele almıştır (Demircioğlu, 2005:72-73).

Eğitimsel yönden: Yerel tarih etkinlikleriyle öğrenci güncel hayatla etkileşime girerek arkeologlar, arşivciler, müzeciler vb. okul dışında birçok kişiyle tanışır ve araştırma yapma imkânı bulur. Böylece ders esnasında soyut olarak algıladığı olguları somutlaştırır. Sınıf ortamında kazandırılması pek mümkün olmayan davranışların öğrenciye kazandırılmasına olanak sağlar. Aynı zamanda yerel tarih; tarih, antropoloji, sosyoloji, coğrafya ve arkeoloji gibi disiplinlerin de kazanımlarının gerçekleşmesini mümkün kılar (Demircioğlu, 2005:73, Aktekin,2010:91, Yeşilbursa, 2015:145, Aydın vd., 2016:529). Bu bakımdan yerel tarih etkinlikleri, öğrenciyi etkinlik içine dâhil ederek yaparak ve yaşayarak öğrenmelerin gerçekleşmesini olanak sağlar diyebiliriz. Bu etkinlikler sırasında gözlem yaparak bilgi toplar ve topladığı bilgileri sınıflandırır, analiz eder, bu bilgilere dair çeşitli çıkarımlarda bulunur. Öğrencinin zihinsel ve bilimsel beceriler edinmesini kolaylaştırır.

Tarihsel yönden: Geçmişteki olayların günümüze taşınmasında veyahut geçmişle bugün arasındaki bağlantı kurulmasında yerel tarih aktif rol üstlenir. Öğrencinin yaşadığı çevredeki tarihi kavraması genel tarih veya ulusal tarihi anlamasına basamak oluşturur (Yeşilbursa, 2015:146). Yaşadığı yöredeki unsurların tarihsel ve çağdaş olanı arasındaki benzerlikler ile farklılıkları yorumlayarak gelişim ve değişim hakkında fikir edinir (Kabapınar, 2009:158). Yerel tarih, dersi düz anlatımın soyutluğundan sıyrarak

öğrencinin yaşam alanındaki unsurlarla somutlaştırmasına ve içinde yaşadığı zaman ile mekânı boyutlandırmasına yardımcı olabilir. Öğrencinin geçmiş dönemde yaşayan insanların sosyo-kültürel özelliklerine dair bilgiler edinmesi, tarihsel empati becerisini geliştirebilir.

Psikolojik yönden: Eğitimin temel işlevlerinden olan bireyin toplumsallaşmasını sağlama, bireyin topluma karşı aidiyet hissiyatıyla bağlantılıdır. Öğrenci kendi tarihini veya yaşadığı yörenin tarihini öğrendikçe o yöreye karşı manevi hissiyatı artma eğilimi gösterecektir (Demircioğlu, 2005:73). Bu bakımdan yerel tarih sosyal bilgilerin vatanının seven, ulusal değerlere saygılı ve milli bilinci kavramış bireyler yetiştirme hedefleri açısından tercih edilebilir diyebiliriz.

Sosyal bilgiler dersinde yerel tarih etkinlikleriyle öğrencilere kazandırılacak faydaları Tunç Şahin (2011:455) ve Demircioğlu (2005:73-74) başlıca şöyle sıralamıştır. Yerel tarih yöntemini kavrar, tarihle diğer disiplinler arası bağlantı kurarak aralarındaki ilişkiyi keşfeder, öğrencide tarih bilinci geliştirir, yaparak ve yaşayarak öğrenme olanağı sağlar. Toplumun sosyal, dini, ekonomik ve coğrafi özelliklerini yorumlayarak çeşitli çıkarımlarda bulunur. Yerel ve genel tarih arasındaki bağlantıyı özümser öğrendiklerini genel tarihe uyarlar. Okul ve okul dışı arasında ilişki kurarak gerektiğinde öğrendiklerini güncel hayata transfer eder. Birinci elden deneyim kazanır, öğrencinin keşif becerisi gelişerek öğrencide çevresine karşı merak duygusunu geliştirir. Çevresini, kendini, içinde yaşadığı toplumu ve tüm bunların geçmişini kavramasını sağlar. Öğrenciye sorumluluk duygusu kazandırır. Zaman, mekân, değişim, gelişim, süreklilik gibi olguları içinde yaşadığı toplumdan hareketle algılar. Tarihsel kalıtlara karşı duyarlılığı artar ve öğrencide bu değerleri koruma bilinci gelişir. Tüm bu faydaların öğrencide yansımalarının en önemlisi, öğrencinin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumunu olumlu yönde değiştirmesi olarak belirtilebilir. Sosyal bilgiler dersine ve öğretmenine yönelik sevgisi artar.

Sosyal bilgiler öğretiminde kazanımların gerçekleşmesinde “yerellik, güncellik, yansıtıcı sorgulama, geçmiş-bugün-gelecek bağlantısı, zaman-süreklilik-değişim-esneklik” gibi ilkeler göz önünde bulundurulmalıdır. Bu ilkelerin sosyal bilgiler dersinde uygulamaya konmasında yerel tarih etkinliklerinden yararlanılır. Sosyal bilgilerin yedi öğrenme alanından olan kültür ve miras ile insanlar, yerler ve çevreler öğrenme alanlarının hedeflediği milli bilincin oluşması, çevresiyle etkileşime girerek

çeşitli beceri ve değer kazandırılmasında (MEB, 2017:13-14) yerel tarih etkin rol üstlenir diyebiliriz.

2017 yılında güncellenen sosyal bilgiler dersi öğretim programında öğrenciye kazandırılması amaçlanan beceriler şöyle sıralanmıştır; *araştırma, çevre okuryazarlığı, değişim ve sürekliliği algılama, dijital okuryazarlık, eleştirel düşünme, empati, finansal okuryazarlık, girişimcilik, gözlem, harita okuryazarlığı, iletişim, işbirliği, kalıp yargı ve önyargıyı fark etme, kanıt kullanma, karar verme, konum analizi, medya okuryazarlığı, mekânı algılama, öz denetim, politik okuryazarlık, problem çözme, sosyal katılım, tablo-grafik ve diyagram çizme ve yorumlama, Türkçeyi doğru-güzel ve etkili kullanma, yenilikçi düşünme, zaman ve kronolojiyi algılamadır* (MEB, 2017:8).

Yerel tarihle ilişkilendirebileceğimiz sosyal bilgiler becerileri şöyle sıralayabiliriz;

- Araştırma becerisi: yerel tarihe yönelik verilen çalışmalarla öğrenci birincil ve ikincil kaynaklar kullanarak bilgiler elde edebilir, elde ettiği bilgileri tasnif ederek kronolojik olarak sıraya dizebilir. Sonuç olarak bilimsel araştırma basamaklarını kavrayarak uygulayabilir.
- Çevre okuryazarlığı: çevreye karşı duyarlı olma, çevreyle ilgili bilgi sahibi olma ve çevreye karşı olumlu tutum sergileme eylemlerinin tümü olarak tanımlanır (Akıllı, Genç, 2015:83). Bu bağlamda yerel tarih etkinlikleriyle öğrenci, içinde yaşadığı çevredeki yerel tarih unsurlarını fark ederek çevreye yönelik duyarlılık elde eder böylece çevre okuryazarlığı becerisi kazanabilir diyebiliriz.
- Değişim ve sürekliliği algılama: yerel tarih etkinlikleriyle öğrenci yaşadığı yörenin geçmişi ile bugünü arasında benzerlik ve farklılıkları karşılaştırabilir. Böylece yörede zamanla meydana gelen değişimi anlamlandırarak sürekliliği algılayabilir.
- Dijital okuryazarlık: doğru bilgiye ulaşma, üretme, paylaşabilme, farklı teknolojileri kullanabilme ve öğrenme-öğretme ortamında teknolojiyi kullanabilme etkinliklerin tümü olarak ifade edilmektedir (Hamutoğlu, vd., 2017:411). Yerel tarih etkinlikleriyle öğrenciye verilecek araştırmalar esnasında öğrenci farklı teknolojilerden yararlanarak hazırlayacağı ödevler vasıtasıyla dijital okuryazarlık becerisi edinebilir.

- Eleştirel düşünme: yerel tarih etkinlikleriyle öğrenci araştırma sırasında geçmiş ile günümüz arasındaki bağlantıyı kurarak çeşitli çıkarımlarda bulunabilir, farklı bakış açıları edinebilir, olayların nedenleri ve sonuçları arasındaki ilişkiyi keşfedebilir, kanıtlara dayalı yorumlamalarda bulunabilir.
- Empati: bireyin kendisini karşındakinin yerine koyması ve bu durumu ona hissettirmesi olarak tanımlanabilir. Yerel tarih etkinlikleriyle öğrencinin yaşadığı yöreye ait bilgisi arttıkça olaylar veya durumlar üzerine daha fazla düşünme eylemi gerçekleştirir. Bu düşünme eylemi neticesinde öğrenci çevresine yönelik empatik duyarlılık elde edebilir. Özellikle geçmişte yaşamış insanların yaşam tarzlarını öğrendikçe o dönemin koşullarını göz önünde bulundurarak tarihsel empati kazanabilir.
- Gözlem: öğrenci yerel tarih etkinlikleriyle çevresine karşı daha önce fark edemediği şeylerin farkına vararak, çevresini gözleme davranışı gösterebilir. Edineceği gözlem becerisiyle çevresine karşı farkındalığı gelişir, çevresindeki unsurların önceki ve sonraki durumlarına dair karşılaştırmalarda bulunabilir.
- Harita okuryazarlığı: Clarke (2003)'e göre harita okuryazarlığı “haritaları günlük yaşamda kullanma ve haritaları anlama yeteneğidir” (Koç, Karatekin, 2016:1523). Yerel tarih etkinlikleriyle öğrencilere yaşadıkları bölgeyi veya yöreyi haritada seçebilme ve ayırt edebilme yeteneği geliştirerek harita okuryazarlığı becerisi kazandırabilir.
- İletişim: öğrenciler yerel tarih etkinlikleri sırasında birçok kişiyle etkileşime girer. Bu sayede etkili iletişim becerileri gelişir diyebiliriz.
- İşbirliği: yerel tarih etkinlikleri grup çalışmasına olanak sağlamaktadır. Grup olarak öğrencilere yaptırılacak olan bir yerel tarihi etkinliği ile öğrenci bireysel sorumluluk kazanarak işbirliği becerisi elde edebilir.
- Kanıt kullanma: yerel tarih araştırmalarında öğrenci tarihçi gibi hareket ederek birincil ve ikincil kaynaklara ulaşır. Bu kaynaklardan elde ettiği bulgulara yönelik çıkarımlarda bulunabilir. Böylelikle kanıt kullanma becerisi elde edebilir diyebiliriz.

- Karar verme: yerel tarih etkinlikleri esnasında öğrenci geçmişi öğrenir, bugünü fark eder, öğrendiği bilgilerle geleceğine şekil verir. Bu bağlamda günlük hayatta karşılaştığı problemlere ilişkin etkili karar verme beceresi geliştirebilir.
- Medya okuryazarlığı: öğrencinin içinde bulunduğu yöre veya bölge hakkında bilgi edinmesinde başvurduğu kaynaklardan biri de medyadır. Öğrenci medyada geçen yaşadığı yöreye ait yerel tarih unsurlarını ayırt edebilir, analiz edebilir böylelikle medya okuryazarlığı becerisi elde edebilir.
- Mekân algılama: yerel tarih etkinlikleri esnasında öğrenci içinde yaşadığı çevreyi diğer yerlerden ayırt ederek mekân algılama becerisi kazanabilir.
- Politik okuryazarlık: yerel tarih bir yörenin veya bölgenin siyasi özelliklerini de kapsamaktadır. Bu bakımdan yerel tarih etkinlikleriyle öğrenci yöreye dair siyasi özellikleri inceleyerek elde ettiği bilgileri ulusal çapta meydana gelen siyasi olaylar içinde kullanabilir.
- Problem çözme: yerel tarih etkinlikleri güncel hayatla iç içedir. Öğrenciye verilecek olan bir araştırmada öğrenci içinde yaşadığı toplumdan hareketle incelemelerde bulunur. Yaparak ve yaşayarak öğrenmeleri mümkün kılan yerel tarih etkinlikleriyle öğrenci karşılaştığı sorunlara yönelik problem çözme becerisi kazanabilir.
- Sosyal katılım: yerel tarih etkinlikleriyle öğrenci, çevresine ve içinde yaşadığı topluma karşı duyarlı olur. Kendisini toplumun bir parçası olarak görür böylelikle topluma katkıda bulunabilecek bir bilinç elde edebilir. Üyesi olduğu toplumun sorunlarıyla birebir karşılaşarak çözümler üretmeye çalışır bu sayede sosyal katılım becerisi edinir diyebiliriz.
- Tablo, grafik, diyagram çizme ve yorumlama: yerel tarih etkinlikleri sırasında öğrenci, içinde yaşadığı topluma ait çeşitli verilerden (demografik unsurlar, ekonomik unsurlar vb.) grafik, tablo ve diyagram oluşturabilir. Elde ettiği grafikleri yorumlama becerisi elde edebilir.
- Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma: öğrenci yerel tarih etkinlikleri esnasında araştırmalarda bulunurken ve daha sonra elde ettiği araştırma

sonuçlarını okulda veya okul dışında sunarken Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma becerisini kazanabilir.

- Yenilikçi düşünme: yerel tarih etkinlikleriyle birey içinde yaşadığı toplum hakkında elde ettiği bilgilere dayanarak karşılaşılan sorunlar için yeni fikirler üretebilir. Geçmişten günümüze değişimi algılayarak birçok zihinsel aktivite de bulunabilir. Öğrenciye özgür bir öğrenme ortamı sağlayan yerel tarih etkinlikleri bireyin bilgiye ulaşmasına, yorumlamasına, değerlendirmesine en önemlisi fark ettiği olaylar, sorunlar ve durumlar karşısında yenilikçi düşünme becerisi elde etmesinde önemli görevler üstlenir.
- Zaman ve kronolojiyi algılama: yerel tarih etkinleri aracılığıyla öğrenci geçmiş ve günümüz arasındaki zamanı algılayarak meydana gelen değişimi kronolojik boyutta ele alır. Bu sayede zaman ve kronolojiyi algılama becerisi elde edebilir diyebiliriz.

Yerel tarihle ilişkilendirebileceğimiz sosyal bilgiler dersi öğretim programında geçen değerler şöyle ifade edilebilir: barış, bilimsellik, duyarlılık, estetik, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverliktir (MEB, 2017:9). Öğrenci, toplumdaki bireylerin farklılıklarına saygı göstererek, toplumsal huzurun hâkim olduğu barış; yerel tarih etkinlikleri sırasında yürüttüğü araştırmalar vasıtasıyla bilimsel araştırma yöntemlerini kavrayarak bilimsellik; içinde yaşadığı toplumun sorunlarına karşı ve çevresinde bulunan tarihsel kalıntılara yönelik duyarlılık; yerel tarih etkinlikleriyle yaşadığı yörede yer alan binalara, köprülere, yollara, limanlara, camilere, kiliselere vb. ile tarihsel eserlere yönelik estetik; üyesi olduğu toplumdaki bireylere yönelik saygı ve sevgi; yerel tarih araştırmaları sırasında araştırmayı devam ettirmeye ve aynı zamanda tarihsel eserlerin korunmasına yönelik sorumluluk; yöresine dair bilgi edindikçe vatanseverlik; yerel tarih etkinlikleri sırasında birçok insanla ilişkiye girerek yardımseverlik değerlerini kazanabilir diyebiliriz.

2018 yılında uygulamaya konan sosyal bilgiler öğretim programında yerel tarih uygulamalarına yönelik öğrenme alanı, kazanımlar bulunmaktadır. 4. sınıf öğrenme alanları ve kazanımları Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Sosyal Bilgiler Programında Yerel Tarih Uygulamalarına Yönelik İlköğretim 4. Sınıf Öğrenme Alanı ve Kazanım Örnekleri

Sınıf	Öğrenme Alanı	Kazanım
4.	Kültür ve Miras	Sözlü, yazılı, görsel kaynaklar ve nesnelere yararlanarak aile tarihi çalışması yapar.
4.	Kültür ve Miras	Ailesi ve çevresindeki milli kültürü yansıtan öğeleri araştırarak örnekler verir.
4.	Kültür ve Miras	Geleneksel çocuk oyunlarını değişim ve süreklilik açısından günümüzdeki oyunlarla karşılaştırır.
4.	İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Günlük yaşamda kullandığı mekânların krokisini çizer.
4.	İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Yaşadığı çevredeki doğal ve beşeri unsurları ayırt eder.
4.	İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Yaşadığı yer ve çevresindeki yer şekilleri ve nüfus özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.
4.	Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Ailesi ve yakın çevresindeki başlıca ekonomik faaliyetleri tanır.
4.	Küresel Bağlantılar	Farklı ülkelere ait kültürel unsurlarla ülkemizin sahip olduğu kültürel unsurları karşılaştırır.
4.	Küresel Bağlantılar	Farklı kültürlerle saygı gösterir.

Kaynak: MEB (2018), Sosyal Bilgiler Programı (14-16), Ankara Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları

Tablo 1’de verilen kazanımlara yönelik ders içi çeşitli yerel tarih etkinlikleri gerçekleştirilebilir. Bu kazanımların bazıları direk yerel tarihle ilişkilendirebileceği gibi bazıları ise dolaylı olarak yerel tarihle ilişkilendirilebilir. Kültür ve Miras öğrenme alanı içerisinde yerel tarihle doğrudan ilişkilendirebileceğimiz “Sözlü, yazılı, görsel kaynaklar ve nesnelere yararlanarak aile tarihi çalışması yapar”, “Ailesi ve çevresindeki milli kültürü yansıtan öğeleri araştırarak örnekler verir” ve “Ailesi ve yakın çevresindeki başlıca ekonomik faaliyetleri tanır” kazanımları için yerel tarih etkinliklerinden aile tarihi çalışması araştırma yöntemi kullanılabilir. “Günlük yaşamda kullandığı mekânların krokisini çizer”, “Yaşadığı çevredeki doğal ve beşeri unsurları ayırt eder”, “Yaşadığı yer ve çevresindeki yer şekilleri ve nüfus özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur”, “Geleneksel çocuk oyunlarını değişim ve süreklilik açısından günümüzdeki oyunlarla karşılaştırır”, “Farklı kültürlerle saygı gösterir” ve “Farklı ülkelere ait kültürel unsurlarla ülkemizin sahip olduğu kültürel unsurları karşılaştırır”

kazanımları hem doğrudan hem de dolaylı yoldan yerel tarih etkinlikleriyle ilişkilendirebilir. Bu kazanımların ediniminde yerel tarih etkinliklerinde yer alan proje, araştırma, gözlem, alan gezisi, simülasyon, drama vb. gibi yöntemler kullanılabilir.

Tablo 2. Sosyal Bilgiler Programında Yerel Tarih Uygulamalarına Yönelik İlköğretim 5. Sınıf Öğrenme Alanı ve Kazanım Örnekleri

Sınıf	Öğrenme Alanı	Kazanım
5.	Kültür ve Miras	Çevresindeki doğal varlıklar ile tarihi mekânları, nesnelere ve eserleri tanırlar.
5.	Kültür ve Miras	Ülkemizin çeşitli yerlerinin kültürel özellikleri ile yaşadığı çevrenin kültürel özelliklerini karşılaştırarak bunlar arasındaki benzer ve farklı unsurları belirler.
5.	Kültür ve Miras	Kültürel öğelerin, insanların bir arada yaşamasındaki rolünü analiz eder.
5.	Kültür ve Miras	Günlük yaşamdaki kültürel unsurların tarihi gelişimini değerlendirir.
5.	İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Haritalar üzerinde yaşadığı bölgenin yeryüzü şekillerini genel olarak açıklar.
5.	İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Yaşadığı bölgede görülen iklimin, insan faaliyetlerine etkisini, günlük yaşantısından örnekler vererek açıklar.
5.	İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Yaşadığı yer ve çevresindeki doğal özellikler ile beşeri özelliklerin nüfus ve yerleşim üzerindeki etkilerine örnekler verir.
5.	Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Yaşadığı yerin ve çevresinin ekonomik faaliyetlerini analiz eder.
5.	Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Çevresindeki ekonomik faaliyetlerin, insanların sosyal hayatlarına etkisini analiz eder.
5.	Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlere bağlı olarak gelişen meslekleri tanırlar.
5.	Etkin Vatandaşlık	Bireysel ve toplumsal ihtiyaçlar ile bu ihtiyaçların karşılanması için hizmet veren kurumları ilişkilendirir.
5.	Etkin Vatandaşlık	Yaşadığı yerin yönetim birimlerinin temel görevlerini açıklar.
5.	Küresel Bağlantılar	Yaşadığı yer ve çevresinin ülkemiz ile diğer ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerdeki rolünü araştırır.
5.	Küresel Bağlantılar	Ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerde yaşadığı ilin yerini ve önemini araştırır.

Kaynak: MEB (2018), Sosyal Bilgiler Programı (17-19), Ankara Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları

Tablo 2’de belirtilen öğrenme alanları ve kazanımlardan hareketle orta öğretim 5. sınıfta yerel tarihle ilişkilendirebileceğimiz birçok kazanım mevcuttur. Bu

kazanımlardan bazıları direk yerel tarih ile bağlantı kurulabileceği gibi bazılarıyla dolaylı yoldan yerel tarihle bağlantı kurulabilir. Kültür ve miras öğrenme alanı içerisinde yer alan “Çevresindeki doğal varlıklar ile tarihi mekânları, nesnelere ve eserleri tanır”, “Ülkemizin çeşitli yerlerinin kültürel özellikleri ile yaşadığı çevrenin kültürel özelliklerini karşılaştırarak bunlar arasındaki benzer ve farklı unsurları belirler”, “Kültürel öğelerin, insanların bir arada yaşamasındaki rolünü analiz eder”, “Günlük yaşamdaki kültürel unsurların tarihi gelişimini değerlendirir” kazanımları doğrudan yerel tarihle ilişkilendirilebilir. Bu kazanımların edinimine yönelik araştırma, proje, alan gezisi, drama, sözlü tarih, müze ziyareti gibi farklı yerel tarih yöntemleri kullanılabilir. İnsanlar-yerler ve çevreler, üretim-dağıtım ve tüketim, etkin vatandaşlık ve küresel bağlantılar öğrenme alanları içerisinde doğrudan ve dolaylı olarak yerel tarihle ilişkilendirebileceğimiz kazanımlar mevcuttur. Yerel tarih etkinlikleriyle bu kazanımların edinilmesinde diğer disiplinlerden yararlanılarak öğrencinin yaşadığı yöreden hareketle çeşitli değerlendirmelerde bulunması sağlanabilir. Bu etkinlikler bir dizi üst düzey düşünsel faaliyeti zorunlu kıldığından öğrencinin zihinsel yönden gelişimine katkıda bulunabilir.

Tablo 3. Sosyal Bilgiler Programında Yerel Tarih Uygulamalarına Yönelik İlköğretim 6. Sınıf Öğrenme Alanı ve Kazanım Örnekleri

Sınıf	Öğrenme Alanı	Kazanım
6.	Birey ve Toplum	Sosyal rollerin zaman içindeki değişimini inceler.
6.	Birey ve Toplum	Sosyal, kültürel ve tarihi bağların toplumsal birlikteliğin oluşmasındaki yerini ve rolünü analiz eder.
6.	Birey ve Toplum	Toplumda uyum içinde yaşayabilmek için farklılıklara yönelik önyargıları sorgular.
6.	Birey ve Toplum	Toplumsal birlikteliğin oluşmasında sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı destekleyici faaliyetlere katılır.
6.	Birey ve Toplum	Bir soruna getirilen çözümlerin hak, sorumluluk ve özgürlükler temelinde olması gerektiğini savunur.
6.	Kültür ve Miras	Türklerin Anadolu'yu yurt edinme sürecini XI. ve XII. Yüzyıllar kapsamında analiz eder.
6.	Kültür ve Miras	Tarihi ticaret yollarının toplumlar arası siyasi, kültürel ve ekonomik ilişkilerdeki rolünü açıklar.
6.	Bilim, Teknoloji ve Toplum	Bilimsel araştırma basamaklarını kullanarak araştırma yapar.
6.	Bilim, Teknoloji ve Toplum	Sosyal bilimlerdeki çalışma ve bulgulardan hareketle sosyal bilimlerin toplum hayatına etkisine örnekler verir.
6.	Bilim, Teknoloji ve Toplum	Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin gelecekteki yaşam üzerine etkilerine ilişkin fikirler ileri sürer.
6.	Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Kaynakların bilinçsizce tüketilmesinin canlı yaşamına etkilerini analiz eder.
6.	Etkin Vatandaşlık	Demokrasinin temel ilkeleri açısından farklı yönetim biçimlerini karşılaştırır.
6.	Etkin Vatandaşlık	Toplumsal hayatımızda demokrasinin önemini açıklar.
6.	Etkin Vatandaşlık	Türk tarihinden ve güncel örneklerden yola çıkarak toplumsal hayatta kadına verilen değeri fark eder.
6.	Küresel Bağlantılar	Ülkemizin sahip olduğu siyasi, askeri, ekonomik ve kültürel özelliklere bağlı olarak uluslararası alanda üstlendiği rolleri analiz eder.
6.	Küresel Bağlantılar	Popüler kültürün, kültürümüz üzerindeki etkilerini sorgular.

Kaynak: MEB (2018), Sosyal Bilgiler Programı (20-22), Ankara Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları

Tablo 3’de yerel tarihle ilişkilendirebileceğimiz 6. sınıf öğrenme alanları ve kazanımlar gösterilmiştir. Yerel tarihle hem direk hem de dolaylı yoldan ilişkilendirilebilecek birçok öğrenme alanı ve kazanımı mevcuttur. Birey ve toplum, kültür ve miras, bilim, teknoloji ve toplum, üretim, dağıtım ve tüketim, etkin

vatandaşlık ve küresel bağlantılar öğrenme alanları içerisinde yer alan kazanımların ediniminde yerel tarih etkinliklerinden yararlanılabilir. Gerek karşılaştırmalı olsun gerek birebir kendisinin gerçekleştirdiği etkinliklerle öğrenciye, doğrudan ve dolaylı olarak yerel tarih etkinlikleri aracılığıyla belirtilen kazanımların edinilmesi sağlanabilir. Birey ve toplum öğrenme alanı doğrultusunda yürütülecek yerel tarih etkinlikleriyle, öğrenci içinde yaşadığı ve mensubu olduğu toplumla arasındaki etkileşimi keşfedebilir. Kültür ve miras, bilim-teknoloji ve toplum, üretim-dağıtım ve tüketim, etkin vatandaşlık, küresel bağlantılar öğrenme alanları doğrultusunda hazırlanacak yerel tarih etkinlikleriyle, öğrenci bilimsel araştırma, analiz, sorgulama, çıkarımda bulunma, karşılaştırma yapma gibi beceriler elde ederek bu öğrenme alanlarına ait kazanımlar edinebilir.

Tablo 4. Sosyal Bilgiler Programında Yerel Tarih Uygulamalarına Yönelik İlköğretim 7. Sınıf Öğrenme Alanı ve Kazanım Örnekleri

Sınıf	Öğrenme Alanı	Kazanım
7.	Birey ve Toplum	İletişim etkileyen tutum ve davranışları analiz ederek kendi tutum ve davranışlarını sorgular.
7.	Birey ve Toplum	Bireysel ve toplumsal ilişkilerde olumlu iletişim yollarını kullanır.
7.	Birey ve Toplum	Medyanın sosyal değişim ve etkileşimdeki rolünü tartışır.
7.	Birey ve Toplum	İletişim araçlarından yararlanırken haklarını kullanır ve sorumluluklarını yerine getirir.
7.	Kültür ve Miras	Osmanlı Devleti'nin ıslahat hareketleri sonucu ortaya çıkan kurumlardan hareketle toplumsal ve ekonomik değişim hakkında çıkarımlarda bulunur.
7.	Kültür ve Miras	Osmanlı kültür, sanat ve estetik anlayışına örnekler verir.
7.	İnsanlar, Yerler ve Çevreler	Örnek incelemeler yoluyla geçmişten günümüze, yerleşmeyi etkileyen faktörler hakkında çıkarımlarda bulunur.
7.	Bilim, Teknoloji ve Toplum	Bilginin korunması, yaygınlaştırılması ve aktarılmasında değişim ve sürekliliği inceler.
7.	Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Üretimde ve yönetimde toprağın önemini geçmişten ve günümüzden örneklerle açıklar.
7.	Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Üretim teknolojisindeki gelişmelerin sosyal ve ekonomik hayata etkilerini değerlendirir.
7.	Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Kurumların ve sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarına ve sosyal yaşamdaki rollerine tarihten ve günümüzden örnekler verir.
7.	Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Tarih boyunca Türklere meslek edindirme ve meslek etiği kazandırmada rol oynayan kurumları tanıtır.
7.	Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Dijital teknolojilerin üretim, dağıtım ve tüketim alanında meydana getirdiği değişimleri analiz eder.
7.	Etkin Vatandaşlık	Demokrasinin ortaya çıkışını gelişim evrelerini ve günümüzde ifade ettiği anlamları açıklar.
7.	Etkin Vatandaşlık	Atatürk'ün Türk demokrasisinin gelişimine katkılarını açıklar.
7.	Etkin Vatandaşlık	Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin temel niteliklerini toplumsal hayattaki uygulamalarla ilişkilendirir.
7.	Etkin Vatandaşlık	Demokrasinin uygulanma süreçlerinde karşılaşılan sorunları analiz eder.
7.	Küresel Bağlantılar	Çeşitli kültürlerle yönelik sahip olduğu kalıp yargıları sorgular.

Kaynak: MEB (2018), Sosyal Bilgiler Programı (23-25), Ankara Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları

Tablo 4'de yerel tarihle ilişkilendirebileceğimiz orta öğretim 7. sınıf öğrenme alanları ve kazanımları gösterilmektedir. Tablodan hareketle yerel tarihle bağlantı kurabileceğimiz birçok öğrenme alanı ve kazanım bulunmaktadır. Bu öğrenme alanları

ve kazanımlarıyla doğrudan ya da dolaylı yoldan yerel tarihle ilişkilendirebiliriz. Birey ve toplum öğrenme alanı çerçevesinde öğrenciye verilecek bir araştırma ödevi vasıtasıyla etkili iletişim becerilerine yönelik kazanımların edinilmesinde yerel tarih etkinlikleri kullanılabilir. Kültür ve miras öğrenme alanı çerçevesinde düzenlenecek bir yerel tarih etkinliğiyle öğrenci yaşadığı yörenin geçmişine yönelik bilgiler edinerek geçmişi ve bugünü kıyaslayabilir, geçmişi koruma geleceğe aktarma davranışı edinebilir. İnsanlar-yerler ve çevreler, bilim-teknoloji ve toplum, üretim-dağıtım ve tüketim, etkin vatandaşlık ve küresel bağlantılar öğrenme alanları çerçevesinde hazırlanacak yerel tarih etkinlikleri vasıtasıyla öğrenci geçmişten günümüze kurum ve olguların değişimini kavrayabilir, yaşadığı topluma yönelik çeşitli tutumlar edinerek toplumsal olaylara dair fikir geliştirebilir. Böylece çeşitli tutumlar sergiler ve belirtilen öğrenme alanlarına ilişkin kazanımların edinilmesi gerçekleştirilebilir.

2.2.3. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Uygulanabilecek Yerel Tarih Etkinlikleri

Bilgi çağı olarak isimlendiren günümüzde, bilgi birikimindeki hızlı artış ve teknolojinin hızlı gelişimi, bilgiye ulaşma yöntemlerini de şekillendirmiştir. Bu gelişim ve değişimin etkisi her alanda olduğu gibi eğitim sistemine de yansımış, geleneksel eğitim anlayışından çağdaş eğitim anlayışına geçilmiştir (Erdem, 2001:25). 2005-2006 eğitim öğretim yılında öğrenci merkezli yaklaşımı benimseyen sosyal bilgiler programında, öğrenciyi aktif kılacak yöntem ve teknikler üzerine durulmuştur. *“Öğrenciyi merkeze alan yaklaşımlar çoklu zekâ kuramı, işbirlikçi öğrenme, yapılandırmacılık, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, yansıtıcı düşünme ve aktif öğrenmedir”* (Taş, 2005:178). Çağdaş eğitimin bileşenlerini oluşturan bu yaklaşımlar ile bilgiye ulaşabilen, problem çözme yetisine sahip, analitik düşünme becerisi edinmiş, grup çalışmasına yatkın, öğrenme süresi boyunca etkin bireyler yetiştirilmesi amaçlanmıştır. Birçok ülkede yerel tarih, aktif öğrenmenin bir aracı olarak görüldüğünden bu alana eğilim desteklenmektedir (Aktekin, 2010:87). Sosyal bilgiler öğretiminde yerel tarih yönteminin kullanılması, öğrenciyi ders boyunca gerek düşünsel gerek davranışsal yönden etkin konuma getirmektedir. Öğrenciler bu etkinlikler sonucunda kendilerinin ulaştığı yapılandırmacı bir bilinç elde eder. Böylece dersin anlatısı özümseyerek eğitimin esas amacı olan etkili öğrenmelerin gerçekleştirilebilir.

Öğretmenlerin derste uygulamaya koyacakları yerel tarih aktiviteleri öncesinde birtakım hazırlıklar yapması gerekmektedir. Öncelikli görev yaptığı okulun bulunduğu

yörenin geçmişi, yer şekilleri ve yer şekillerinin yöreye dair sosyal, kültürel ile ekonomik özellikleri üzerindeki etkileri hakkında bilgi toplamalıdır (Uluçay, 1958:5-6). Bu sayede anlatıma değer yerel tarih unsurlarını seçerek çeşitli etkinlikler oluşturabilir. Taşınabilir ve taşınamaz olarak sınıflandırabileceğimiz yerel tarih kaynaklarını tespit ederek derste başvuracağı kaynakları ders öncesi temin etmesi gerekmektedir. Bu durum için ön koşul bu kaynakları tanıma ve kavramadır. Demircioğlu (2005:74) ve Yeşilbursa (2015:149) yerel tarihle işlenen bir derste etkinlik öncesi dikkat edilmesi gereken hususları şöyle sıralamıştır.

- Dersin hedef ve amaçları doğrultusunda konuya uygun olacak şekilde bir yerel tarih aktivitenin ve yerel tarih mekânının seçilmesi,
- Yerel tarih aktiviteleriyle öğrenciye kazandırılmak istenen amaçların, hedeflerin ve kazanımları açıkça belirtilmesi, yerel tarih çalışmasının amacının belirlenmesi,
- Yerel tarih unsurları doğrultusunda hazırlanacak etkinliklerin önceden planlanması,
- Etkinliğin sınıf dışında yapılması durumunda çevrenin incelenerek derse uygun ortamın hazırlanması,
- Uzak ile yakın günümüz arasındaki bağıntının öğrenciye seviyesine, yaşına, hazırbulunuşluğuna göre kurulması,
- Etkinlik öncesi öğrencilerin konuyla ilgili bilgilendirilmesi ve bu doğrultuda grupların oluşturulması,
- Çalışma yapraklarının hazırlanması ve öğrencilere kullanımının anlatılması,
- Yerel aktiviteleri için okul yönetimi ve MEB'den gerekli resmi evrakların hazırlanması,
- Sınıf dışı etkinliklerde öncelikle gerekli izinlerin alınması,
- Son olarak etkinlikler sonucu değerlendirme yapabilmek amacıyla ölçme ve değerlendirme yönteminin hangi yöntemle olacağını belirlenmesi olarak gösterilmiştir.

Derslerde uygulanan yerel tarih etkinlikleriyle öğrenciler değişik kaynaklardan yararlanma, birincil kaynakları kullanma ve bu kaynaklarda yer alan bilgileri keşfedip, tasnif etme gibi birçok bilimsel araştırma yöntemlerini öğrenme imkânı bulur (Akçalı, Aslan, 2016:379). Öğrencilere yaşadıkları yöreye dair araştırmalar vermek, okul içinde

inceleme ve değerlendirme yapılamayarak sadece kitap öğretisi olarak kalacak konuların anlaşılmasına olanak sağlar. Böylece ders anlatısı soyutluktan uzaklaşarak öğrencinin kafasında şekillenen somut bir yol izler. Bu nedenle Işık (2008:293), çocuklara yerel tarihle ilgili çalışmalar yaptırmanın birçok faydası olduğu görüşünü öne sürmüştür. Sosyal bilgiler programında yerel tarih etkinliklerine yönelik hem okul içinde hem de okul dışında pek çok yöntem ve teknik uygulanabilmektedir. Demircioğlu (2005:77), gerek okul içi olsun gerekse okul dışı olsun uygulanacak yerel tarih etkinliklerinin çalışmanın hedef ve davranışlarına uygun olmasını şart koşarak yerel tarih öğretiminde kullanılacak bazı öğretim etkinliklerini şöyle sıralamıştır; düz anlatım, problem çözme, soru sorma, tarihsel empati, grup çalışmaları, beyin fırtınası, sözlü etkinlikler ve tartışmalar, drama ve rol oynama, gözlem ve gözlemsel çizim, örnek olay, tarihi nesnelere etkileşim, tartışma, çözümlemeli öykü yöntemi, çalışma yapraklarına dayalı etkinliklerdir.

Sosyal bilgiler programında uygulanabilecek yerel tarih etkinlikleri için Işık (2008:294), öğretmenin hem tek tek hem de gruplar halinde öğrencilere ödev verebileceğinden bahsetmiştir. Uluçay (1958:6-7) ise öğrencilere verilebilecek çalışma örneklerini şöyle sıralamıştır:

- *“Yöreyle ait hikâye, anekdot, folklor, şarkılar, elbiseler, resimler, fotoğraf ve haritaların toplanması,*
- *Yörede yaşamış ünlü kimselerin biyografilerinin yazılması, anıtlarda, mezar taşlarında bulunan kitabelerin kopye edilmesi,*
- *Tarihsel olayların tasvirini yapan resimlerin kopyaları, sınır işaretleri ve tarihsel binaların listesinin meydana getirilmesi,*
- *Endüstrinin gelişmesini, arazinin genişleme ve daralmasını, nüfusun artışı gösterir harita, grafik ve tabloların yaptırılması,*
- *Çevrede olan tarihsel olayların dramatize edilmesi, halk oyunlarının ve türkülerinin tespit edilmesi, mümkün ise türkülerin kasete, oyunlarının filme alınması”.*

Demircioğlu (2005:74), yerel tarihe dair sınıfta veya sınıf dışında yürütülebilecek öğretim etkinliklerine şöyle sıralamıştır:

- Yöredeki yaşamış veya yaşayan insanların geçmişteki yaşayış tarzları ile şimdiki yaşayış tarzları arasındaki benzerlikler ve farklılıkların nedenleriyle birlikte araştırılması,

- Yaşanılan çevrede bulunan binalar, iş koşulları, eğlence hayatı, yemek ile giyim kültürünün geçmişten günümüze değişimi ve bu özelliklerin bugün ile kıyaslanarak incelenmesi,
- Cadde ve bina isimlerinin kökenleri, ev tipleri ile dini yapıların özellikleri, geçmişten bugüne kadar değişiminin tarihinin incelenmesi,
- Yaşanılan çevrede bulunan karayolları, demiryolları ve köprülerin incelenerek neden ve niçin gibi sorulara cevap verilerek tarihsel hikâyeleri üzerinde durulması,
- Yaşanılan yörenin tarihini bilen kişilerle çeşitli görüşmeler yapılması olarak belirtmiştir.

Yeşilbursa (2015:151), yerel tarih öğretiminde kullanılarak yerel tarih çalışmalarının etkinliğini artıracak yöntemleri müze ziyaretleri, alan gezileri ve sözlü tarih olarak sıralamıştır.

Müzeler, geçmişten günümüze çeşitli tarihsel materyallerin muhafaza edilerek günümüze sunulduğu mekânlar olarak yerel tarih etkinliklerinde kullanılacak etkili yöntemlerden biridir. Kültürel mirası ve tarihsel kalıntıları koruma, sergileme, kültürel mirasın gelecek kuşaklara aktarımına dair bilinç oluşturma gibi önemli işlevler üstlenen müzeler, nesilleri birbirine bağlayarak toplumsal hafızayı oluşturur (Ata, 2015:176). Müzeler aracılığıyla öğrenci yerel tarih unsurlarını gözlem yapma imkânı bulur böylece dersin soyut anlatısından uzaklaşarak somut çıkarımlara ulaşabilir.

Alan gezileri, insanoğlunun hayat hikâyesini çevreleyen evler, şatolar, kaleler, konaklar, yollar, köprüler, değirmenler, limanlar, savaş alanları vb. sahaları içerir (Demircioğlu, 2005:98). Alan gezileriyle öğrenci geçmişteki insanların yaşantıları hakkında bilgi sahibi olarak kendi yaşam tarzıyla kıyaslamalara gidecektir. Böylece değişim ve sürekliliği algılayabilecektir. Ata (2002:109), okul dışı etkinliklerinin öğrencinin çevresine karşı empatik duyarlılığını geliştirebileceğini belirtmiştir. Alan gezileri yöntemiyle öğrencilerin pek çok duyu organına hitap edilir böylece çoklu öğrenme ortamı oluşur. Sınıf içinde tüm öğrencilere çoklu öğrenme ortamı ile ulaşılabilir. Aynı zamanda alan gezileriyle öğrenciler çevrelerinde pek çok bilgi kaynağına ulaşarak elde ettiği bilgileri analiz ve sentez yapar böylece çevrelerindeki farklı unsurları ayırt etme becerisi elde eder.

Sözlü tarih, yaşayan kişilerin geçmişe ait hafızalarında yer alan toplumsal olayları, tanıdıkları kişilere dair hatıralarının görüşme yoluyla kaydı alınması olarak tanımlanabilir (Safran, 2003:385). Sözlü tarih gündelik yaşamda sık sık başvurulan bir yöntemdir. Counce (2001:11) sözlü tarihi bugünü anlamak ve geleceğe yön vermek için geçmişi anlamlandırmayı amaçlayan, malzeme toplama etkinliklerinin bütünü olarak nitelendirmiştir. Sözlü tarih yöntemiyle yaşanan yöreye dair bilgi edinebilecek kişilerin sınıf ortamına getirilmesiyle yerel tarih etkinliği yürütülebilir. Sözlü tarih aracılığıyla öğrencinin derse ilgisi artar, öğrencinin mukayese edebilme yeteneği gelişir, eleştirel tavır edinmesine yardımcı olur, gözlem, araştırma ve iletişim becerileri gelişir.

Yerel tarih etkinlikleri içerisinde öğrencilere verilen yöntemlerden bir diğeri de aile tarihi çalışmalarıdır. Her insan kim olduğunu, nerden geldiğini, köklerini merak eder (Danacıoğlu, 2001:8). Bu noktadan hareketle yerel tarih etkinliklerinde yürütülen aile tarihi çalışmaları öğrencinin yerel tarihe olan ilgisini ve farkındalığını arttıracaktır. Aynı zamanda geçmişini anlamlandırarak mensup olduğu yöreye bağlılık hissetmesini sağlayacaktır. MEB'in 2018 sosyal bilgiler öğretim programında aile tarihi çalışmalarına da yer verilmiştir.

2.2.4. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarihin Sınırlılıkları ve Karşılaşılan Güçlükler

Sosyal bilgiler dersinde uygulamaya konan yerel tarih etkinliklerinin birçok avantajının yanı sıra etkinlikler esnasında çeşitli güçlüklerle de karşılaşılabilir. Öncelikle dersin hedef ve amaçlarına bağlı olarak öğretmenler, ders esnasında uygulayacakları strateji, yöntem ve teknikleri, uygulama yeterliliğine sahip olmalıdır (Taşkaya ve Bal, 2009:175). Yeterlilik düzeyleri yüksek olan öğretmenler eğitimde çağdaş strateji, yöntem ve tekniklerin kullanılmasını amaçlamaktadırlar. Bu bağlamda ders ortamında yerel tarih tekniğini tercih eden öğretmenlerin yeterlilik düzeyleri bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim öğretmenlerin birçoğunun derste yerel tarih etkinliklerinin nasıl uygulayacaklarına karşı bilgi ve deneyim eksiklikleri mevcuttur (Demircioğlu, 2005:70). Bu nedenle öğretmenler derslerde yerel tarih etkinliklerine çok fazla başvurmayabilirler.

Derste uygulamaya konacak yerel tarih aktiviteleri için öğretmenler, etkinlik öncesinde bir dizi hazırlık yapma gereği duyarlar. Öncelikle okulun bulunduğu yöreye dair yerel tarih bilgisine sahip olması gereken öğretmenlerin gerek zaman gerekse enerji

yönünden özel bir çaba gerektiren yerel tarih aktivitelerinden kaçınmaları bir diğer güçlük olarak değerlendirilebilir. Zaman ve enerjinin yanında belirli bir miktarda para da yerel tarih aktiviteleri için gerekli unsur olarak karşımıza çıkar. Gezi-gözlem, müze ziyareti, araştırma, kaynakların derlenmesi gibi yerel tarih etkinlikleri içerisinde yer alan yöntemler için okul tarafından finansal destek sağlanmalıdır. Ancak okulun finanse edemediği durumlarda öğretmenler yerel tarih etkinliklerini derste tercih etmeyerek geleneksel anlatım tarzıyla yetinmektedirler.

Demircioğlu (2005:72), yerel tarihin geçmişten günümüze gelen birincil ve ikincil kaynaklara, yazılı ve sözlü kaynaklara bağlı olarak gerçekleştiğini öne sürerek yerel tarih etkinliklerini kullanacak öğretmenlerin tarihsel verilerin sınırlılıklarına hâkim olması gerektiğini ileri sürmüştür. Griffin ve Lomas (1997), bu sınırlılıkları iki başlık altında toplamış ve ilkinin geçmişte algılamadaki farklılıklar olarak belirtmiştir. Geçmişte meydana gelen olayların günümüzde yorumlanmasının yorumlayanın özelliklerine bağlı olarak değişiklik gösterdiğinin altını çizerek geçmişten günümüze gelen yazılı, görsel ve sözlü materyallerin bu sınırlılıkların göz önüne alınarak yorumlanması gerektiğini öne sürmüştür. İkincisini geçmişte dair kaynaklarda bulunabilecek hatalar olarak belirterek geçmişten günümüze kadar gelen materyallerin hatalı ve eksik olabileceğini öne sürmüştür (Demircioğlu, 2005:72). Yerel tarih etkinliklerinin bu hatalı materyaller üzerine hazırlanması ve derslerin işlenmesi birçok problemi de beraberinde getirir.

Aktekin (2010:91), yerel tarih etkinliklerinin uygulanması ilgili karşılaşılan güçlüklerin başında kaynak sorununu dile getirmiştir. Yerel tarih etkinliklerinde yararlanılan kaynakların hem ulaşılabilir hem de bolluğundan bahsetmiştik. Douch (1967:10), yerel tarih kaynaklarıyla ilgili iki temel probleme değinmiştir. Birincisi, kaynakların öğretmen ve öğrenci tarafından hem tanınması hem de bu kaynaklara erişimi sırasında karşılaşılan güçlükler ile geçmişten günümüze gelen birçok farklı kaynakla muhatap olacak öğretmenin kaynakları analiz etmesinde karşılaştığı güçlüklerdir. Değişik haritalar, yer isimleri, mimari gibi basılı ve basılı olmayan kaynaklara müracaat edilebilir. Bu durumda öğretmen bir rehber ihtiyacı duyabilir. İkincisi ise ulaşılabilen yerel malzemenin müfredata uyarlanması sırasında karşılaşılan güçlüklerdir. İsbetli kaynakların seçilmesi derste anlatılacak konuyla uyumluluk göstermesi bakımından önemlidir.

Yerel tarih uygulamaları sırasında karşılaşılan güçlükler arasında zaman ve izin problemleri de gösterilebilir. Tunç Şahin (2011:455), sınıf dışı yürütülecek olan yerel tarih etkinliklerinde okul idaresinden ve gerekli kurumlardan alınmış izinlerin zor ve zaman alıcı olduğunu belirtmiştir. Ayrıca temin edilecek olan resmi evrakların bürokrasi engeline takılması da gösterilebilir. Barwell (1990), iyi hazırlanmış bir yerel tarih etkinliğinin ziyaretlerin hazırlığı, ziyaret süresi ve ziyaret sonrası yapılması gereken yazma, tartışma, drama ve sanat çalışmaları için önemli ölçüde bir zaman gerektiğini belirterek okuldaki ders saatlerinin sınırlılığına değinmiştir (Aktekin, 2010:91). Yerel tarih etkinlikleri, etkinlik öncesinde, etkinlik sırasında ve etkinlik sonrasında bir dizi hazırlık gerektiren aktiviteler bütünüdür. Bu nedenle öğretmenler yoğun program içinde yerel tarih aktivitelerine yeterli süre ayıramamaktadırlar.

Yerel tarih aktivitelerinin yürütüldüğü bölgenin imkânları da göz önünde bulundurulması gereken unsurlardandır. Douch (1967:121), yeni kurulan bir şehirdeki okulda yürütülen yerel tarih ile geçmişi daha eski olan bir şehirdeki okulda yürütülen yerel tarih etkinlikleri arasında imkân yönünden farklılıklar olacaktır. Öğrencinin yaşadığı yöredeki yerel tarih unsurlarına ulaşamaması, yörede yaşayan insanların ortak bir tarihi birlikteliğinin olmaması gibi sebeplerden dolayı yerel tarih etkinlikleri sekteye uğrayabilir.

Stephens (1977), okullarda yürütülecek en kötü yerel tarih çalışmalarının öğrencinin tarihi bilgisiyle uyuşmayan, yeni çıkmış herhangi bir bilgiyle bağdaşmayan sadece öğretmen için kıymetli olan, ne işe yaradığı belli olmayan üstünkörü seçilmiş bilgi kırıntılarının kullanıldığı yerel tarih çalışmaları olarak ifade etmiştir (Aktekin:2010:92). Bu bağlamda yerel tarih etkinlikleri yürüten öğretmenlerin bilgileri ayırım yapmadan sırf iş olsun diye sınıf ortamında kullanması da başka bir güçlük olarak değerlendirilebilir. Bu nedenle yerel tarih etkinlikler esnasında öğretmenler neyi, nasıl ve niçin anlatacaklarını ders öncesinde karar vermeleri gerekmektedir.

Aktekin (2010:92) yerel tarih etkinlikleri sırasında karşılaşılan problemlerden birini dar bölgecilik ve fazla basitleştirme şeklinde ifade ederek, yerel tarihin başlı başına bir amaç olarak görülmesi halinde genelin geniş bağlamda görülmesini engelleyebileceğini belirtmiştir. Yerel tarih etkinlikleri dar ve sınırlı alan üzerine yoğunlaşmaktadır. Bu dar ve sınırlı alan üzerinden yapılan etkinlikler vasıtasıyla yerelden genele bir yöneliş söz konusudur. Yerel tarih etkinliklerinin ulusal tarihle

bağlantısı tam anlamıyla açıklanmazsa öğrencilerde yereli abartmaya yönelik eğilim oluşabilir. Veyahut bu durumun tam tersi sınırlı alanı kapsayan yerel tarih aktiviteleri öğrencinin konuyu basitleştirme eğilimi göstermesine neden olabilir. Bu nedenle yereli açıklarken bu iki durum arasındaki dengeyi korumak gerekmektedir.

2.3.İlgili Araştırmalar

Öğrenci merkezli etkinliklerden biri olan yerel tarihi konu alan araştırma sayısı hem Türkiye’de hem de Dünya’da hatırı sayılabilecek düzeydedir. Türkiye’de yerel tarihi konu alan çalışmalar genel kapsamda değerlendirildiğinde çalışma grubu olarak ilköğretim, orta öğretim düzeyindeki öğrenciler ve öğretmenler seçilmiştir. Yükseköğretim düzeyinde bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Çalışmalarda başta nitel olmak üzere nicel ve karma araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Türkiye’de yerel tarihi konu alan çalışmalara bu bölümde değinilmiştir.

Işık (2002), “*Yerel Tarih Konularının (6. Sınıf) Programı Tarih Üniteleri ile İlişkilendirilmesine Yönelik Bir Uygulama: Pasinler Örneği*” isimli çalışmasında yerel tarih öğretimi ve yerel tarih konularının işlenmesinin öğrenci üzerindeki etkilerini saptamayı amaçlamıştır. Çalışmasını kontrollü ön test-son test yöntemine göre düzenlemiş, kontrol grubuyla normal müfredata dayalı ders işlenirken deney grubuyla yerel tarihle ilişkilendirilmiş müfredata dayalı ders işlenmiştir. Deney grubunu ayrıca Pasinler İlçesinde yer alan Hasankale ve Erzurum İlçesi’nde yer alan tarihi mekânlara geziye götürerek öğrenci görüşlerine başvurmuştur. Çalışmasında elde ettiği bulgular doğrultusunda deney grubu öğrencilerinin akademik test puanlarının kontrol grubu öğrencilerine nazaran daha yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Tugay (2004), “*Tarih Eğitiminde Yerel Tarihin Yeri: Fethiye Örneği*” isimli çalışmasında bireylerin tarihe olan ilgisini yerel tarih ekseninde Fethiye’yi çalışmıştır. Çalışmasında literatür taramasına başvurarak Başbakanlık Osmanlı Arşiv Belgeleri, salnameler, şerhiye sicilleri ve bölgesel gazeteleri kullanmıştır.

Eyriçe (2005), “*Tarih Eğitiminde Yerellik: 1922-1950 Döneminde Menemen Kazası*” isimli çalışmasında literatür taramasını kullanmıştır. Öncelikle tarih eğitiminde yerel tarihin önemine değinerek daha sonra Menemen Kazası’ndan hareketle yerel tarih alanı üzerine bir çalışma yapmıştır. Gerici nitelikli Menemen olayından dolayı Menemen Kazası’nın algılanış şeklinin değiştirilmesini amaç edinmiştir.

Akçalı (2007), “*Yerel Tarih ve Tarih Eğitime Katkısı*” isimli çalışmasında yerel tarihin tanımı, tarihi üzerine durarak tarih eğitiminde yerel tarihin katkılarını saptamayı amaç edinmiştir. Çalışmasında tarihsel araştırma yöntemi, gezi-gözlem yöntemi ve betimsel analiz yöntemini kullanmıştır. Elde ettiği bulgularla yerel tarih aktiviteleriyle öğrencilerin dersi somutlaştırdığı, etkili öğrenmenin gerçekleştiği, kültürel zenginliklere karşı daha duyarlı hale geldikleri ve derse karşı ilgilerinin arttığını tespit etmiştir.

Göç (2008), “*Yerel Tarih Konularının Sosyal Bilgiler Derslerinde Uygulanması: Karşılaşılan Güçlükler ve Çözüm Önerileri (Yozgat Örneği)*” isimli çalışmasında yerel tarih uygulamalarının önemi, ortaöğretimde görev alan sosyal bilgiler öğretmenlerinin yerel tarihi kullanma durumları ve yerel tarih uygulamaları sırasında karşılaşılan güçlükleri tespit etmeyi amaçlamıştır. Çalışmasında araştırma yöntemi olarak survey (tarama) modellerinden genel taramayı kullanmıştır. Çalışmasında sosyal bilgilerde yerel tarihin önemli olduğu, sosyal bilgiler öğretmenlerinin yerel tarih uygulamaları açısından istenilen düzeyde yeterli olmadığı ve son olarak da uygulamalar sırasında çeşitli güçlüklerle karşılaşıldığı sonuçlarına ulaşmıştır.

Örten (2008), “*Yerel Tarih Konularının Sosyal Bilgiler Üniteleri İle İlişkilendirilmesine Yönelik Bir Çalışma (Tokat Örneği)*” isimli çalışmasında MEB müfredat programında yerel tarihin uygulanabilirliğinin üzerinde durarak Tokat’ın yerel tarih konularının sosyal bilgiler müfredatıyla ilişkilendirilebilmesini amaçlamıştır. Çalışmasında literatür taramasını yöntemi ile görüşme formu kullanmıştır. Çalışmasının sunucunda Tokat örneğinden hareketle sosyal bilgiler öğretim programının yerel tarihle ilişkilendirilebileceği ifade etmiştir.

Akçalı (2013), “*Tarih Öğretiminde Merkeze Bağımlılığın Azaltılması Yolunda Bir Çözüm Önerisi: Yerel Tarih*” isimli doktora tezinde tarih öğretiminde yerel tarih kaynakları aracılığıyla derslerin yürütülmesinin öğrencilerin akademik başarısına ve derse yönelik tutumlarına yönelik etkilerini tespit etmeyi amaç edinmiştir. Çalışmasında ön test-son test kontrol gruplu desen kullanmıştır. Akademik başarı testi ve tarih dersine yönelik tutum ölçeğini kullanmıştır. Çalışmasının sonucunda yerel tarih kaynaklarına dayalı işlenen tarih dersinde öğrencilerin akademik başarı düzeyleri ile tarih dersine yönelik tutumları artış göstermiştir.

Özer (2012), “*Sosyal Bilgiler Dersinde Yerel ve Sözlü Tarih Etkinliklerinin Programlanması*” isimli çalışmasında sosyal bilgiler dersinde yerel ile sözlü tarihe

dayalı aktivitelerin sınıf içi ve sınıf dışında programlanmasını amaç edinmiştir. Çalışmasında literatür taramasını kullanmıştır. Çalışmasının sonucunda yerel tarih konularının derlenerek sınıf içi ve sınıf dışı etkinlikleri belirlenmiştir.

Oran (2013), “*İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Ders İçi Yerel Tarih Konusundaki Faaliyetleri Uşak İli Örneği*” isimli çalışmasında ilköğretim sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler dersinde yer alan yerel tarih konularını işleyip işlemediklerini tespit etmeyi amaçlamıştır. Çalışmasında nitel yöntemlerden yarı yapılandırılmış mülakat uygulamıştır. Çalışmasının sonucunda sosyal bilgiler öğretmenlerinin müfredattan dolayı yerel tarih konularının yeterli derecede yer almadığını düşündükleri ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin yerel tarih hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığını tespit etmiştir.

Arslan (2015), “*Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Konularının Kullanımına İlişkin Öğretmen Tutumları*” 23.11.2018 tarihine kadar kısıtlanan çalışmasında tez künyesi özetinde belirtilen bilgiler doğrultusunda çalışmasının amacı yerel tarih konularının sosyal bilgiler öğretiminde kullanımına yönelik öğretmen tutumlarını saptama olarak ifade edilmiştir. “*Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Kullanımına İlişkin Öğretmen Tutum Ölçeği*” geliştirerek öğretmenlerin olumlu yönde tutum sergiledikleri sonucuna varmıştır.

Özdemir (2016), “*Yerel Tarihin Sosyal Bilgiler Öğretiminde Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi Üzerindeki Etkisinin Değerlendirilmesi*” başlıklı ve 14.03.2019 tarihine kadar kısıtlanan çalışmasında tez künyesi özetinde belirtilen bilgiler doğrultusunda 5. sınıf sosyal bilgiler dersi “Adım Adım Türkiye” ünitesinin öğretiminde yerel tarih kullanılarak öğrencilerin değişim ve sürekliliği algılama becerisi ile öğrencilerin yerel tarih hakkındaki görüşlerini tespit etmeyi amaçlamıştır. Çalışmasında “*Adım Adım Türkiye Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi*” ölçme aracı ve öğrenci görüşme formu kullanmıştır. Çalışmasının sonucunda değişim ve sürekliliği algılamada yerel tarihin olumlu etkisine ulaşmıştır.

Öztaşçı (2017), “*Yerel Tarih Öğretim Yöntemini Sosyal Bilgiler Dersinde Uygulamaya Koymak: Bir Eylem Araştırması*” isimli çalışmasında yerel tarih öğretiminin sosyal bilgiler dersinde nasıl uygulanabileceği, öğrencilere katkısı ve uygulamadaki sorunları saptamayı amaçlamıştır. Çalışmasında nitel araştırma yöntemini kullanmıştır. Çalışmasının sonucunda yerel tarih aktivitelerinin öğrencilerin akademik,

kişisel ve sosyal gelişimlerine olumlu etkide bulunduğu ancak uygulamalar sırasında çeşitli güçlüklerle karşılaştığı sonucuna varmıştır.

Dursun (2017), “*Yerel Tarih Öğretimi: Mudurnu Örneği*” 23.05.2020 tarihine kadar kısıtlanan çalışmasında, tez künyesi özetinde belirtilen bilgiler doğrultusunda nitel araştırma yöntemini kullanarak yerel tarihin önemini Mudurnu örneğinden hareketle anlatmayı amaç edinmiştir. Çalışmasının sonucunda Mudurnu çevresindeki öğrencilerin, öğretmenlerin ve halkın yerele yönelik bilgilerin herhangi bir kaynağa dayalı olmadığı ancak öğrenmeye istekli oldukları sonucuna ulaşmıştır.

Bilicioğlu (2017), “*Ortaokul Öğrencilerinin Yerel Tarih Öğretimine İlişkin Görüşleri: Safranbolu Örneği*” 27.02.2019 tarihine kadar kısıtlanan çalışmasında, tez künyesi özetinde belirtilen bilgiler doğrultusunda yerel tarih konularının sosyal bilgilerde kullanılması ile Karabük ili Safranbolu ilçesinde öğrenim gören ortaokul öğrencilerinin yerel tarihin derslerde işlenilmesine dair görüşlerini tespit etmeyi amaçlamıştır. Çalışmasının sonucunda sosyal bilgiler dersini öğrencilerin en çok tarihi yerleri gezerek işlemek istedikleri sonucuna ulaşmıştır.

3. ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde Sosyal Bilgiler Öğretiminde Bağımsız Değişken Olarak Yerel Tarih isimli araştırmanın modeli, çalışma grubu, araştırma sonucu elde edilen verilerin toplama aracı ve verilerin analizine yer verilmiştir.

3.1.Araştırmanın Modeli

Sosyal bilgiler öğretiminde bağımsız değişken olarak yerel tarih tekniğinin öğrenci başarısına ve sosyal bilgiler dersine yönelik tutumuna etkilerini saptamak amacıyla nicel araştırma yaklaşımına dayalı deneysel araştırma yöntemlerinden ön test-son test kontrol gruplu model kullanılmıştır. Elde edilen verilerin sayısal ve istatistikî yöntemlerle derlenip çözümlenmesi nicel araştırma yaklaşımı olarak tanımlanabilir (Yeşil, 2014:53). Nicel araştırmaları nesnel genellemelere dayanan, iki değişken arasındaki nedenselliği sayısal verilerle ifade etmeyi amaçlayan bir yaklaşım türü şeklinde ifade edebiliriz. Deneysel araştırma yöntemi, neden-sonuç ilişkisini belirlemek amacıyla deney ve kontrol grubu olarak isimlendirilen iki farklı grubun araştırmaya dâhil edilerek araştırmacının kontrolü altında karşılaştırılması esasına dayanan bir yöntemdir (Ekiz, 2009:109). Deneysel araştırma yöntemi değişkenlerin karşılaştırılarak incelenmesi esasına dayanır. Ön test-son test kontrol gruplu modelde rastgele iki grup seçilir ve bu gruplardan biri deney diğeri de kontrol grubu olarak kullanılır (Köse, 2014:118). Hem deney grubuna hem de kontrol grubuna uygulama öncesi ön test uygulanır. Deney grubu deneysel işlemlere tabi tutulurken kontrol grubuna herhangi bir müdahalede bulunulmaz (Özmen, 2014:56). Uygulama sonrası hem deney hem de kontrol grubuna son test uygulanır. Elde edilen veriler sayısal ve istatistikî ölçümlerle karşılaştırmalı olarak değerlendirilir. Araştırmamızda bağımsız değişkeni deney grubu öğrencilerine uygulanan yerel tarih tekniği, bağımlı değişken ise öğrencilerin akademik başarıları ve sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarıdır.

3.2.Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini 2017-2018 eğitim öğretim güz döneminde Malatya İl Millî Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı ortaokullarda eğitim gören tüm 5. sınıflar oluşturmaktadır. İncelenecek evreni meydana getirecek birimlerin tamamının değil

aralarında bir kısmının seçilerek sadece bu kısmın araştırılmaya alınması örneklem olarak adlandırılır (Gürtan, 1982:39). Araştırmanın örneklemi Malatya İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı Sümer Ortaokulu ve Polis Amca İmam Hatip Ortaokulu 5. sınıfta öğrenim gören 200 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışmada uygulama öncesi, Malatya İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izin alınmıştır. Araştırmanın uygulanması için her iki okuldan ikişer sınıf deney ikişer sınıf kontrol grubu olmak üzere rastgele sekiz sınıf seçilmiştir. 100 adet deney ve 100 adet kontrol grubu olmak üzere toplam 200 öğrenci çalışmaya dâhil edilmiştir. Öğrenci sayıları, öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde aldıkları notlar ve derse giren öğretmenlerin izlenimleri doğrultusunda hareket edilerek birebir denk olduğu tahmin edilen sınıflar seçilmiştir. Araştırmanın deneysel işlem süreci 2017-2018 eğitim öğretim yılı güz döneminde yürütülmüştür. Dersler deney grubu olarak belirlenen sınıflarda yerel tarih tekniğine dayalı etkinlikler aracılığıyla işlenirken, kontrol grubu olarak belirlenen sınıflarda mevcut yöntemle işlenmiştir. Deney ve kontrol grubu olarak seçilen sınıflarda dersler kendi öğretmenleri tarafından işlenmiştir. Uygulama süreci 2 buçuk hafta 7 ders saatini kapsamaktadır. Ders saatinin kısıtlı olması ve gerekli izin alma sürecindeki zorluklar nedeniyle yerel tarihe dayalı gezi aktivitesi yapılamamıştır. Ancak uygulama süreci boyunca deney grubuyla yerel tarih tekniğine dayalı resimler, fotoğraflar, videolar, belgeseller, gazeteler ve haritalarla ders işlenmiştir. Her iki grup için konu anlatım süreleri eşit tutulmuştur. Kontrol grubunda dersler mevcut yöntemle öğretmen ve kitap odaklı olarak işlenmiştir. Araştırmaya katılan 200 öğrenciye ilişkin veriler Tablo 5'de gösterilmiştir.

Tablo 5. Araştırmaya Katılan Kişilere Ait Özellikler (n=200)

<i>Gruplar</i>	<i>Frekans</i>	<i>Yüzde</i>
<i>Grup</i>		
Kontrol	100	50,0
Deney	100	50,0
<i>Cinsiyet</i>		
Kız	109	54,5
Erkek	91	45,5

3.3.Verilerin Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak ortaöğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi “Güzel Ülkem” ünitesine ait “Akademik Başarı Testi” ile uygulama sonrası öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla “Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutum Ölçeği” kullanılmıştır.

Araştırmada 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi “Güzel Ülkem” ünitesinin kazanımlarına yönelik akademik başarı testi tez danışmanı denetim ve gözetiminde uzman görüşü alınarak hazırlanmıştır. Sosyal bilgiler dersinin yerel tarih tekniğine dayalı etkinlikler aracılığıyla işlenmesinin öğrenci akademik başarılarına etkisini tespit etmek amacıyla 5. Sınıf sosyal bilgiler öğretim programında yer alan “Güzel Ülkem” ünitesinin kazanımlarına yönelik 4 seçenekli ve çoktan seçmeli akademik başarı testi hazırlanmıştır. Öncelikle ünitenin kazanımlarına yönelik 40 maddeden oluşan bir madde havuzu oluşturulmuş daha sonra kapsam geçerliliğinin sağlanması amacıyla alan uzmanı, dil uzmanı ve öğretmenlerden oluşan uzmanların görüşüne sunulmuştur. Analiz sonucunda test 20 maddeye indirgenmiş, başarı testine ait tanımlayıcı değerlere, değişkenlerin birbirleriyle ilişkilerine yönelik analizlere ve güvenilirlik analizlerine tabi tutulmuştur. Güvenirlik analizinde Cronbach’s Alpha katsayısı dikkate alınmıştır. Cronbach’s Alpha katsayısına bağlı olarak ölçeğin güvenilirliği aşağıdaki gibi yorumlanır (Kalaycı, 2006: 405).

- $0.00 \leq \alpha < 0.40$ ise ölçek güvenilir değildir,
- $0.40 \leq \alpha < 0.60$ ise ölçeğin güvenilirliği düşük,
- $0.60 \leq \alpha < 0.80$ ise ölçek oldukça güvenilir ve
- $0.80 \leq \alpha < 1.00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir.

Tablo 6. Akademik Başarı Testi Güvenilirlik Analizi

Ölçek	Soru Sayısı	Güvenilirlik Katsayısı
Başarı Ön Testi	20	0,604
Başarı Son Testi	20	0,624

Analiz sonucunda başarı ön test ölçeğinin güvenilirlik katsayısı 0,604 ve başarı son test ölçeğinin güvenilirlik katsayısı 0,624 olarak saptanmıştır. Analiz sonucunda

elde edilen bu değerler, literatürde öngörülen 0,60 alt limit kriterini sağlamaktadır (Cronbach, 1990; Punch, 2005). Dolayısıyla elde edilen sonuçlar, araştırmada kullanılan ölçek ve boyutlarına ilişkin ifadelerin içsel tutarlılığı olduğunu ortaya koymaktadır.

Uygulama sonrası öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine yönelik tutumlarının belirlenmesi amacıyla Demir ve Akengin (2010) tarafından hazırlanan “*Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği*” bir diğer veri toplama aracıdır. Likert tipi anket olan sosyal bilgiler tutum ölçeğinde madde puanlaması şu şekilde gösterilmiştir:

- Tamamen Katılıyorum 1
- Katılıyorum 2
- Kararsızım 3
- Katılmıyorum 4
- Hiç Katılmıyorum 5

Sosyal bilgiler tutum ölçeği için güvenilirlik analizi yapmadan önce, “Sosyal Bilgiler dersinden nefret ediyorum.”, “Sosyal Bilgiler dersi yerine başka bir derse girmeyi tercih ederim.”, “Mecbur olmasam Sosyal Bilgiler dersine girmem.”, “Bence Sosyal Bilgiler dersine ayrılan sürenin azaltılması gerekir.”, “Ah Ah keşke Sosyal Bilgiler olmasa...”, “Sosyal Bilgiler öğretmenimiz beni Sosyal Bilgiler dersinden soğuttu.”, “Sosyal Bilgiler öğretmeni yüzünden Sosyal Bilgiler kelimesini bile duymak istemiyorum.”, “Sosyal Bilgiler öğretmeninden nefret ediyorum.”, “Sosyal Bilgiler dersinde asla başarılı olamam.”, “Sosyal Bilgiler dersine çalışmam gerektiği zaman kendimi yorgun hissediyorum.”, “Hata yapmaktan korktuğum için Sosyal Bilgiler dersinde konuşmam.”, “Sosyal Bilgiler dersine asla iyi bir not alamam.”, “Sosyal Bilgiler dersi olmasaydı, okulu daha çok severdim.”, “Sosyal Bilgiler dersi zaman kaybıdır.” ve “Sosyal Bilgiler dersinde canım çok sıkılıyor.” İfadeleri olumsuz bulunarak ölçek cevapları tersine dönüştürülmüştür (1=5, 2=4, 3=3, 4=2, 5=1).

Tablo 7. Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutum Ölçeği Güvenilirlik Analizi

Ölçek	Soru Sayısı	Güvenilirlik Katsayısı
Öğrenme İsteği	6	0,600
Sosyal Bilgiler Dersinden Hoşlanma	6	0,862
Öğretmenden Kaynaklanan Tutumlar	6	0,669
Sosyal Bilgiler Sevgisi	5	0,727
Sosyal Bilgiler Tutumu	23	0,620

Sosyal bilgiler tutum ölçeğinde “Keşke her ders Sosyal Bilgiler olsa...”, “Sosyal Bilgiler sevdiğim dersler arasındadır.” ve “Boş zamanlarımda Sosyal Bilgiler dersiyile ilgili kitapları okurum.” ifadeleri güvenilirlik katsayısını düşürdüğünden dolayı analiz dışı tutulmuştur. Böylece sosyal bilgiler tutum ölçeğinin güvenilirlik katsayısı 0,620 olarak tespit edilmiştir. Öğrenme isteği boyutunun güvenilirlik katsayısı 0,600; sosyal bilgiler dersinden hoşlanma boyutunun güvenilirlik katsayısı 0,862; öğretmenden kaynaklanan tutum boyutunun güvenilirlik katsayısı 0,669; sosyal bilgiler sevgisi boyutunun güvenilirlik katsayısı 0,727 olarak saptanmıştır. Analiz sonucunda elde edilen bu değerler, literatürde öngörülen 0,60 alt limit kriterini sağlamaktadır (Cronbach, 1990; Punch, 2005). Bu nedenle elde edilen sonuçlar, araştırmada kullanılan ölçek ve boyutlarına ilişkin ifadelerin içsel tutarlılığı olduğunu ortaya koymaktadır.

Veri toplama araçları önceden belirlenen okullardaki öğrencilere uygulanarak araştırma verilerine ulaşılmıştır. Ulaşılan veriler araştırma tekniklerine uygun olarak değerlendirilmelere tabi tutulmuştur.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmanın amaçları doğrultusunda elde edilen nicel verilerin analizinde SPSS v23.0 paket programı kullanılmıştır. Ulaşılan veriler tablolar halinde düzenlenerek elde edilen bulgular doğrultusunda çeşitli değerlendirmeler yapılmıştır.

Araştırmada deney ve kontrol gruplarına dâhil öğrencilere uygulanan akademik başarı testinin sonuçlarına ilişkin ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı ile uygulama sonrasında sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarını tespit etmek amacıyla bağımlı ve bağımsız gruplar t-Testi kullanılmıştır. Elde edilen veriler

tablolar halinde sunulmuştur. Ayrıca alana dair literatür taraması yapılarak alanla ilgili kaynaklar tespit edilmiş ve bu kaynaklardan yararlanılarak yorumlamalara gidilmiştir.

4. DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde deneysel çalışma neticesinde ulaşılan verilerin analizlerine ve bu analizlere dair çeşitli yorumlara yer verilmiştir.

Çalışmaya dâhil edilen deneklerin akademik başarı testi sorularına verdikleri doğru cevapların veya aldıkları puanların toplamları, alt problemlerin belirlenmesi amacıyla veri olarak değerlendirilmeye tabi tutulmuştur. Elde edilen verilerin gruplara göre normal dağılım gösterip göstermediği araştırılmıştır.

Hem ölçek hem de ön test puanlarına ait istatistiki analiz uygulayabilmek için ulaşılan veriler Skewness (basıklık) ve Kurtosis (çarpıklık) değerleri baz alınarak incelenmiştir. Kurtosis ve skewness katsayıları tek değişkenli normalliği değerlendirmek için de kullanılır. Skewness ve kurtosis değerlerinin ± 2.0 aralığında bir değer alması, dağılımın normallikten aşırı bir sapma göstermediği anlamına gelmektedir. Cooper Cutting (2010), bir veri grubunda çarpıklık değerinin ± 2 aralığında olmasının normal dağılım için kabul edilebilir ölçüt olduğunu ifade etmektedir. Akademik Başarı Testinin Skewness ve Kurtosis değerleri Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8. Skewness ve Kurtosis Değerleri (n=200)

Değişkenler	Skewness	Kurtosis
Öğrenme İsteği	1,569	1,146
Sosyal Bilgiler Dersinden Hoşlanma	-1,058	1,266
Öğretmenden Kaynaklanan Tutumlar	1,546	1,102
Sosyal Bilgiler Sevgisi	1,758	1,534
Sosyal Bilgiler Tutumu	1,756	1,311
Başarı Ön Testi	,246	-,068
Başarı Son Testi	-,147	,572

Elde edilen bulgulara göre değişkenlerin belirlenen değerler arasında değer aldığı ve normal dağılım gösterdiği tespit edilmektedir.

4.1.Başarı Testlerinden Elde Edilen Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde deney ve kontrol gruplarına uygulanan akademik başarı ön test ve son test puanları incelenmiş ve çeşitli değerlendirmelerde bulunmuştur.

4.2.Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın, “Ortaöğretim 5. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi “Güzel Ülkem” ünitesinin işlenişinde yerel tarih tekniğinin uygulandığı deney grubu öğrencileri ile mevcut yöntemin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin akademik başarı test puanlarında deney öncesinden sonrasına görülen değişim anlamlı bir farklılık göstermekte midir? ” şeklinde belirtilen ilk alt problemini test etmek amacıyla grupların ön-test başarı puanları karşılaştırılmış ve değerlendirme sonucu oluşan farkın anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla “Bağımsız gruplar t-Testi” uygulanmıştır.

Tablo 9. Grupların ön-test başarı puanlarının karşılaştırıldığı t-testi sonuçları

Değişkenler	Grup	N	\bar{X}	s.s.	F	t	p
Başarı Ön Testi	Kontrol	100	2,3495	,22672	,325	-2,520	,013
	Deney	100	2,4332	,24262			

Tablo 9’a göre elde edilen analiz sonuçlarından hareketle deneysel işlem öncesinden sonrasına kontrol ve deney grubundaki öğrencilerin ön-test başarı puanları arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. ($p>0,05$) Kontrol grubu öğrencilerinin \bar{X} : 2,3495 iken deney grubu öğrencilerinin ortalaması 2,4332’dir. Bu bulgu araştırmanın amaçları ile paraleldir

4.3.İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmada “Ortaöğretim 5. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi “Güzel Ülkem” ünitesinin işlenişinde yerel tarih tekniğinin uygulandığı deney grubu öğrencileri ile mevcut yöntemin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin akademik başarı son test puanları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır? ” şeklinde ifade edilen ikinci alt problemini tespit etmek amacıyla grupların son-test başarı puanları karşılaştırılmış ve farkın anlamlı olup olmadığını tespit etmek amacıyla “Bağımsız gruplar t-Testi” uygulanmıştır.

Tablo 10. Grupların son-test başarı puanlarının karşılaştırıldığı t-testi sonuçları

Değişkenler	Grup	N	\bar{X}	s.s.	F	t	p
Başarı Son Testi	Kontrol	100	1,4350	,21195	42,333	-1,597	,003
	Deney	100	2,4725	,10110			

Tablo 10'a göre kontrol ve deney grubu öğrencilerinin son-test başarı puanları arasında anlamlı bir fark görülmüştür. ($p < 0,05$)

4.4.Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi, deney grubu öğrencilerinin “Güzel Ülkem” ünitesinin kazanımlarına yönelik geliştirilen akademik başarı testinden aldıkları ön test ve son test başarı puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını tespit etmektir.

Deney grubu öğrencilerin başarı ön test ve başarı son test arasındaki farklılık “Bağımlı Gruplar t Testi”ne göre analiz edilmiştir. Deney grubu öğrencilerin ön test ve son testten aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını gösterir analiz sonuçları Tablo 11’de verilmektedir.

Tablo 11. Başarı Testi Arasındaki Farklılık Analizi – Deney Grubu (n=100)

Değişkenler	Grup	N	\bar{X}	s.s.	t	df	p
Başarı Ön Testi –	Başarı Ön Testi	100	1,4332	,24262	-1,520	99	,000
Başarı Son Testi	Başarı Son Testi	100	2,4725	,10110			

Tablo 11’e göre, deney grubu öğrencilerin başarı ön test ile başarı son test arasında istatistikî olarak anlamlı bir farklılık vardır ($p < 0,05$). Bu bulguya göre, deney grubu öğrencilerinin başarı son test düzeyleri ön test düzeylerinden daha yüksektir. Bu bulgudan hareketle sosyal bilgiler dersinde yerel tarih tekniğine dayalı aktivitelerin yer alması öğrenci başarısı üzerinde oldukça önemli bir etkiye sahiptir diyebiliriz.

4.5.Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt problemi, mevcut yöntemin uygulandığı kontrol grubu öğrencilerinin “Güzel Ülkem” ünitesinin kazanımlarına yönelik geliştirilen akademik başarı testinden aldıkları ön test ve son test başarı puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını tespit etmektir.

Kontrol grubu öğrencilerin başarı ön test ve başarı son test arasındaki farklılık “Bağımlı Gruplar t Testi”ne göre analiz edilmiştir. Kontrol grubu öğrencilerin ön test ve son testten aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını gösteren analiz sonuçları Tablo 12’de verilmektedir.

Tablo 12. Başarı Testi Arasındaki Farklılık Analizi – Kontrol Grubu (n=100)

Değişkenler	Grup	N	\bar{X}	s.s.	t	df	p
Başarı Ön Testi –	Başarı Ön Testi	100	2,3495	,22672	-2,870	99	,005
Başarı Son Testi	Başarı Son Testi	100	2,4350	,21195			

Tablo 12’e göre, kontrol grubu öğrencilerin başarı ön test ile başarı son test arasında istatistikî olarak anlamlı bir farklılık vardır ($p < 0.05$). Bu bulguya göre, öğrencilerin başarı son test puanları ön test puanlarından daha yüksektir. Mevcut yöntemle işlenen dersin akademik başarıya olumlu etkisi vardır. Ancak hem kontrol grubu hem de deney grubu öğrencilerinin akademik başarı oranlarındaki artış oranları karşılaştırıldığında (Tablo 11 ve Tablo 12) mevcut yöntemle işlenen derslerde öğrencilerin akademik başarı düzeylerinde büyük bir fark yaratmadığı görülmüştür.

4.6. Beşinci ve Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular

4.6.1. Deney ve Kontrol Grubu Öğrencilerinin Farklılık Analizi

Araştırmanın, “Ortaöğretim 5. sınıf Sosyal Bilgiler Dersi “Güzel Ülkem” ünitesinin işlenişinde yerel tarih tekniğinin uygulandığı deney grubu öğrencileri ile mevcut yöntemin uygulandığı kontrol öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumunu nasıl etkiler” şeklinde ifade edilen beşinci ve altıncı problemleri karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. İşlem sonrası hem deney hem de kontrol

grubu öğrencilerine uygulanan Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutum Ölçeği'ne ilişkin elde edilen bulgulara yönelik değerlendirmelerde bulunulmuştur. Kontrol ve deney grubu öğrencilerin öğrenme isteği, sosyal bilgiler dersinden hoşlanma, öğretmenden kaynaklanan tutumlar, sosyal bilgiler sevgisi, sosyal bilgiler tutumu, başarı ön ve son testine ilişkin betimsel bulguları Tablo 13'de gösterilmektedir.

Tablo 13. Değişkenlere Ait Betimsel Bulgular (n=100)

Değişkenler	Kontrol Grubu		Deney Grubu	
	Ortalama	Std. Sp.	Ortalama	Std. Sp.
Öğrenme İsteği	1,6767	,59441	1,9683	,48357
Sosyal Bilgiler Dersinden Hoşlanma	2,2950	,76573	4,2850	,65190
Öğretmenden Kaynaklanan Tutumlar	1,0033	,64657	1,9733	,36524
Sosyal Bilgiler Sevgisi	1,3820	,77855	1,6340	,62672
Sosyal Bilgiler Tutumu	1,4765	,38324	2,5013	,21748
Başarı Ön Testi	1,3495	,22672	2,4332	,24262
Başarı Son Testi	1,4350	,21195	2,4725	,10110
Toplam Kişi Sayısı	100		100	

Tablo 13'de de belirttiği üzere kontrol grubu öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinden hoşlanma ($\bar{X} = 2,29$); öğrenme isteği ($\bar{X} = 1,67$), sosyal bilgiler sevgisi ($\bar{X} = 1,38$), sosyal bilgiler tutumu ($\bar{X} = 1,47$) ve öğretmenden kaynaklanan tutum ($\bar{X} = 1,00$) düzeyleri düşüktür. Bu bulgular ışığında mevcut yöntemle yürütülen sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin derse yönelik ilgileri ve tutumları ile dersin öğretmenine ilişkin tutumları arzu edilen seviyede değildir.

Deney grubu öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinden hoşlanma ($\bar{X} = 4,28$) düzeyleri düşük; öğrenme isteği ($\bar{X} = 1,96$), öğretmenden kaynaklanan tutumlar ($\bar{X} = 1,97$), sosyal bilgiler sevgisi ($\bar{X} = 1,63$) ve sosyal bilgiler tutumu ($\bar{X} = 2,50$) düzeyleri yüksektir. Bu bulgulardan hareketle öğrenci merkezli bir yaklaşım olan yerel tarih tekniği öğrenciyi birebir dersin içine çekerek aktif konuma getirir. Böylece öğrencilerin

derse yönelik ilgisi ve tutumu ile dersin öğretmenine ilişkin tutum düzeyleri olumlu düzeyde artış göstermiştir.

4.6.2. Gruplara Göre Oluşturulan Sınıflar Arasındaki Farklılık Analizi

Katılımcıların öğrenme isteği, sosyal bilgiler dersinden hoşlanma, öğretmenden kaynaklanan tutumlar, sosyal bilgiler sevgisi, sosyal bilgiler tutumu kontrol ve deney grubu öğrenciler arasındaki farklılık “Bağımsız Gruplar t Testi” ne göre analiz edilmiştir. Analiz sonuçları Tablo 14’te gösterilmektedir.

Tablo 14. Gruplara Göre Farklılık Analizi (n=200)

Değişkenler	Grup	N	\bar{X}	s.s.	F	t	p																																												
Öğrenme İsteği	Kontrol	100	1,5767	,59441	3,365	-1,196	,000																																												
	Deney	100	1,9683	,48357				Sosyal Bilgiler Dersinden Hoşlanma	Kontrol	100	2,2950	,76573	,960	,099	,001	Deney	100	4,2850	,65190	Öğretmenden Kaynaklanan Tutumlar	Kontrol	100	1,0033	,64657	9,016	,404	,007	Deney	100	1,9733	,36524	Sosyal Bilgiler Sevgisi	Kontrol	100	1,1820	,77855	2,872	-,520	,013	Deney	100	1,6340	,62672	Sosyal Bilgiler Tutumu	Kontrol	100	1,4765	,38324	3,932	-,562	,000
Sosyal Bilgiler Dersinden Hoşlanma	Kontrol	100	2,2950	,76573	,960	,099	,001																																												
	Deney	100	4,2850	,65190				Öğretmenden Kaynaklanan Tutumlar	Kontrol	100	1,0033	,64657	9,016	,404	,007	Deney	100	1,9733	,36524	Sosyal Bilgiler Sevgisi	Kontrol	100	1,1820	,77855	2,872	-,520	,013	Deney	100	1,6340	,62672	Sosyal Bilgiler Tutumu	Kontrol	100	1,4765	,38324	3,932	-,562	,000	Deney	100	2,5013	,21748								
Öğretmenden Kaynaklanan Tutumlar	Kontrol	100	1,0033	,64657	9,016	,404	,007																																												
	Deney	100	1,9733	,36524				Sosyal Bilgiler Sevgisi	Kontrol	100	1,1820	,77855	2,872	-,520	,013	Deney	100	1,6340	,62672	Sosyal Bilgiler Tutumu	Kontrol	100	1,4765	,38324	3,932	-,562	,000	Deney	100	2,5013	,21748																				
Sosyal Bilgiler Sevgisi	Kontrol	100	1,1820	,77855	2,872	-,520	,013																																												
	Deney	100	1,6340	,62672				Sosyal Bilgiler Tutumu	Kontrol	100	1,4765	,38324	3,932	-,562	,000	Deney	100	2,5013	,21748																																
Sosyal Bilgiler Tutumu	Kontrol	100	1,4765	,38324	3,932	-,562	,000																																												
	Deney	100	2,5013	,21748																																															

Tablo 14’te, öğrencilerin öğrenme isteği, sosyal bilgiler dersinden hoşlanma, öğretmenden kaynaklanan tutumlar, sosyal bilgiler sevgisi, sosyal bilgiler tutumları

kontrol ve deney grubu öğrencileri arasında istatistikî olarak anlamlı bir farklılık saptanmaktadır ($p<0,05$).

Elde edilen analiz sonuçlarına göre, deney grubu öğrencilerin öğrenme isteği, sosyal bilgiler dersinden hoşlanma, öğretmenden kaynaklanan tutumlar, sosyal bilgiler sevgisi, sosyal bilgiler tutum düzeyleri kontrol grubu öğrencilerinkinden daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür. Bu bulgudan hareketle yerel tarih tekniğiyle işlenen bir sosyal bilgiler dersinin mevcut yöntemle işlenen bir sosyal bilgiler dersine kıyasla öğrencilerde oluşturduğu derse yönelik olumlu tutum düzeyleri daha yüksektir.

5. BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde sosyal bilgiler öğretiminde bağımsız değişken olarak yerel tarih tekniğinin öğrenci başarısına ve sosyal bilgiler dersine yönelik tutumuna etkilerini saptamak amacıyla geliştirilen veri toplama araçlarından elde edilen bulgulara ilişkin sonuçlar ve bu sonuçlardan doğrultusunda yapılan önerilere yer verilmiştir.

5.1.Sonuç

Araştırmanın bu bölümünde hem deney hem de kontrol grubu öğrencilerine uygulanan akademik başarı testi ve sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ölçeği sonrası elde edilen bulgular doğrultusunda ulaşılan sonuçlara değinilmiştir.

1. Deney ve kontrol grubu öğrencilerinin “Güzel Ülkem” ünitesinin kazanımlarına yönelik Akademik Başarı Testinden aldıkları ön test puanlarında anlamlı bir farklılık görülmemektedir. Bu bağlamda deney ve kontrol grubu öğrencilerinin uygulama öncesi başarı düzeyleri benzerdir.
2. Yerel tarih tekniğiyle işlenen ders sonrası deney grubu öğrencilerinin “Güzel Ülkem” kazanımlarına yönelik hazırlanan Akademik Başarı Testinden aldıkları son test puanlarında anlamlı bir artış görülmüştür. Mevcut yöntemle işlenen ders sonrası kontrol grubu öğrencilerinin “Güzel Ülkem” kazanımlarına yönelik hazırlanan Akademik Başarı Testinden aldıkları son test puanlarında da artış görülmektedir. Ancak deney grubu öğrencilerinin başarı puanlarındaki artışın kontrol grubu öğrencilerine oranla daha yüksek seyretmesi yerel tarih tekniğinin mevcut yönteme nazaran akademik başarıda daha etkili olduğunu göstermektedir.
3. Deney grubu öğrencilerinin Akademik Başarı Testinden aldıkları ön test ve son test puanları arasında anlamlı bir artış görülmektedir. Bu netice yerel tarih tekniğinin öğrenci başarısını arttırmadaki etkisini göstermektedir.
4. Kontrol grubu öğrencilerinin Akademik Başarı Testinden aldıkları ön test ve son test puanları arasında da anlamlı bir artış söz konusudur. Ancak deney grubu öğrencilerine nazaran daha düşük düzeyde seyretmiştir. Mevcut yöntemle işlenen derslerde de öğrenci akademik başarılarında artış görülmektedir.

5. Deney ve kontrol grubu öğrencilerine uygulama sonrası gerçekleştirilen Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutum Ölçeği anketinde her iki grubunda derse yönelik olumlu tutum sergiledikleri görülmektedir. Ancak her iki grup arasında karşılaştırılma yapıldığında kontrol grubu öğrencilerinin deney grubu öğrencilerine nazaran tutum düzeyleri daha düşük olarak görülmektedir. Bu bağlamda yerel tarih tekniğiyle işlenen sosyal bilgiler dersi sonrası öğrencilerin derse karşı olumlu tutum davranışı edinmelerinde mevcut yöntemle oranla etki düzeyi yüksektir.
6. Deney grubu öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutum Ölçeği'nde sosyal bilgiler dersinden hoşlanma düzeyleri mevcut yöntemle işlenen kontrol grubu öğrencilerine nazaran daha düşük seyretilmektedir. Yerel tarih tekniğiyle işlenen dersin öğrencinin dersten hoşlanma seviyesine etkisi mevcut yöntemle işlenen derse göre daha etkili olduğu görülmektedir.
7. Deney grubu öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutum Ölçeği'ndeki öğrenme istekleri kontrol grubu öğrencilerine nazaran daha yüksek düzeydedir. Yerel tarih tekniğiyle işlenen dersin öğrencilerin ilgi ve isteklerine etkisi mevcut yöntemle göre daha etkilidir.
8. Deney grubu öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutum Ölçeği'ndeki öğretmenlerden kaynaklı olumlu tutum düzeyleri kontrol grubu öğrencilerine nazaran daha yüksek düzeydedir. Yerel tarih tekniğiyle işlenen derste öğrencinin öğretmene karşı olumlu tutum sergilemesinde daha etkilidir.
9. Deney grubu öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutum Ölçeği'ndeki sosyal bilgiler tutum düzeyleri kontrol grubu öğrencilerine nazaran daha yüksek düzeydedir. Yerel tarih tekniğiyle işlenen sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin sosyal bilgiler tutum düzeyleri üzerinde daha etkilidir.
10. Deney grubu öğrencilerinin Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutum Ölçeği'ndeki sosyal bilgiler sevgisine yönelik tutum düzeyleri kontrol grubu öğrencilerine nazaran daha yüksek düzeydedir. Yerel tarih tekniğiyle işlenen sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin sosyal bilgiler sevgisi üzerinde daha etkilidir.

5.2.Tartışma

Araştırma sonucunda yerel tarih tekniğine dayalı işlenen ilköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde öğrenci başarılarında artış gözlemlenmiştir. Uygulama sürecinde öğrencilerin derse karşı ilgileri, çevrelerine karşı farkındalıkları, sınıf içi etkinliklere katılma davranışlarında belirgin artış gözlemlenmiştir. Sosyal bilgiler dersi tarih, coğrafya, sosyoloji, antropoloji vb. gibi birçok disiplini barındırmaktadır. Yerel tarih aktiviteleriyle öğrenci çevresinde veya yaşadığı yörede birçok disipline ait kazanım ve hedef davranışları edinmiştir. Uygulama sürecinde öğrencilere yerel tarih kaynaklarına dayalı video, film, belgesel, fotoğraf, resim vb. unsurlarla düzenlenen etkinliklerle birçok duyu organına hitap edilerek çoklu öğrenme ortamı oluşturulmuş ve kalıcı öğrenmeler gerçekleştiği görülmüştür. Uygulama esnasında sosyal bilgilerin yakından uzağa, bilinenden bilinmeyene, somuttan soyuta ilkelerine dikkat edilmiştir. Öğrenciler etkinlikleri eğlenceli olarak değerlendirmiş ve yaşadıkları yöreye ait bilgi edinmelerinden hoşnut olduklarını ifade etmişlerdir. Etkili ve aktif öğrenmenin öncelikli basamaklarından olan derse karşı olumlu tutum edinme eğilimi uygulama sonunda öğrencilere uygulanan sosyal bilgiler dersine yönelik tutum ölçeği bulgularında tespit edilmiştir. Öğrencilerin öğrenme isteklerinde artış görülürken dersin öğretmenine ve sosyal bilgiler dersine yönelik duygusal bağlılık gözlemlenmiştir. Ancak müfredatta yerel tarih konularına dayalı ünitelerin ders saatlerinin kısıtlı olması ders içi yerel tarih etkinliklerini sınırlamıştır. Aynı zamanda yerel tarih etkinliklerinin olmazsa olmazı ve yerel tarihi tamamlayıcı yöntem olan alan gezileri için zaman, izin ve idari boyutta güçlüklerle karşılaşmıştır.

Bağımsız değişken olarak yerel tarih tekniğinin öğrencilerin akademik başarı düzeylerindeki artış bu alanda yapılan diğer araştırmalarla benzerlik göstermiştir. Işık (2008)'in ilköğretim 6. sınıfta tarih konularının yerel tarihle ilişkilendirilmesinin öğrencilerin akademik başarısına etkisi incelediği çalışmayla sonuçları benzerlik göstermiştir. Çalışmada deneysel uygulama sonrası deney ve kontrol grubunun başarı düzeylerinde artış gözükürken deney grubu öğrencilerinin kontrol grubuna nazaran akademik düzeyleri daha yüksek düzeyde görülmüştür. Yine Tunç Şahin (2011), yerel tarih uygulamalarının başarıya ve öğrenci ürünlerine etkisi isimli çalışmasında 4. sınıflara yönelik ön test-son test yöntemi kullanarak elde ettiği bulgularda çalışma grubunun akademik başarılarında artış görülmüştür. Yeşilbursa (2006)'da gerçekleştirdiği ilköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler dersinde yakın çevredeki tarihi yerleri

kullanarak işlenen derslerin öğrenci başarılarına ilişkin çalışmada ön test-son test, kalıcılık testi karşılaştırmalı deney yöntemini kullanmıştır. Uygulama sonrası elde ettiği bulgularla öğrenci akademik başarılarında artış görülmüştür. Akçalı (2013)'de hazırladığı tarih öğretiminde merkeze bağımlılığın azaltılması yolunda bir çözüm önerisi: yerel tarih isimli doktor tezinde ön test-son test yöntemi sonrası elde ettiği bulgularla öğrenci akademik başarısında artış görülmüştür.

5.3.Öneriler

- Uygulama sürecinde en çok karşılaşılan güçlüklerden biri zaman sorunudur. Gerek yerel tarih etkinliklerinin zaman alması gerekse ders saatlerinin kısıtlı olması nedeniyle öğretmenlerin derslerde yerel tarih etkinliklerine sınırlı düzeyde yer verdiği görülmüştür. Bu bağlamda sosyal bilgiler öğretim programında yerel tarih konularına ayrılan ders saatlerinin artırılmasıyla bu durum aşılabilir.
- Öğrenci merkezli etkinliklerin tercih edildiği sosyal bilgiler öğretim programında yerel tarih tekniğine dayalı etkinlikler müfredatta daha fazla yer alabilir ve ders kitapları da bu yönde güncellenebilir. Böylece öğrenciyi aktif kılan yaparak ve yaşayarak öğrenmeler gerçekleşebilir.
- Sosyal bilgiler dersinde yerel tarihe yönelik kazanım ve öğrenme alanları bulunmaktadır. Bu kazanımların edinilmesi dersin öğretmenin yeterlilik düzeyleriyle doğru orantılıdır. Bu nedenle sosyal bilgiler dersi öğretmenlerinin ders içi kullanabilecekleri yerel tarihe dayalı yöntem ve tekniklere hâkim olması gerekmektedir. Bu durum Milli Eğitim Bakanlığı tarafından verilecek hizmet içi eğitim veya seminerlerle aşılabilir. Üniversitelerin sosyal bilgiler ve tarih bölümlerinde yerel tarih dersi ayrı bir bölüm olarak oluşturulabilir.
- Okulların bünyesinde öğretmenlerin ve öğrencilerin yararlanabileceği okulun yer aldığı bölgeye ilişkin yerel kaynaklarını barındıran kütüphane birimleri ile okul müzeleri oluşturulabilir.
- Yerel tarih etkinlikleri içerisinde önemli görev üstlenen müze ve alan ziyaretleri için izin süreçleri kısaltılabilir veyahut esnetilebilir. Gerekli finans destek okul yönetimi vasıtasıyla veya öğretmenlere ek ders ücreti şeklinde sağlanabilir.
- Ders dönemi içerisinde öğrencilere verilecek proje ödevlerinden birinin yaşadığı yörenin yerel tarihine ilişkin bir araştırma ödevi zorunluluğu getirilebilir.
- Ortaöğretim okullarında yerel tarih dersi seçmeli ders olarak okutulabilir.

KAYNAKÇA

Akçalı, A. A. (2007). Yerel Tarih ve Tarih Eğitime Katkısı. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Akçalı, A. A. ve Aslan E. (2007). Yerel Tarih ve Tarih Öğretimindeki Rolü. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21. 80-88.

Akçalı, A. A. ve Aslan E. (2016). Tarih Öğretiminde Yerel Tarih Kullanımının Akademik Başarıya ve Tarihsel Düşünme Becerilerine Etkisi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36(2), 375-397.

Akıllı, M ve Genç, M. (2015). Ortaokul Öğrencilerinin Çevre Okuryazarlığı Alt Boyutlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi, *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5/2, 81-97.

Aktekin, S. (2006). Tarih Öğretmenlerinin Gözüyle Tarih Derslerinde Yerel Tarih. *Toplumsal Tarih Dergisi*, 49, İstanbul: Toplumsal Tarih Vakfı.

Aktekin, S. (2009). Lise Öğrencilerinin Tarih Derslerinde Yerel Tarih Konularının Öğretilmesiyle İlgili Görüşleri, *Milli Eğitim Dergisi*, 182, 331-352.

Aktekin, S. (2010). Ortaöğretim Tarih Eğitiminde Yerel Tarihin Yeri ve Önemi, *Eğitimde Kuram ve Uygulama Dergisi*, 6 (1), 86-105.

Arslan, İ. (2015). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih Konularının Kullanımına İlişkin Öğretmen Tutumları (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Niğde Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Niğde.

Aslan, E. (2000). Yerel Tarihin Tanımı, Gelişimi ve Değeri, *Tarih Yazımında Yeni Yaklaşımlar: Küreselleşme ve Yerelleşme* (Haz. Zeynel Abidin Kızılyaprak), (s.195-204). İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.

Ata, B.(2002). Müzelerle ve Tarihi Mekânlarla Tarih Öğretimi: Tarih Öğretmenlerinin Müze Eğitime İlişkin Görüşleri (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

Ata, B.(2015). Okul Dışı Sosyal Bilgiler Öğretiminde Müzeler (Ed. A. Şimşek, S. Kaymakçı), *Okul Dışı Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Pegem Akademi. Ankara.

Avcı, Y. (2015). Tarih İçin Metodoloji, *Kent Tarihi*, (Ed. A. Şimşek). Ankara: Pegem Akademi. 135-140.

Aydın, M. ve Dünder, R. (2013). Amasya Şehir Tarihleri/Amasya City Histories, *The Journal of Academic Social Science Studies International Journal of Social Science*, Volume 6, Issue 3, p.971-990.

Aydın, M., Dünder, R., Kaplan, İ., Aydın, G. (2011). el-Belâbilü'r Râsiye fî Riyâzi Mesâ ili'l-Amâsiyye, Malatya.

Aydın, M., Dünder, R., Kaya, F. (2016). Yerel Tarih Etkinlikleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi. *Alternatif Yaklaşımlarla Sosyal Bilgiler Öğretimi* (Ed. Sever, R., Aydın, M., Koçoğlu, E.). Ankara: Pegem Akademi. 524-534.

Baştürk, R. (2011). Deneme Modelleri. *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (Ed. Tanrıöğen A.). Ankara: Anı Yayıncılık. 31-53.

Bilicioğlu, H. (2017). Ortaokul Öğrencilerinin Yerel Tarih Öğretimine İlişkin Görüşleri: Safranbolu Örneği (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karabük Üniversitesi Sosyal Bilgiler Enstitüsü. Karabük.

Calkin, H. L. (1942). Local History: A Means of Better Understanding United States History. *The School Review*. 50. 53-60

Counce. S.(2001). *Sözlü Tarih ve Yerel Tarihçi* (Çev. B.B. Can, A. Yalçinkaya). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları

Cooper Cutting, J. (April, 2010). SPSS: Descriptive Statistics. <http://psychology.illinoisstate.edu/jccutti/>

Cronbach, L.J. (1990). *Essentials of Psychological Testing*. Fifth Ed., New York: HarperCollins.

Çalık, N.(1964). Çevreye Göre Müfredat Geliştirme ve Turistik Bayburt Ünitesi. *İlköğretim Dergisi*. S.526. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayım Müdürlüğü.

Danacıoğlu, E. (2001). *Geçmişin İzleri*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Demir, Ö., Acar, M., Mutlu, M. (1997). *Sosyal Bilimler Sözlüğü*. Ankara: Vadi Yayınları.

Demir, S.B. ve Akengin, H. (2010). Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Bir Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, *e-international journal of educational research*. C.1. S.1. 26-41.

Demircioğlu, İ. H. (2005). *Tarih Öğretiminde Öğrenci Merkezli Yaklaşımlar*. Ankara: Anı Yayıncılık

Doğanay, A. (2004). Sosyal Bilgiler Öğretimi. *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi* (Ed. C. Öztürk, D. Dilek). 16-44. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Douch, R. (1967). *Local History and The Teacher*. London: Routledge and Kegan Paul.

Dursun, İ. (2017). Yerel Tarih Öğretimi: Mudurnu Örneği (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Bolu.

Ekiz, D.(2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Anı yayıncılık

Erdem, E.(2001). Program Geliştirmede Yapılandırmacı Yaklaşım (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Erden, M. (tarihsiz). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. İstanbul: Alkım Yayınevi.

Eyrice, N. (2005). Tarih Eğitiminde Yerellik: 1922-1950 Döneminde Menemen Kazası. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.

Göç, N. (2008). Yerel Tarih Konularının Sosyal Bilgiler Dersinde Uygulanması: Karşılaşılan Güçlükler ve Çözüm Önerileri (Yozgat Örneği). (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Tokat.

Güneş, G. ve Güneş, M. (2007). Cumhuriyet Döneminde Manisa'nın Sosyo-Kültürel Yaşamında Halkevi'nin Yeri ve Önemi. *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmalar Dergisi*, 15(6). 55-72.

Gürtan, K. (1982). İstatistik ve Araştırma Modelleri. İstanbul Üniversitesi Yayınları.

Hamutoğlu, N.B., Canan Güngören, Ö., Kaya Uyanır ve G., Gür Erdoğan, D.(2017). Dijital Okuryazarlık Ölçeği: Türkçe'ye Uyarlama Çalışması. *Ege Eğitim Dergisi*. 18(1), 408-429.

Işık, H. (2002). Yerel Tarih Konularının Sosyal Bilgiler (6 Sınıf) Programı Tarih Üniteleri İle İlişkilendirilmesine Yönelik Bir Uygulama: Pasinler Örneği. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

Işık, H. (2008). İlköğretimde Tarih Konularının Yerel Tarihle İlişkilendirilmesinin Öğrenci Başarısına Etkisi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 1(4). 290-310.

İlyasoğlu, A. (2001). Yerel Tarih Gruplarıyla Tanışırken: Konular, Sorunlar. *Yerel Tarihçilik, Kent, Sivil Girişim Yerel Tarih Grupları Deneyimi* (Ed. F. Çelebi). İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Vakfı. 37-42.

Kabapınar, Y. (2009). *İlköğretimde Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Maya Akademi.

Kabapınar, Y. (2015). Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında Okul Dışı Öğrenmeye Bakmak: Bize Her Yer Sınıf Bize Her Yer Öğrenme Ortamı (Ed. A. Şimşek, S. Kaymakçı). *Okul Dışı Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.

Kağıtçıbaşı, Ç. (2010). *Günümüzde İnsan ve İnsanlar*. İstanbul: Evrim Yayınları.

Kalaycı, Ş. (2006). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Ankara: Asil yayın dağıtım.

Keskin, İ. (2009). Yerel Tarih Çalışmalarında Kullanılan Arşiv Kaynaklarının Üretildiği Kurumlar (Ed. Ali İhsan Gencer). *Tarih Dergisi*, 47, 209-247.

Koç, H., Karatekin, K.(2016). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Harita Okuryazarlık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Abant İzzet Baysal Eğitim Fakültesi Dergisi*. C.16 (USBES Özel Yayın II). 1522-1542.

Köprülü, F. (1984). *Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları (İkinci Baskı).

Köse, E. (2014). Bilimsel Araştırma Yöntemleri (Ed. R. Y. Kıncal). *Bilimsel Araştırma Modelleri*. (s.99-123). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Kyvig, D.E. ve Marty M. A. (2000). *Yanıbaşımızdaki Tarih* (Çev. N. Özsoy). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Martal, A. (2000). Yerel Tarih Yazımında Kaynak Kullanıma İlişkin Sorunlar, *Tarih Yazımında Yeni Yaklaşımlar: Küreselleşme ve Yerelleşme* (Haz. Zeynel Abidin Kızılyaprak), (s.248-258). İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.

MEB. (2005). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ve Klavuzu* (4-5. Sınıflar). Ankara: Milli Eğitim Yayınları.

MEB. (2017). *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 4,5,6 ve 7. Sınıflar)*. Ankara: Milli Eğitim Yayınları.

MEB. (2018). *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 4,5,6 ve 7. Sınıflar)*. Ankara: Milli Eğitim Yayınları.

Mentiş Taş, A.(2005). Öğretmen Eğitiminde Aktif Öğrenme. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*. S.2(6).177-184.

Neumann, C. K. (2000). Yerel Tarih Çalışmalarının Kentlerin Bugünleri ve Gelecekleri İle İlişkilendirilmesi, *Yerel Tarihçilik, Kent, Sivil Girişim Yerel Tarih Grupları Deneyimi* (Ed. F. Çelebi). İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Vakfı. 105-113

Oran, M. (2013). İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Ders İçi Yerel Tarih Konusundaki Faaliyetleri Uşak İli Örneği (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Uşak.

Ortakçı, A. (2014). Halkevleri Müze ve Sergi (Tarih) Şubesi'nin Faaliyetlerinde Halk Kültürünü Koruma Düşüncesi, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. S.30(7). 181-189.

Örten, H. (2008). Yerel Tarih Konularının Sosyal Bilgiler Üniteleri İle İlişkilendirilmesine Yönelik Bir Çalışma (Tokat Örneği). (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Tokat.

Özbalkan, M. ve Osman İrik. (2003). *Tarih Ülkesi Aydın: Yerel Tarih Araştırma Rehberi*. Aydın: Tarih Grubu Yayınları.

Özdemir, K. (2016). Yerel Tarihin Sosyal Bilgiler Öğretiminde Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi Üzerindeki Etkisinin Değerlendirilmesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilgiler Enstitüsü. Kastamonu.

Özer, E. (2012). Sosyal Bilgiler Dersinde Yerel ve Sözlü Tarih Etkinliklerinin Programlanması (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Konya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Konya.

Özmen, H. (2014). Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri (Ed. M. Metin). *Nicel Araştırma Yaklaşımına Dayalı Yöntemler*. (ss. 44-76). Ankara: Pegem Akademi

Öztaşçı, C. A. (2017). Yerel Tarih Öğretim Yöntemini Sosyal Bilgiler Dersinde Uygulamaya Koymak: Bir Eylem Araştırması (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.

Öztürk, C. (2006). Sosyal Bilgiler: Toplumsal Yaşama Disiplinlerarası Bir Bakış (Ed. C. Öztürk). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Yapılandırıcı Bir Yaklaşım*. (s.18-21). Ankara: Pegem Yayıncılık.

Punch, K. (2005). Introduction to Social Research - Quantitative and Qualitative Approach. Second Edition. California: Sage Publications Inc.

Safran, M. (2006). *Osmanlı Tarihi Öğretimi ve Osmanlı İmajı. Tarih Eğitimi Makale ve Bildiriler*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Taşkaya, S. M. ve Bal, T.(2009). Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Öğretim Yöntemlerine İlişkin Görüşleri. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*. S.27. 173-185.

TDK, (1998). *Türkçe Sözlük*. Ankara: TTK Basımevi.

Tekeli, İ. (1986). Türkiye’de 19. Yüzyıl Ortalarından 1950’ye Kadar Kentsel Araştırmaların Gelişimi, *Türkiye’de Sosyal Bilim Araştırmalarının Gelişimi* (Der. S. Atauz,). Ankara: Türk Sosyal Bilimler Derneği, 239-268.

Tekeli, İ. (1998). Türkiye’de Cumhuriyet Döneminde Kentsel Gelişme ve Kent Planlaması, *75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık*, 1-24

Tekeli, İ. (2007). *Birlikte Yazılan ve Öğrenilen Bir Tarihe Doğru*. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları

Tugay, B. (2004). Tarih Eğitiminde Yerel Tarih Araştırmalarının Yeri: Fethiye Örneği. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İzmir.

Tunç Şahin, C. (2011). Yerel Tarih Uygulamalarının Başarıya ve Öğrenci Ürünlerine Etkisi, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. C.4. S.16. 444-462.

Uluçay, Ç.(1958). *Tarih Öğretimi Çevre İncelemeleri*. İstanbul: Yeni Matbaa.

Yeşil, R. (2014). Bilimsel Araştırma Yöntemleri (Ed. R. Y. Kıncal). *Nitel ve Nicel Araştırma Yöntemleri*. (ss.51-80). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Yeşilbursa. C. C. (2006). Sosyal Bilgiler Dersinde Tarihi Yerleri Kullanarak Tarih Konularının Öğretimi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Ankara.

Yeşilbursa. C. C. (2015). Okul Dışı Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yerel Tarih, *Okul Dışı Sosyal Bilgiler Öğretimi* (Ed. A. Şimşek ve S. Kaymakçı). Ankara: Pegem Akademi. 143-170.

Yıldırım C. (1999). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*. Ankara: ÖSYM Yayınları.

EKLER**EK.1****SOSYAL BİLGİLER TUTUM ÖLÇEĞİ**

Değerli öğrenciler; aşağıdaki ölçek Sosyal Bilgiler Dersi'ne yönelik duygu ve düşüncelerinizi öğrenmek amacıyla hazırlanmıştır. Aşağıdaki her maddeyi dikkatlice okuduktan sonra karşısına görüşünüzü belirtilen beş seçenekten yalnızca birini işaretleyiniz. Lütfen her maddeyi işaretleyiniz. Yardımınız için teşekkür ederim.

Semra ULUTAŞ

Cinsiyetiniz: Kız: Erkek:

	Maddeler	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
1. BOYUT (Öğrenme İsteği)	1-Sosyal Bilgiler dersinde zilin nasıl çaldığını anlamıyorum.					
	2-Sosyal Bilgiler dersinden nefret ediyorum.*					
	3-Sosyal Bilgiler dersi yerine başka bir derse girmeyi tercih ederim.*					
	4-Mecbur olmasam Sosyal Bilgiler dersine girmem.*					
	5-Keşke her ders Sosyal Bilgiler olsa...					
	6-Bence Sosyal Bilgiler dersine ayrılan sürenin azaltılması gerekir.*					
	7-Ah Ah keşke Soysa Bilgiler olmasa...*					
2. BOYUT (Sosyal Bilgiler Dersinden Hoşlanma)	8-Sosyal Bilgiler dersinin konuları bana çok eğlenceli geliyor.					
	9-Sosyal Bilgiler dersinde yeni konuları öğrenmek bana heyecan veriyor.					
	10 Sosyal Bilgiler dersi bende güzel duygular uyandırıyor.					
	11-Sosyal Bilgiler dersini iple çekiyorum.					
	12-Sosyal Bilgiler sevdiğim dersler arasındadır.					
	13-Mümkün olsa boş derslerimde Sosyal Bilgiler dersine girmek isterim.					
	14-Tarihi hikâyeleri dinlemek bana zevk verir.					
15-Boş zamanlarımda Sosyal Bilgiler dersiyle ilgili kitapları okurum.						
3. BOYUT (Öğretmen Kaynaklı Tutumlar)	16-Sosyal Bilgiler öğretmenimiz beni Sosyal Bilgiler dersinden soğuttu.*					
	17-Sosyal Bilgiler öğretmeni yüzünden Soysal Bilgiler kelimesini bile duymak istemiyorum.*					
	18-Sosyal Bilgiler öğretmeninden nefret ediyorum.*					
	19-Sosyal Bilgiler dersinde asla başarılı olamam.*					
	20-Sosyal Bilgiler öğretmenim bana Sosyal Bilgiler dersini sevdirdi.					
	21- Sosyal Bilgiler dersine çalışmam gerektiği zaman kendimi yorgun hissediyorum.*					
4. BOYUT (Sosyal Bilgiler Sevgisi)	22-Hata yapmaktan korktuğum için Sosyal Bilgiler dersinde konuşmam.*					
	23-Sosyal Bilgiler dersine asla iyi bir not alamam.*					
	24-Sosyal Bilgiler dersi olmasaydı, okulu daha çok severdim.*					
	25-Sosyal Bilgiler dersi zaman kaybıdır.*					
	26-Sosyal Bilgiler dersinde canım çok sıkılıyor.*					
	* Olumsuz Tutum Cümleleri ifade etmektedir					

EK.2**AKADEMİK BAŞARI TESTİ**

Değerli Öğrenciler; Aşağıdaki “Güzel Ülkem” ünitesine dair konuları öğrenme seviyenizi belirlemek amacıyla çoktan seçmeli hazırlanan test, bilimsel bir çalışmaya katkı sağlamak için hazırlanmıştır. Soruları dikkatlice okuyarak doğru olduğunuzu düşündüğünüz seçeneği işaretleyiniz. Yardımınız için teşekkür ederim.

Semra ULUTAŞ

1. Aşağıdakilerden hangisi Malatya’da bulunan doğal ve tarihi mekânlardan biri değildir?
 - A. Arslantepe
 - B. Battalgazi Ulu Cami
 - C. Günpınar Şelalesi
 - D. Perge Antik Kenti

2. Aşağıdakilerden hangisi doğal güzelliklerimizden biri değildir?
 - A. Dolmabahçe Sarayı
 - B. Peribacaları
 - C. Manavgat Şelalesi
 - D. Abant Gölü

3. Kültürel özelliklerimizin her bölgede farklılık göstermesi aşağıdakilerden hangisini gösterir?
 - A. Birlik ve beraberliğimizi
 - B. Tek kültürlü olduğumuzu
 - C. Kültürel zenginliğimizi
 - D. Yardımseverliğimizi

4. Aşağıdakilerden hangisi bulunduğu yörenin tarihi hakkında bilgi vermez?
 - A. Hamamlar
 - B. Dağlar
 - C. Türbeler
 - D. Konaklar

5. Aşağıda verilen eşleştirmelerden hangisi yanlıştır?
- A. Tarihi nesne-Anıt
 - B. Tarihi mekân- Saray
 - C. Doğal varlık-Şelale
 - D. Tarihi nesne-Milli Park
6. Bulunduğu yörenin yaşam tarzını, örf ve adetlerini gösteren eşyaların sergilendiği mekânlara ne ad verilir?
- A. Kümbet
 - B. Cami
 - C. Müze
 - D. Saray
7. Dini ve Milli Bayramların kültürümüzdeki önemi aşağıdakilerden hangisi değildir?
- A. Dostluk ilişkilerimizi geliştirir.
 - B. Oruç tutulur.
 - C. Hoşgörü ve yardımlaşmayı arttırır.
 - D. Toplumsal birlik ve beraberliğimizi sağlar.
8. “*El sanatlarımız her yörenin kültürel zenginliğini yansıtır*”. Aşağıdakilerden hangisi el sanatlarımız arasında yer almaz?
- A. Türk Kahvesi
 - B. İğne Oyası
 - C. Halıcılık
 - D. Telkari
9. Aşağıdakilerden hangisi bulunduğu yörenin kültürel özellikleri hakkında bilgi verir?
- A. Türküleri
 - B. Halk Oyunları
 - C. Yemek Çeşitleri
 - D. Hepsi

10. Aşağıdakilerden hangisi veya hangileri doğrudur?

- I. Tarihi kalıntılar geçmiş hakkında bilgi verir.
- II. Düğün ve bayram adetleri yöreden yöreye değişmez.
- III. Bir yörede bulunan ev, cami, çeşme, okul gibi yapılar o yörenin tarihi ögesini oluşturur.

- A. I-II
- B. Yalnız III
- C. I-III
- D. I-II-III

11. Aşağıda yer alan fotoğraflarda belirtilen yerlerden hangisinin bulunduğu şehir doğru verilmiştir?

12. Aşağıdakilerden hangisi Malatya ile bütünleşmiştir?

A. (Baklava)

B. (Elma)

C. (Kayısı)

D. (Karpuz)

13. “Ülkemiz tarihi mekânların yanında zengin doğal güzelliklere sahiptir.”
Aşağıdaki doğal güzellikler ve bulunduğu şehir eşleştirmelerden hangisi yanlıştır?

- A. Abant Gölü-Bolu
- B. Manavgat Şelalesi-Antalya
- C. Levent Vadisi- Malatya
- D. Uludağ – Kayseri

14. Aşağıdakilerden hangisi bizim kültürümüze ait bir unsur değildi?

15. Bir toplumun meydana getirdiği maddi ve manevi unsurların hepsi aşağıdakilerden hangisiyle tanımlanır?

- A. Kültür
- B. Tabiat
- C. Doğa
- D. Sanat

16. “Yöresel oyunlar kültürümüzün bir parçasıdır.” Aşağıdaki oyunlardan hangisinin bölgesi yanlış verilmiştir.

- A. Horon-Karadeniz Bölgesi
- B. Bar-Doğu Anadolu Bölgesi
- C. Atabarı-İç Anadolu Bölgesi
- D. Zeybek-Ege Bölgesi

17. Aşağıdaki öğrencilerden hangisinin kültürel özelliklerle ilgili ifadesi doğrudur?

A. Kültürel özellikler her bölgede aynıdır.

B. Mimari, yemek çeşitleri, giyim tarzı vb. kültürün parçalarıdır.

C. Kültürel özellikler hiçbir zaman değişmez.

D. Kültürel özellikler birbirinden etkilenmez.

18. Aşağıda verilen şehir-tarihi eser eşleştirmelerden hangilerinin yeri değiştirilirse doğru olur?

1. İshakpaşa Sarayı – Ağrı
2. Sümela Manastırı-Trabzon
3. Selimiye Cami – İstanbul
4. Ayasofya Müzesi- Edirne

- A. 1. ile 2.
- B. 2. İle 4.
- C. 2. İle 3.
- D. 3. İle 4.

19. “El dokuması halılar, yöresel kıyafetler, yemek çeşitleri, türkülerimiz, düğünlerimiz örnektir.” ifadesini aşağıdakilerden hangisi tamamlar?

- A. Kültürel Özelliklere
- B. Turistik Özelliklere
- C. Toplumsal Özelliklere
- D. Doğal Özelliklere

20. Hacer Öğretmen, öğrencilerini *Malatya'daki Anadolu'nun ilk şehir yerleşmeleri olan aslan heykellerinin olduğu tarihi kalıntılara geziye götürmüştür*. Hacer Öğretmen öğrencilerini nereye götürmüş olabilir?

- A. Kapadokya
- B. Arslantepe
- C. Anıtkabir
- D. Sümela Manastırı

Test Bitmiştir.

